

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

SERİ MUHAKEME USULÜ
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Burcu DOĞAN

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

SERİ MUHAKEME USULÜ
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Burcu DOĞAN

Öğrenci No
2220036009

ORCID ID
0009-0009-5522-6211

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ashhan ÖZTEZEL

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Seri Muhakeme Usulü**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 26/05/2025

Burcu DOĞAN

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

11/06/2025

Enstitümüz *Hukuk* Anabilim Dalı *Kamu Hukuku* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2220036009** numaralı **Burcu DOĞAN**’ın “*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “*Seri Muhakeme Usulü*” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 27/05/2025 tarih ve 2025/23 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında “**OYBİRLİĞİ**” ile “**KABUL**” kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi As*** ÖZ***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi İb*** KO***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Me*** Si*** AL***
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Burcu DOĞAN
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan ÖZTEZEL
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025
Alanı : Kamu Hukuku
Anahtar Kelimeler : Seri Muhakeme Usulü, Ceza Adalet Sistemi, Alternatif
Çözüm Yolları

ÖZ

SERİ MUHAKEME USULÜ

Adalet sistemindeki artan iş yükü ve buna bağlı olarak yaşanan hak ihlallerini önlemek amacıyla ceza adalet sistemi içerisine bazı alternatif çözüm yolları entegre edilmeye çalışılmıştır. Böylece bazı suçlar açısından da hızlı ve etkili bir şekilde bozulan kamu düzenini yeniden sağlamak hedeflenmiştir. Bu alternatif çözüm yollarından bir tanesi de seri muhakeme usulüdür.

Soruşturma evresine ait olan bu kurum; kanunda sınırlı sayıda sayılan suç tipleri açısından Cumhuriyet savcısının şüpheliye teklifi, şüphelinin müdafisi huzurunda teklifi kabulü ve savcının hazırlamış olduğu talepname doğrultusunda görevli ve yetkili mahkemenin hüküm kurması şeklinde ilerleyen bir süreci ifade etmektedir.

Çalışmamızda nispeten ceza hukukumuzda yeni dahil olan seri muhakeme usulünün onarıcı adalet anlayışı içerisindeki konumu ve bu usulden beklenen faydalar ile usulün uygulanabilme koşulları irdelenmiştir. Buna ek olarak benzer usuller ile karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca seri muhakeme usulünün uygulanması ve uygulamaya bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunlar tartışılmıştır.

Name and Surname : Burcu DOĞAN
Supervisor : Asst. Prof. Aslıhan ÖZTEZEL
Degree and Date : Master's (Thesis), 2025
Major : Public Law
Keywords : Serial Procedure, Criminal Justice System, and
Alternative Dispute Resolution Mechanisms

ABSTRACT

SERIAL PROCEDURE

In order to prevent the increasing workload in the justice system and the related violations of rights, some alternative solutions have been attempted to integrate them into the criminal justice system. Thus, in terms of some offences, it has been aimed to restore the public order that has been disrupted in a fast and effective manner. One of these alternative remedies is the speedy trial procedure.

This institution, which belongs to the investigation phase, refers to a process that proceeds as the public prosecutor's offer to the suspect, the suspect's acceptance of the offer in the presence of his/her defence counsel, and the judgement of the competent court in accordance with the request prepared by the public prosecutor in terms of a limited number of crime types in the law.

In our study, the position of the expedited procedure, which is relatively new to our criminal law, within the understanding of restorative justice, the benefits expected from this procedure and the conditions for the implementation of the procedure are analysed. In addition, a comparison with similar procedures has been made. In addition, the implementation of the summary procedure and the problems that may arise due to the implementation are discussed.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALAR iv

SÖZLÜK..... v

GİRİŞ 1

1. ONARICI ADALET ANLAYIŞI VE SERİ MUHAKEME USULÜ

1.1. Ceza Adalet Sistemi İçerisinde Onarıcı Adalet Anlayışı 4

1.2. Onarıcı Adalet Anlayışı Kapsamında Seri Muhakeme Usulünün
Değerlendirilmesi 7

1.3. Onarıcı Adalet Anlayışına Hizmet Eden Ceza Hukuku Kurumlarının Seri
Muhakeme Usulü ile Karşılaştırılması..... 10

1.3.1. Sulh Ceza Hakiminin Ceza Kararnamesi 10

1.3.2. Basit Yargılama Usulü 13

1.3.3. Uzlaştırma Kurumu 16

1.3.4. İddianame Pazarlığı (Plea Bargaining)..... 20

1.4. Seri Muhakeme Usulü ile Ulaşılmak İstenen Amaç..... 24

1.5. Seri Muhakeme Usulünün Hukuki Niteliği ve Uygulanma Koşulları..... 26

1.5.1. Seri Muhakeme Usulü Kavramı ve Hukuki Niteliği 26

1.5.2. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanabilme Koşulları..... 28

1.5.2.1. Soruşturma Evresinin Sonuna Gelinmiş Olması 28

1.5.2.2. Suçun Seri Muhakeme Kapsamında Bir Suç Olması 29

1.5.2.3. Yeterli Şüphenin Bulunması 31

1.5.2.4. Kamu Davası Açılmasının Ertelenmesi Kararı Verilmemiş Olması . 32

1.5.2.5. Şüpheliye Ulaşılmış Olması..... 34

1.5.2.6. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasını Kabul Etmesi34

1.6. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasına Engel Durumlar 35

1.6.1. Yaş Küçüklüğü 36

1.6.2. Akıl Hastalığı..... 38

1.6.3. Sağır ve Dilsizlik	40
1.6.4. Suçun Ön Ödeme veya Uzlaştırma Kapsamında Olması	41
1.6.5. Seri Muhakeme Kapsamına Giren Bir Suçun Seri Muhakeme Kapsamı Dışındaki Bir Suç ile Birlikte İşlenmesi	43
1.6.6. Suçun İştirak Halinde İşlenmesi Durumunda Gündeme Gelebilecek Özel Durumlar	43
1.6.6.1. Şeriklerden Bazılarının Seri Muhakeme Usulünü Kabul Etmemesi .	43
1.6.6.2. Şeriklerden Bazılarına Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasının Mümkün Olmadığı Durumlar	45
2. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN MORFOLOJİSİ VE KANUN YOLLARI	
2.1. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulüne Davet Edilmesi ve Bilgilendirilmesi	46
2.2. Yaptırımın Belirlenmesi	50
2.2.1. Genel Olarak	50
2.2.2. Temel Cezanın Belirlenmesi	51
2.2.3. Somut Cezanın Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi, Ertelenmesi, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanması	52
2.3. Seri Muhakeme Usulünün Cumhuriyet Savcısı Tarafından Teklifi	56
2.3.1. Teklif Aşamasında Müdafinin Rolü	57
2.3.2. Şüphelinin Teklifi Değerlendirmesi	59
2.3.3. Seri Muhakeme Usulü Teklifinin Kabulü ile Suç İkrarı Arasındaki İlişki	60
2.4. Talepnamenin Hazırlanması ve Görevli Mahkemeye Gönderilmesi	62
2.4.1. Talepnamenin İçeriği	62
2.4.2. Talepname ile İddianamenin Farkı	63
2.4.3. Talepnamenin İlgili Mahkemeye Gönderilmesi	64
2.5. Mahkemenin Talepnameyi Değerlendirmesi ve Hüküm Aşaması	66
2.5.1. Mahkemenin Talepnameyi İncelemesi	66
2.5.1.1. Talepnamenin İadesi ve İddianamenin İadesi ile Farkı	67
2.5.1.2. Talepnamenin Reddi	68
2.5.2. Mahkeme Tarafından Şüphelinin Dinlenilmesi ve Hüküm Kurma	70
2.6. Seri Muhakeme Usulüne Karşı Kanun Yolları	74
2.6.1. Olağan Kanun Yolu	75

2.6.2. Olağanüstü Kanun Yolları Olarak Kanun Yararına Bozma ve	
Yargılamanın Yenilenmesi	77
SONUÇ	79
KAYNAKÇA.....	84

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMSMY	: Ceza Muhakemesi Seri Muhakeme Yönetmeliği
E.	: Esas
ET	: Erişim Tarihi
HAGB	: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması
K.	: Karar
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
Sor.	: Soruşturma
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu

SÖZLÜK

Entegre	: Bütünleşmiş
Komplike	: Karmaşık
Muğlak	: Anlaşılmaz
Prosedür	: İşlem, yöntem
Rehabilite	: İyileştirme
Subjektif	: Öznel, objektif karşıtı

GİRİŞ

Ceza muhakemesinin amacı, maddi gerçeğin insan haklarına uygun olarak ortaya çıkarılmasıdır. Yargılamanın neticesindeki beklenti ancak ve ancak Devlet tarafından bir yaptırım uygulanması şeklinde ifade edilebilir. Devlet yaptırım uygulama yetkisini bizzat milletin kendisinden alır ve hukuki barışı tesis etme görevini üstlenir. Böylece bireyler ve toplum, adaletin sağlanacağı hususunda hukuk sistemine güven duyarlar. Duyulan bu güvenin sarsılmaması adına yargılama faaliyeti her iki taraf için de adil olmalı ve de makul bir sürede, evrensel hukuk değerlerine uygun bir biçimde tamamlanmalıdır.

Günümüzde nüfusun ve buna bağlı olarak suç tiplerinin artması, teknolojinin gelişmesiyle suç tiplerinin değişmesi gibi birçok farklı nedenden dolayı yargı kurumunun iş yükü artmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da yargılama faaliyetleri makul sürelerden çok daha uzun sürelere sarmaktadır. Uzun süren yargılama faaliyetleri öncelikle adil yargılanma hakkını ihlal edici bir nitelik taşımaktadır. Böyle bir durumda toplumun adalet sistemine duymuş olduğu güven sarsılmaktadır. Hukuk sisteminin karşı karşıya kalmış olduğu bu gibi olumsuz durumlar nedeniyle yargının iş yükünü azaltmak, uyuşmazlıkları makul sürelerde sonuçlandırmak gibi hedefleri olan bazı alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Geliştirilmek istenen alternatif yöntemler günümüz dünyasında daha çok failin uzun süreli hapis cezaları ile toplumdan soyutlanması şeklinde olmayıp, failin ve mağdurun aktif katılımıyla mağdurun mağduriyetini gidermeyi, bozulan toplum düzeninin yeniden inşasını amaçlamaktadır. Onarıcı adalet anlayışı temelli bu gibi yaklaşımlar aynı zamanda yargıdaki iş yükünü de azaltıcı etkiler sağlamaktadır. Ceza adalet sistemimize daha önceden dahil edilen Uzlaştırma Kurumu da bu amaca hizmet etmektedir. Ardından her ne kadar onarıcı adalet anlayışındaki temel amaçlarla örtüşmese de klasik yargılama usulüne aykırı bir alternatif yöntem sistemimize dahil edilmiştir. Bu alternatif yöntem, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda “Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme” başlığı altında yer alan “Seri Muhakeme Usulüdür.”

Seri muhakeme usulü Türk ceza hukuku sisteminde geçerli olan muhakeme sürecinden pek çok açıdan farklılıkları olan bir sistemdir. Kanun koyucunun belirli

bir ağırlıkta olan sınırlı sayıdaki suç tipleri için öngörmüş olduğu bu sistem kendine özgü nitelikler taşımaktadır.

Kanunun 250. Maddesinde sayılmış olan katalog suçlar hakkında soruşturma aşamasında savcının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermediği takdirde şüphelinin kolluk ya da savcı tarafından bilgilendirilmesi daha sonrasında savcı tarafından şüpheliye usulün uygulanması hakkındaki teklifi ve bu teklifin müdafii huzurunda kabul edilmesi gerekmektedir. Şüphelinin özgür iradesi ile bu kabulü yapması usulün en önemli noktalarından biridir. Savcı tarafından yapılan teklifte şüpheliye uygulanması istenen yaptırım, Türk Ceza Kanununun 61. Maddesinin 1. Fıkrasında yer alan kriterlere göre tespit edilerek, tespit edilen bu temel cezadan yarı oranda indirim uygulanması yönünde mahkemeden talepte bulunmaktadır. Mahkeme de kanunun belirlediği ölçülerde sınırlı bir inceleme yaparak savcının taleptenmesinde belirttiği yaptırımdan daha ağır olmamak üzere karar vermektedir. Süreç içerisinde giderilebilir bir eksiklik söz konusu olduğunda taleptenmenin iadesi gerçekleştirilerek eksikliğin savcılık tarafından tamamlanması sağlanmaktadır. Ancak aksi bir durumda taleptenmenin reddi gündeme gelirse dosya genel hükümlere göre sonuçlandırılmaktadır.

Söz konusu usul; muhakeme işlemlerinin bazı formalitelerden soyutlanarak kapsam içerisine dahil edilen suçlar açısından sürecin kısaltılmasını ve buna bağlı olarak yargının iş yükünün azaltılmasını ve bozulan kamu düzeninin yeniden inşasını sağlamayı hedeflemektedir.

Teoride olumlu gelişmelere hizmet etmeyi amaçlayan bir sistem olmasına rağmen, uygulamada anayasal ilkelerle çelişme riski taşıyan bu yeni kurum Türk ceza muhakemesi sistemine dahil edildiği tarihten bu yana bir çok kez Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarına konu olmaktadır.

Seri Muhakeme Usulüne yönelik yapmış olduğumuz çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde ceza adalet sistemi içerisinde onarıcı adalet anlayışı ve bu bağlamda seri muhakeme usulü değerlendirilmiş olup, ayrıca seri muhakeme usulünün benzer kurumlar ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bu doğrultuda seri muhakeme usulünün koşulları ve bu

usulün sistemimize dahil edilmesinin gerekçeleri göz önünde bulundurularak açıklanmıştır.

İkinci bölümde ise seri muhakeme usulünün uygulanma şekli, uygulamadaki farklılıklar da dikkate alınarak, usulün sonuçları ve buna bağlı olarak kanun yolları değerlendirilmiştir.

Son olarak çalışmanın sonuç kısmında alternatif çözüm yöntemlerinden biri olan seri muhakeme usulünün genel bir değerlendirmesi ile uygulamada meydana gelen sorunlar ele alınmış olup, bu sorunlara yönelik olarak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

1. ONARICI ADALET ANLAYIŞI VE SERİ MUHAKEME USULÜ

Onarıcı adalet anlayışı diğer bir adıyla restoratif adalet, klasik cezalandırma sisteminden farklı olarak suçlunun bilinçli bir sorumluluk üstlenerek, mağdurun mağduriyetinin giderilmesine ve bozulan toplum düzeninin yeniden onarılmasına yönelik bir yaklaşımdır. Modern ceza adalet sisteminde yaşanan değişimler karşısında alternatif yöntemler geliştirilerek adalete hız kazandırılmak istenmektedir.

Seri muhakeme usulü de bu alternatif yöntemlerden birisi olarak ceza hukukumuzda dahil edilmiştir. Bu yeni usul, klasik yargılamaya göre pek çok açıdan farklılıklar içermesi sebebiyle; getiriliş amacı, temelinde benzerlik taşıyan sistemler ve uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle önemli bir konumda bulunmaktadır.

1.1. Ceza Adalet Sistemi İçerisinde Onarıcı Adalet Anlayışı

Zaman içerisinde dünya üzerinde yaşanan tüm değişimler ve gelişmeler suça konu fiiller üzerinde etkili olmaktadır. Ortaya çıkan yeni suç tipleri ve var olan suçlardaki artış oranı göz önüne alındığında adalet sistemi bu durumlara karşı çeşitli alternatif yöntemler geliştirerek çözüm bulmaya çalışmaktadır.¹ Klasik ceza sistemlerinde failin işlemiş olduğu suç neticesinde cezalandırılması odak noktadır. Bu durumda fail asıl önemli olan süjedir. İşlenen fiil sonucunda mağdurun yaşamış olduğu mağduriyet ikinci plandadır. İkinci planda kalan mağdur adalet sistemi içerisinde kendine yer bulamamasından dolayı yeni bir mağduriyet yaşamakta ve yaşamış olduğu mağduriyeti tekrar tekrar anlatarak her defasında yeniden benzer duygularla yüzleşmek zorunda bırakılmaktadır.² Ayrıca böyle bir durumda cezalandırılma tehdidi ile karşı karşıya olan fail, gerçekleştirmiş olduğu fiili gizleme, inkar etme, mağdurun mağduriyetinin gerçek dışı olduğunu gösterme eğilimi içerisine girmekte ve süreç farklı yönlerde doğru evrilmektedir.³

¹ Y. Yılmaz, “Ceza Muhakemesinde Pazarlık Yöntemleri ve Kovuşturmaya Alternatif Bir Yöntem Olarak Seri Muhakeme Usulü”, Doktora Tezi, *Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 2022, s.237-238.

² H. A. Yavuz, “Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, cilt:6, sayı:23, 2015, s.92.

³ Ö. Alkan, “Onarıcı Adalet Teorisine Genel Bir Bakış.” *Genç Akademisyenler Birliği Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2024, cilt:4, sayı:2, s.180.

Klasik ceza yargılamasındaki faillerin ıslahının mümkün olmaması ve faillerin topluma yeniden kazandırılmaması, bunun yanında mağdurun adalet sistemi dışında bırakılması yeni bir yaklaşımın ortaya çıkarılması zorunluluğunu doğurmuştur.⁴ Bunun yanı sıra klasik cezalandırma sistemlerindeki özellikle mağdur açısından yaşanan dezavantajlı durumlara karşı farklı sistemler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda tarihsel gelişimi çok eskilere dayanan ancak son dönemlerin gelişen en etkili yaklaşımlarından biri olan onarıcı adalet sistemi gündeme gelmektedir. Çıkış noktası Anglosakson hukuku olan onarıcı adalet anlayışı zamanla Kıta Avrupa'sı hukukunda da etkisini göstermektedir.⁵

Onarıcı adalet anlayışı suç teşkil eden olayı fail ile mağdur ya da suçtan doğrudan doğruya zarar gören arasında gerçekleşmiş olan bir uyumsuzluk olarak kabul eden bir yaklaşımdır.⁶

Onarıcı adalet anlayışının temelinde mağdurun zararının giderilmesi mantığı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra mağdurun mağduriyeti giderilirken failin de tekrardan topluma kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Failin işlediği suç nedeniyle karşı karşıya kaldığı hapis cezaları ve buna bağlı olarak failin psikolojik ve sosyolojik anlamda topluma uyum sağlayamaması, toplumdan dışlanması ile yeniden topluma kazandırılmasının güçleşmesi ileriye dönük ciddi toplumsal problemlere yol açmaktadır.⁷

Onarıcı adalet anlayışında süreç, fail ile mağdurun ve toplumun diyalog içerisinde durumu müzakere etmesi şeklinde ifade edilebilir.⁸ Söz konusu süreç işletilirken, sürece dahil olan tüm tarafların aktif bir şekilde ve özgür iradeleri ile gönüllü olarak katılım sağlamaları hedeflenen onarımı gerçekleştirmek açısından büyük önem taşımaktadır.⁹ Onarıcı adalet anlayışı, cezalandırıcı adalet anlayışının aksine, suça konu fiil nedeniyle zarar görenin devlet değil, fiile maruz kalan mağdur

⁴ C. T. Çiftçioğlu, "Onarıcı Adalet Sistemine Dair Genel Bir Bakış". *Fasikül Hukuk Dergisi*, sayı: 66, Mayıs 2015, s.38.

⁵ A.R. Töngür ve E. Çetintürk, "Onarıcı Adalet Anlayışının Teorik Temelleri". *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 17, sayı: 2, Temmuz 2018, Sayfa: 7.

⁶ M. Kaplan, "Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları". *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 5, sayı: 1, Haziran 2015, s.60.

⁷ A.B. Baytaç, "Onarıcı Adalet'e Genel Bir Bakış". *İÜHF C. LXXI, S.1*, 2013, s.118.

⁸ E. Çetintürk, *Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.8-9.

⁹ M. B. Seçkin, *Mağdur Hakları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.80.

olduğu görüşünü benimsemektedir. Suç, bireyler arasında ortaya çıktığından, mağdurun süreçte aktif olarak bulunması gerektiği savunulmaktadır. Burada devlet birincil anlamda mağdur olmadığından failin cezalandırılmasına odaklanmak yerine, mağdurun ve toplumun zararlarının giderilmesi esas amaç olarak kabul edilmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, onarıcı adalet sisteminden beklenen verimi alabilmek için, bu sistemi uygulayacak kişilerin belirli niteliklerde, toplumdan soyutlanmamış, uygulamaya hakim kişilerden seçilmiş olması büyük önem taşımaktadır.

Onarıcı adalet anlayışı, içerisinde birden fazla ilkeyi amaç edinen bir sistemdir. Buna göre mağdurun zararının giderilmesi, failin yaptığı hareketin sorumluluğunu alması ve bunun yanlış olduğunun farkına varması, failin yeniden topluma kazandırılması, fail ile mağdur arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi, toplumda düzenin yeniden sağlanması gibi herhangi bir sıralama içermeyen hedefleri bulunmaktadır.¹⁰

Söz konusu hedefleri karşılayabilmek adına ülkelerde birbirinden farklı kurumlar adalet sistemi içerisine entegre edilmektedir. Bu doğrultuda onarıcı adalet anlayışının yansımalarına; uzlaştırma, arabuluculuk, failin iyileştirilmesi programları ile hakikat ve uzlaşma komisyonları örnek olarak gösterilebilir. Bu uygulamalardan onarıcı adalet anlayışını somut bir şekilde ifade eden ve içerisinde barındıran sistemlerden bir tanesi Güney Afrika’da uygulanan hakikat komisyonlarıdır. Hakikat komisyonunun raporunda, onarıcı adalet kavramına açık bir şekilde değinilmiş ve onarıcı adalet anlayışının bir çok unsuru bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Faillerin ve mağdurların sürece dahil edilerek, yaşanan ağır insan hakları ihlallerini düzeltebilme adına gerekli adımlar atılmaya çalışılması onarıcı adalet anlayışı ile örtüşse de bazı açılardan bu komisyonlar failerin ıslahının yetersiz kalması, mağdurların mağduriyetinin doğru bir şekilde giderilememesi bakımından da eleştirilmektedir.¹¹

Bunlara ek olarak hakikat komisyonları mağdur merkezli olmasının yanı sıra asıl amaç suçların itiraf edilmesi, mağdurların söz sahibi olmasıdır. Klasik bir ceza yargılamasında ise merkezde fail vardır ve asıl amaç olayın aydınlatılmasıdır. Bu

¹⁰ Kaplan, a.g.e., s. 72 vd.

¹¹ D. Algan Tezcan, “İnsan Hakları İhlallerinin İncelenmesinde Hakikat Komisyonlarının İşlevi ve Gerekliliği”, *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, cilt:3, sayı:1, 2023, s. 157.

açılardan hakikat komisyonları klasik ceza yargılamalarına göre tersten bir bakış açısıyla hareket etmektedir.¹²

Toplumların bozulan düzenin yeniden inşası bakımından önem arz eden onarıcı adalet anlayışı her sistemde olduğu gibi olumlu ve olumsuz yanları içerisinde barındırmaktadır.

Öncelikle sistemde fail ile mağdur arasında durumun bir uyuşmazlık olarak nitelendirilmesi kanaatimizce doğru bir tanımlama olmamaktadır. Çünkü failin gerçekleştirmiş olduğu eylem bir suçtur. Bu şekilde bir tarif suçu basitleştirmeye, ona yüklenen anlamı hafifletmeye sebep olmaktadır. Onarıcı adalet anlayışının uygulama alanının doğru bir şekilde genişlememesi halinde cezaların caydırıcı etkisinin azalabileceği riski ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, cezalandırıcı adalet sisteminde mağdur ve uğramış olduğu mağduriyet ikinci plana atılmışken, fail ve failin cezalandırılması öncelikli önem taşımaktadır. Onarıcı adalet anlayışında ise mağdur, cezalandırıcı adalet sistemindeki pasif rolünden çıkarak aktif bir rol üstlenmektedir. Daha çok süreç odaklı bir anlayış olan onarıcı adalet sistemi uygulanırken, kamu düzenini ve insanların içerisinde taşımakta oldukları adalet duygusunu zedelemekten, mağdur ekseninden yapılacak olan düzenlemeler ile ceza hukuku sisteminde kendisine yer bulması pozitif anlamda önem taşımaktadır.

1.2. Onarıcı Adalet Anlayışı Kapsamında Seri Muhakeme Usulünün Değerlendirilmesi

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de suç tiplerinin ve suç oranlarının artması gibi değişkenlere bağlı olarak, yargıda dosya sayısının fazlalaşması ve dolayısıyla mahkemelerin iş yükünün artması, yargılamaların makul sürede bitirilememesine, akabinde birçok temel hak ve özgürlüğün ihlaline yol açmaktadır. Bu ve buna benzer durumların önüne geçebilmek adına alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu alternatif yolların en önemlilerinden bir tanesi de seri muhakeme usulüdür. Hukuk sistemimize 2019 yılında yapılan 7188 sayılı Ceza

¹² V. Maviş, “Yapıcı Adalet Yaklaşımı Olarak Hakikat Komisyonları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:65, sayı:2, 2016, s.368.

Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun ile dahil olan seri muhakeme usulü yeni bir usul kuralları silsilesini öngörmektedir.

Soruşturma evresine ait bir kurum olan seri muhakeme usulünde kısaca, şartlar gerçekleştiği takdirde, müdafî huzurunda, savcının yapmış olduğu seri muhakeme usulü teklifini kabul eden şüpheli hakkında, uygulanması talep edilen yaptırımın, yarı oranda indirilmesi ve mahkemenin onaylaması suretiyle hüküm kurulmaktadır. Kanun koyucunun böyle bir yöntem benimsemesindeki öncelikli temel amaç muhakeme ekonomisidir.

Onarıcı adalet anlayışı, ülkemizde kanun koyucu tarafından 2005 yılında Türk hukuk sistemine dahil edilmiş olan uzlaştırma kurumu ile birlikte ciddi anlamda gündeme gelmiş olup, bu anlayışın temelinde yatan mağdurun zararını giderme odaklı yaklaşım ön plana alınmıştır.¹³ Seri muhakeme usulünde savcı ve şüpheli aktif süje konumundadır. Onarıcı adalet anlayışındaki mağdur odaklı yaklaşım seri muhakeme usulünde tam olarak gerçekleşmemektedir. Onarıcı adalet anlayışında tüm tarafların sürece aktif olarak katılımı sağlanmalıdır. Çünkü mağdurun uğramış olduğu zarar ve gerçekleştirilmesi beklenen onarım, tarafların subjektif anlayışına göre belirlenmelidir. Bu sebepten tarafların iradeleri önem taşımaktadır.¹⁴

Ancak seri muhakeme usulünde, bireysel olarak mağdur figürü karşımıza çıkmamaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi seri muhakeme usulü kapsamında tahdidi olarak sayılan suç tiplerinin mağdurunun, daha çok kamu olarak nitelendirilmesidir.¹⁵ Yine de onarıcı adalet anlayışının, toplumsal barışı sağlamayı da amaç edindiğini düşündüğümüzde, toplumda oluşan zararın da giderilmesi gerektiği şüphesizdir. Seri muhakeme usulüne dahil edilen suç tiplerinin seçilmesinde kanun koyucunun hangi kriterlere göre bir seçim yaptığı hususunda açık bir düzenleme mevcut olmadığından, ileriye dönük mağduru belirlenebilir yeni suç tiplerinin usule dahil edilmesi durumunda, mağdurun usulün uygulanması sürecinde nasıl ve ne şekilde yer alabileceği belirsizlik taşımaktadır.

¹³ G. Akdeniz, “Onarıcı Adalet Yaklaşımı ve Kavramsal Temelleri”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVI/1, 2019, s. 2.

¹⁴ Akdeniz, a.g.e., s.6.

¹⁵ Yılmaz, a.g.e., s. 464.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince, suç teşkil eden davranışların açık bir şekilde düzenlenmesi, suç ve kabahat ayrımının özenli bir biçimde yapılması, bazı suç olarak nitelendirilen fiillerin suç olmaktan çıkartılması ile yargının iş yükünün de hafifletilmesi onarıcı adalet yaklaşımını gerçekleştirmek adına önem taşımaktadır. Bu durumun aksine, suç olarak nitelendirilen fiillerin artması, içeriklerinin tam olarak tespit edilememesi ve buna bağlı olarak etkin soruşturma yapılamaması, bazı olumsuz neticeleri de beraberinde getirmektedir. Ceza adalet sisteminde suç kavramının içeriğinin zaman geçtikçe genişletilmesi, pek çok davranışın suç kapsamına alınmasından kaynaklı ve buna bağlı olarak, şüpheli konumundaki kişiler hakkında, sıklıkla kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gösteriyor ki, suç tanımlamaları herhangi bir belirsizlik içermemeli ve bu doğrultuda kişiler özensiz tespitler ile şüpheli konumuna getirilmemelidir.¹⁶

İhtilafların çözümlenmesinde, haksızlıkların giderilmesinde, adaletin sağlanmasında ceza hukuku dışında alternatif yöntemler ile mücadele edilebilme imkanı varsa cezalandırıcı hukuk sistemi son çare olarak değerlendirilmelidir.¹⁷

Seri muhakeme usulünde aktif bir konumda olan fail ve failin özgür iradesi sürece tam olarak yön vermektedir. Failin özgür iradesinin büyük önem taşıdığı seri muhakeme usulünde, müdafî huzurunda, usulün kendisine uygulanmasını kabul eden şüphelinin, yarı oranda bir nevi indirim kazanmış olması, suç konusu eylem ve buna karşı uygulanacak yaptırıma atfedilen önemin azalmasına sebep olma riski taşımaktadır. Onarıcı adalet anlayışındaki, failin yaptığı eylemin sorumluluğunu alma, yaptığının yanlışlığının farkına varma ilkeleriyle, bu düzenlemenin çeliştiği apaçık ortadadır.

Seri muhakeme usulünün, cezaların caydırıcılığına yönelik olumsuz bir izlenim uyandırması toplumun adalete olan inancını da zedelemektedir. Şöyle ki; bu usulde şüpheliye uygulanacak olan indirimli cezanın söz konusu katalog suçlar bakımından caydırıcı etkisini azaltacağı muhakkaktır. Kanunda öngörülen cezaya indirim yapılması halinde, kısa süreli hapis cezasının, seçenek yaptırıma çevrilmesi,

¹⁶ V. Bıçak, “Onarıcı Adalet Yaklaşımıyla Ceza Adalet Sisteminin Yeniden İnşası”. *Cumhurbaşkanlığı Külliyesi ve Sheraton Hotel III. Oturum Türk Ceza Hukukunda Adalet Anlayışı*, Ankara, 2018, s.10.

¹⁷ Yılmaz, a.g.e., s. 470-473.

hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi gibi hükümler kurulması ve bunun neticesinde infazın cezaevinde gerçekleşmeyecek olmasından dolayı, suçla mücadele aşamasında, failin yeniden topluma kazandırılmasında, toplumdaki düzenin yeniden inşası ve failin rehabilite edilebilmesi adına farklı düzenlemelere gidilmesi önem arz etmektedir.

1.3. Onarıcı Adalet Anlayışına Hizmet Eden Ceza Hukuku Kurumlarının Seri Muhakeme Usulü ile Karşılaştırılması

Onarıcı adalet anlayışı mağdur, fail ve toplum eksenini içerisinden hareketle, cezadan ziyade, failin yaptığı eylemi telafi etmesine yönelik bir tutum sergilerken, seri muhakeme usulü daha hızlı bir yargılama süreci ile suçluların cezalandırılmasını amaçlamaktadır.

Onarıcı adalet anlayışı klasik ceza adalet sisteminin salt faili cezalandırmaya yönelik yaklaşımına karşı, mağduru da aktif olarak sistemin içerisine dahil etmektedir. Buna yönelik bazı usuller ve kurumlar alternatif çözüm yolları veya yargılama usulleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alternatif çözüm yolları ve yargılama usulleri bazı yönleriyle seri muhakeme usulü ile benzerlik taşıırken bazı yönleriyle tamamen farklılık arz etmektedir.

1.3.1. Sulh Ceza Hakiminin Ceza Kararnamesi

5271 Sayılı CMK yürürlüğe girmeden önce yürürlükte olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, özel muhakemeler kısmı 386. Madde ve devamındaki maddelerde ceza kararnamesi olarak adlandırılan yargılamaya alternatif bir usul, hukuk sistemimizde mevcuttu. Sulh ceza hakimlerinin yetki alanına giren bu usule göre; kendi görev alanına giren suçlar bakımından, sulh ceza hakiminin duruşma yapmaksızın dosya üzerinden yaptığı inceleme ile hüküm verebilmesi mümkün olmaktadır. Verilen bu karara itiraz yolu açık olmuş olup itiraz neticesinde duruşma yapılabilmekteydi.

Bahse konu usulde aynı zamanda Cumhuriyet savcısının şüpheliye karşı suç işlediğine dair kuvvetli bir isnatta bulunarak sulh ceza hakiminden ceza kararnamesi

ile hüküm kurulmasını hakimden isteyebilmektedir. Ayrıca savcının iddianame hazırlamayıp sanığın cezalandırılmasını istemesine karşın sulh ceza hakimi duruşma yapmadan ceza kararnamesi ile sanığa ceza verebilmektedir.¹⁸ Ceza kararnamesinin en önemli özelliklerinden bir diğeri ise sanıkların veya tanıkların mahkemeye çağrılmadan bu yöntemin uygulanabilmesiydi.¹⁹

Neticede ceza kararnamesi ile kurulan hükme karşı itiraz yolunun açık olmasına rağmen itiraz süresinin kaçırılması halinde yargılama yapılmadan kurulmuş olan hükme katlanma zorunluluğu şüpheli açısından dezavantaj olarak nitelendirilmektedir. Bu açıdan ceza kararnamesinin adil yargılanma hakkına aykırı yönlerinin var olduğu gerekçesiyle doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmiş olup bu yöntemin yürürlükten kaldırılması olumlu olarak karşılanmıştır.²⁰

Doktrinde, ceza kararnamesine karşı yapılan itirazın tam anlamıyla bir kanun yolu sıfatı taşımadığı, daha çok duruşma yapılmasını isteme veya karşı gelme özelliği taşıdığı ifade edilmektedir.²¹ Ceza kararnamesine itiraz edilmesi halinde duruşma yapılarak yargılamaya devam olunur ve de sonucunda ceza kararnamesi ortadan kalkardı.

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununun 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile sulh ceza hakimlerinin ceza kararnameleri yürürlükten kaldırılmıştır. Ceza kararnamesinin yürürlükten kaldırılması doktrinde bazı yazarlar tarafından olumsuz karşılanmış olup, aksine ceza kararnamesinin alanının genişletilmesi gerektiğini savunmuşlardır.²²

Ceza kararnamesi yöntemi mevcut hukuk sistemimizde artık yer almasa da 5237 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 75. Maddesindeki ön ödeme düzenlemesi ile savcı, bir nevi ceza kararnamesini gerçekleştirebilmektedir. Buna göre ön ödeme neticesinde belli şartların varlığı halinde; kamu davası açılmaması, kamu davası

¹⁸ N. Kunter, F. Yenisey, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.816.

¹⁹ Gökhan Taneri, *Seri Muhakeme (Usul – Şartlar – Suçlar ve Hüküm) ve Basit Yargılama Usulü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ekim 2020, s.105.

²⁰ D. Tezcan, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması ile Uyum Açısından Bazı Yönleriyle Yeni Türk Ceza Mevzuatı”. *Fasikül Hukuk Dergisi*, cilt:2, sayı:10, Eylül 2010, s.17.

²¹ Kunter, Yenisey, a.g.e., s.818

²² F. Yenisey, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi*, cilt:19, sayı:2, 2013, s. 465.

açılmışsa davanın düşürülmesi sonucunu gerçekleştirdiği ve de şüphelinin kabulünü zorunlu tutması açısından ceza kararnamesi niteliğinde bir işlem olarak ifade edilebilmektedir.²³

CMK’da her ne kadar ceza kararnamesi olarak ifade edilen bir usul artık yer almasa da seri muhakeme usulü pek çok açıdan ceza kararnamesi ile benzer özellikler taşımaktadır. Öyle ki doktrinde bazı yazarlar tarafından seri muhakeme usulü Cumhuriyet savcısının ceza kararnamesi olarak nitelendirilmektedir.²⁴

Her iki usul açısından da ilk önemli benzerlik şüpheliye uygulanacak cezai yaptırımın kanundaki gerekli diğer şartların da sağlanması halinde duruşmasız olarak verilebilmesi gösterilebilir. Yine yaş küçüklüğü, akıl hastalığı hallerinde sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi ve de seri muhakeme usulü kendisine uygulama alanı bulamamaktadır.

Genel hükümlere göre yargılamanın alternatifi olan bu usullerin uygulanacağı suçlar kanunda gösterilmiş olup kanunda sayılmamış olan suçlar açısından her iki usul de uygulanamamaktadır.

Muhakeme yapılmaksızın, hızlı kararlar alınıp iş yükünün de hafifletilmesini amaçlayan bahse konu usuller arasında ciddi farklılıklar da mevcuttur. Buna göre her ne kadar iki usulde de duruşma yapılmaksızın hüküm aşamasına geçilse de ceza kararnamesinin uygulayıcısı olan hakimlerin takdir yetkileri bulunmaktaydı. Şöyle ki; sulh ceza hakimi gerek gördüğü durumlarda savcının vermiş olduğu talepnameyi iddianame olarak değerlendirip duruşma açma yetkisine sahipti. Seri muhakeme usulünde ise mahkeme savcının hazırlamış olduğu talepnameyi iddianame olarak değerlendiremez, seri muhakemenin şartları oluşmadığı gerekçesiyle ancak geri gönderebilmektedir.

Yaptırımı belirleme yetkisi hakimde iken, seri muhakeme usulünde yaptırımı savcı talepname ile belirler ve hakim bu talepname doğrultusunda hüküm kurar. Kurulan hükme karşı iki usulde de itiraz yolu benimsenmiş olsa da bu noktada itirazların mahiyeti birbirinden farklıdır. Seri muhakeme usulünde kurulan hükme

²³ Yenisey, a.g.e., s. 465

²⁴ F. Yenisey, A. Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 7. Baskı, 2019, s.847

karşı yapılan itiraz kanun yolu incelemesi şeklindedir.²⁵ Ancak ceza kararnamesi için öngörölmüş olan itirazın niteliği ise öğretide daha çok duruşma açılmasını talep etme ya da karşı gelme anlamını taşıdığı ifade edilmiştir.²⁶

1.3.2. Basit Yargılama Usulü

Basit yargılama usulü 2019 yılında 7188 sayılı Kanunla CMK'da yapılan bir değişiklikle Türk hukuk sistemine dahil olmuştur. Kısaca seri muhakeme usulü ile yapılmak istenildiği gibi yargıdaki iş yükünü azaltmayı amaçlayan bir alternatif çözüm yöntemidir.

CMK'nın 251. maddesinde kendine düzenleme alanı bulan basit yargılama usulü, belirli şartlar dahilinde uygulanabilmektedir. Bu doğrultuda, bir suçun basit yargılama usulüne tabii olabilmesi için, suçun adli para cezasını gerektirmesi ve/veya yaptırımın üst sınırının iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren bir suç olması gerekmektedir. Bu noktada en önemli hususlardan bir tanesi şüphesiz ki, söz konusu maddenin bir emredici hüküm olmamasıdır. Kanunda gösterilen gerekli şartlar oluştuğu takdirde, Asliye Ceza Mahkemesi basit yargılama usulüne karar verilebilecektir. Bu konuda mahkemeye takdir yetkisi tanınmıştır.

Kısaca basit yargılama usulü ve aşamalarından söz etmek gerekirse öncelikle; basit yargılama usulü kovuşturma aşamasına ait olan bir alternatif çözüm yöntemidir.²⁷ Soruşturma evresi tamamlanmış, iddianamenin yetkili mahkeme tarafından kabul edilmiş olması gerekmektedir. Mahkeme, takdir yetkisinde olan, basit yargılama usulünü uygulamaya karar verdiğinde, taraflardan beyan ve savunmalarını on beş (15)gün içerisinde yazılı olarak bildirmelerini talep eder. Belirtilen süre dolduktan sonra Cumhuriyet savcısının mütalaası alınmadan, duruşma yapılmadan, TCK 61. madde göz önünde bulundurularak hüküm verilir ve eğer bu hüküm mahkumiyet hükmü ise ceza dörtte bir oranında indirilir. Verilen karara itiraz etmek mümkündür. İtiraz üzerine yargılama genel hükümlere göre yürütölür.

²⁵ Uğur Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:28, Sayı:2, 2020, s. 861

²⁶ Kunter, Yenisey, a.g.e., s. 818

²⁷ H. Kızıllarslan, "7188 Sayılı Kanun'la Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri". *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:14, sayı:183, 2019, s. 1945

Basit yargılama usulünün en dikkat çekici özelliklerinden biri, yargılama aşamasında, tez – antitez- sentez üçlemesinden söz edilememesidir. Çünkü bu usulde iddia makamının görüşüne başvurulmamakta, delillerin tartışıldığı bir duruşma yapılmamaktadır.²⁸

Basit yargılama usulü ile yargıdaki iş yükünün azaltılması amaçlanırken, bu usulün uygulanmasının mahkemenin takdirine bırakılması kanaatimizce çelişmektedir. Aynı zamanda, bu usuldeki mahkemenin takdir yetkisi daha çok sübjektif bir anlam içermektedir. Benzer olaylarda bir mahkemenin basit yargılamaya hükmetmesi, başka bir mahkemenin ise genel hükümlere göre yargılama yapması, eşitlik ilkesine aykırıdır. Basit yargılama usulünün uygulanmasına ilişkin olarak Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından açıklanan 2023 yılı istatistiklerine göre, Türkiye genelinde 958.407 dosya basit yargılama kapsamına girmekte iken, sonuçlanan dosya sayısı 118.703'tür.²⁹ Alınan bu verilere göre, basit yargılama usulünün uygulanabileceği dosyalar ile, bu usule göre sonuçlandırılan dosya sayısındaki gözle görünür fark bu usulden beklenen verimin tam olarak alınamadığına bir işaret olarak yorumlanabilmektedir.

Ceza yargılamalarında son dönemde artan dosya sayıları, davaların makul sürelerde sonuçlandırılmaması ve bireylerin bu nedenle yaşadıkları mağduriyetlerin giderilmesi amacıyla hukuk sistemimize kazandırılmış olan seri muhakeme ve basit yargılama alternatif çözüm yöntemleri bazı açılardan benzer özellikler taşımaktadır.

Öncelikle her iki usule de baktığımızda yaş küçüklüğü, akıl hastalığı hallerinde bu usullerin uygulanamayacağını görmekteyiz (CMK m.250/12 – 251/7). Aynı şekilde hem seri muhakeme usulünde hem de basit yargılama usulünde bu usuller kapsamına giren bir suçun, kapsam dışındaki bir suçla beraber işlenmesi halinde seri muhakeme usulü de basit yargılama usulü de uygulanamamaktadır. (CMK m. 250/11 Ek cümle – 251/8).

²⁸ V. Ö. Özbek, K. Doğan, P. Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 912

²⁹<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2042024135132BASIT%20YARGILAMA%20USULU%202023.pdf>, “Basit Yargılama Usulü İstatistikleri”, E.T: 10.02.2025.

Seri muhakeme usulü kapsamına giren suçlar kanunda tek tek sayılarak ifade edilmiştir. Basit yargılama usulünde ise kanun koyucu, suç karşısında uygulanacak yaptırımın ağırlığına göre bir belirleme yapmıştır. Bir usulde suç tiplerine göre bir sınıflandırma yapılmışken bir diğer usulde ise yaptırımın türü ve ağırlığı dikkate alınmıştır.

Alternatif çözüm yöntemleri olarak değerlendirdiğimiz iki usul arasındaki en temel fark, seri muhakeme usulü soruşturma evresine ait bir işlem iken basit yargılama kovuşturma evresine ait bir işlem olmasıdır. Seri muhakeme usulünde kanunda sayılan suç tiplerinden birisi var olduğunda Cumhuriyet savcısı yeterli şüpheyne ulaşmış ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermediyse diğer şartlarında uygun olması halinde seri muhakeme usulünü uygulamak zorundadır. Bu konuda savcının herhangi bir takdir yetkisi mevcut değildir. Ancak basit yargılamanın uygulanması hususunda görevli ve yetkili mahkemeye takdir yetkisi tanınmıştır.

Seri muhakeme usulünde müdafinin rolü ayrı bir önem taşımaktadır. Şüphelinin teklifi kabulü, mahkemenin hükümden önce onu dinlemesi hep müdafî huzurunda gerçekleşmesi gereken işlemlerdendir. Şüphelinin müdafisi yoksa müdafî görevlendirilmesi yapılması da zorunludur. Ceza Muhakemesi Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında bu durum hüküm altına alınmıştır. Basit yargılama usulünde ise, tarafların yazılı beyanları yeterli olup duruşma yapılmadan hüküm verilebilmektedir. Sanığın müdafisinin olmaması halinde zorunlu müdafî görevlendirilmesi şartı bulunmamaktadır.

İki uygulama arasındaki en önemli farklardan bir diğeri ise, verilecek cezalardan yapılacak olan indirim oranlarıdır. Basit yargılama usulünde bu oran dörtte bir iken, seri muhakeme usulünde yarı oranda indirim öngörülmüştür. Bu aşamada basit yargılama usulü sonunda mahkemenin bir mahkumiyet hükmü vermesi zorunlu değildir. Mahkeme basit yargılama neticesinde CMK'da yer alan hüküm çeşitlerinden birisine karar verebilmektedir.³⁰

³⁰ A. Dereli, "Seri Muhakeme Usulünün Savunma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi". *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:12, sayı:2, Aralık 2022, s.935

Son olarak seri muhakeme usulünde de basit yargılama usulünde de itiraz kanun yoluna yer verilmiştir. Seri muhakeme usulüne karşı yapılan itiraz ile suçun seri muhakeme kapsamına girip girmediği, teklif ve kabul aşamalarının gerektiği gibi yapılıp yapılmadığı, dosyadaki deliller itibariyle mahkumiyet kararı verilmesi yönünde kanaate ulaşıp ulaşılmadığı yönünden gerçekleşmektedir.³¹ Ancak basit yargılama usulüne karşın yapılan itiraz neticesinde duruşma açılarak genel hükümlere göre yargılamaya devam edilir.

Seri muhakeme ve basit yargılama usulünü derdest dosyalar açısından değerlendirecek olursak bu usullere ilişkin olarak düzenlenmiş olan CMK madde 250, 251 ve 252.; 01/01/2020 tarihinden sonra uygulanabilecektir. Söz konusu tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış, kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulü uygulanamaz şeklindeki geçici madde yer almış olsa da Anayasa Mahkemesi madde metnindeki “kovuşturma evresine geçilmiş” ibaresini basit yargılama usulü yönünden Anayasa’nın 38. maddesine aykırı olduğunun tespiti ile iptaline karar vermiştir.³²

1.3.3. Uzlaştırma Kurumu

Klasik cezalandırıcı adalet anlayışı içerisinde suçun ve suçlunun merkeze alındığı ve suçlunun devlet eliyle cezalandırılması şeklinde bir yöntem benimsenmiştir.³³ Ancak bu cezalandırmanın suçluyu ıslah etme ve topluma yeniden kazandırma yönlerinden yetersiz kalması farklı yöntemlerin geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Buna karşılık olarak net, ortak bir tanımı olmamakla beraber onarıcı adalet anlayışı şeklinde bir sistem ortaya çıkmıştır. Onarıcı adalet sistemine göre uyumsuzluk sadece devlet ile fail arasında değildir, mağdur da söz konusu sürece

³¹ O. Özen, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Ceza Muhakemesi İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2024/1, s. 105

³² www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf, “Anayasa Mahkemesinin 25.06.2020 Tarihli ve E:2020/16, K:2020/33 Sayılı Kararı; R.G. 19.08.2020, Sayı: 31218”, E.T: 14 Aralık 2024

³³ A. Kul Yenigül, “Onarıcı Adalet ve Cezalandırıcı Adalet”. *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:5, sayı:9, Haziran 2019, s.13

etkin bir biçimde dahil edilmelidir. Çünkü onarıcı adalet suça ve suçlunun cezalandırılmasına değil, mağdurun mağduriyetinin giderilmesine odaklanmaktadır.³⁴

Bu bağlamda ortaya çıkan ve hukuk sistemimize dahil edilen uzlaştırma kurumu tıpkı seri muhakeme usulü gibi uzun süren yargılama faaliyetine karşı mağdur ve mağduriyetin giderilmesi odaklı bir yaklaşım olarak benimsenmiştir.

5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK'da kendine yer bulmuş olan uzlaştırma kurumunun tanımı bu kanunlarda yapılmamıştır. Uzlaştırma, tanımsal olarak 5 Ağustos 2017 yılında Resmi Gazetede yayımlanmış olan Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinde yer almıştır. Uzlaştırma; kapsam dahilindeki bir suç neticesinde şüpheli veya sanık ile mağdur ve suçtan zarar gören arasında tarafların anlaşılmalari sürecini ifade etmektedir.

Uzlaştırma ile asıl hedeflenen mağdurun tatmin edilmesi, mağduriyetinin giderilmesi, işlenmiş olan suçun karşılığında salt cezalandırma işlevi değil onarıcı bir adalet anlayışının yansımaları gerçekleştirilmesidir.

Alternatif çözüm yöntemlerinden biri olan uzlaştırma kurumunun hukuki niteliği açısından yaptırıma benzer bir özellik taşıdığı, ayrıca uzlaştırma neticesinde Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleme olanağı bulunmadığı için devletin ceza verme yetkisini de ortadan kaldıran bir usul olarak nitelendirilir.³⁵

Kısaca uzlaştırmaların şartlarından söz edecek olursak; uzlaşma dahilinde bir suçun işlenmiş olması, yeterli şüphenin varlığı ve de tarafların özgür iradeleri ile uzlaştırma teklifini kabul etmesi son olarak da edimin yerine getirilmesi şeklinde sıralanabilir.³⁶

Uzlaştırma kurumu asıl olarak soruşturma evresinde işletilirken bazı durumlarda kovuşturma evresinde de gerçekleşebilmektedir. Normal şartlarda uzlaştırma uygulanması gereken bir durumda doğrudan iddianame düzenlenmesi iddianamenin iadesi sebebini oluşturmaktadır. Ancak kovuşturma aşamasında iken suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması ya da suçun hukuki niteliğinin

³⁴ M. Güngör, “Mağduriyetin Giderilmesi Açısından Uzlaştırma Kurumu ile Mağdur Hakları Tasarısının İncelenmesi”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, sayı:2, 2019, s.194

³⁵ Yenisey, Nuhoğlu, a.g.e., s.809.

³⁶ E. Ildıran, “Seri Muhakeme Usulü”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, *Kto Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Konya, Ağustos 2020, s.48

değişmesi sebebiyle uzlaşma kapsamına girmesi halinde mahkeme tarafından uzlaştırma gerçekleştirilir (CMK m.254). Bu yöntem doktrinde bazı yazarlar tarafından “haricen uzlaştırma” şeklinde de ifade edilmektedir.³⁷

Uzlaştırma ile ilgili olarak en önemli noktalardan birisi, tarafların uzlaşmayı özgür iradeleri ile kabul etmesidir. Çünkü uzlaşmanın sağlanması halinde mağdur veya suçtan zarar gören, işlenmiş olan suç ile ilgili olarak tazminat davası açamaz, açılmış olan bir tazminat davası da var ise feragat edilmiş sayılır. Aynı zamanda kendilerine uzlaştırma teklifi yapılan taraflar 3 gün içerisinde bu teklifi kabul ettiklerini beyan etmezler ise uzlaşma teklifini reddetmiş sayılırlar.

Son olarak Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından açıklanan 2023 yılı istatistiklerine göre uzlaştırma bürosuna gönderilmiş olan toplam dosya sayısı 586.958 iken bu dosyaların 225.027 tanesi uzlaşma ile sonuçlanmış olup 98.000 tanesi için de halen uzlaştırma süreci devam etmektedir.³⁸

Ceza muhakemesine nispeten yeni kazandırılmış olan ve de uygulamada hukuki süreçleri ağır prosedürlere maruz bırakmadan çözüme kavuşturmayı amaçlayan seri muhakeme usulü ile uzlaştırma kurumu arasındaki benzerlikler değerlendirildiğinde en temel nokta yalnızca belirli suç tipleri açısından uygulanabilir olmalarıdır. İki usulde de uygulanacak suçlar kanunda sayma usulü ile belirtilmiş olup uzlaştırma için ayrıca yaptırımın üst sınırını belirtmek suretiyle uygulanabilecek suçlara netlik kazandırılmıştır. Seri muhakeme usulünde olduğu gibi uzlaştırma kapsamına giren suçların sayılmış olduğu katalog suçlar bakımından alakasız yeni suç tiplerinin zamanla eklenerek genişletilebilmesi hususundaki belirsizlik her iki usul açısından da kaygı verici bir durum yaratmaktadır.

Benzer şekilde şüpheliye ulaşabilmek adına gösterilen makul bir çaba neticesinde; adresinde bulunamama hali, yurt dışında olma veya farklı nedenlerle ulaşılamaması halinde seri muhakeme usulü gibi uzlaştırmanın da uygulanması mümkün olmayacaktır. Bunun temelinde de her iki usulün uygulanabilirliği

³⁷ Yenisey, Nuhoğlu, a.g.e., s. 825

³⁸<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20420241343372023%20UZLAŞTIRMA%20GÖRSEL.pdf>, “Uzlaştırma İstatistikleri”, E.T: 10.02.2025.

açısından şüphelinin özgür iradesiyle kabul beyanını açıklamasının gerekliliği yatmaktadır.

Ceza yargılaması bakımından seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç dolayısıyla seri muhakeme usulü teklifi yapılmadan iddianame düzenlenmesi, aynı şekilde uzlaştırma kapsamındaki bir suç açısından uzlaştırma yoluna gidilmeden iddianame düzenlenmesi iddianamenin iadesi sonucunu doğurmaktadır.³⁹

Yine seri muhakeme kapsamına giren bir suçun kapsam dışında kalmış olan bir suçla birlikte işlenmesi halinde seri muhakeme usulü uygulanamazken, aynı şey uzlaştırma için de geçerlidir. Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun uzlaştırma kapsamına girmeyen bir suçla beraber işlenmesi halinde uzlaştırma uygulanamaz.

Her iki usul açısından uygulanacak olan usul ve esaslar kanun ve ilgili yönetmeliklerle düzenlenmiş olup ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Uzlaştırma sürecinde şüpheli/sanık ile mağdur/suçtan zarar gören arasında uyuşmazlığı gidermek amacıyla bir anlaşmaya varılması esastır. Tarafların özgür iradelerine dayanan bu anlaşma neticesinde ortaya çıkan uzlaştırma raporu adlı belge 2004 sayılı İcra İflas Kanunu madde 38'e göre ilam niteliğinde belge olarak kabul edilir.⁴⁰

Seri muhakeme usulünde başlıca yer alan süjeler savcı ve şüphelidir. Seri muhakemenin uzlaştırmadan ayrıldığı en önemli nokta burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü uzlaştırmada mağdur veya suçtan zarar gören bu sistemde önemli bir rol oynamaktadır. Uzlaştırmının aksine seri muhakeme usulünde mağdur veya suçtan zarar gören sürecin içerisinde aktif bir şekilde yer alamamaktadır.⁴¹ Seri muhakeme usulünde savcının yapmış olduğu teklif kanunda belirtildiği üzere yarı oranda indirim uygulanarak yapılır ve bu teklifin değiştirilmesi amacıyla diğer tarafça herhangi bir talepte bulunulamaz. Ancak uzlaştırmada ise mağdur karşı tarafın teklifini

³⁹ Y. Ünver, H. Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, cilt:3, 15. Baskı, 2021, s.1829

⁴⁰ N. Centel, H. Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 17. Baskı, 2020, s.581

⁴¹ Yenisey, Nuhoğlu, a.g.e., s.849

reddedebileceği gibi hukuka ve ahlaka aykırı olmayan farklı bir edim üzerinde de anlaşabilirler.⁴²

Bunlara ek olarak seri muhakeme usulü ile uzlaştırma arasındaki bir diğer önemli farklılık ise iştirak halinde işlenen suçlar bakımından ortaya çıkmaktadır. Seri muhakeme usulü kapsamındaki bir suçun iştirak halinde işlenmesi halinde bu usulün uygulanmasının kabulü için iştirakçilerin hepsinin kabulü gerekmektedir. Uzlaştırmada ise iştirak halinde işlenmiş bir suçun faillerinden her biri birbirinden bağımsız, diğerlerinin kabulü aranmaksızın uzlaşmadan yararlanabilmektedir.⁴³

İki usulün sonuçlanması bakımından ise uzlaştırma; soruşturma aşamasında gerçekleşmiş ise kovuşturmayaya yer olmadığı kararı, kovuşturma evresinde gerçekleşmiş ise davanın düşmesi kararı, edim soruşturma evresinde takside bağlanmış ise kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, edim kovuşturma evresinde takside bağlanmış ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmektedir. Uzlaştırmanın olumlu neticelenmesi ile yaptırım anlamında bir ilişki sürdürülmezken, seri muhakeme usulünde teklifin kabul edilmesi ile birlikte cezalandırma aşaması gerçekleşmektedir.

1.3.4. İddianame Pazarlığı (Plea Bargaining)

Doktrinde; iddianame pazarlığı,⁴⁴ savcı – sanık pazarlığı,⁴⁵ itham pazarlığı⁴⁶ gibi farklı isimlerle ifade edilen, tanımlamada tam bir görüş birliği bulunmayan ve İngilizcesi “plea bargaining” olan sistem özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde ceza yargılamalarında sıklıkla kullanılan klasik yargılama faaliyetine alternatif olarak geliştirilmiş bir sistemdir.

⁴² Dereli, a.g.e., s.937

⁴³ Özbek, Doğan, Bacaksız, a.g.e., s. 517

⁴⁴P. Bacaksız, “İddianame Pazarlığı (Plea Bargaining)”. *Ceza Hukuku Dergisi*, sayı: 7, Ağustos 2008, s. 151.

⁴⁵ Y. S. Balo, E. Çetintürk, “Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: XVII, 2013, s.1247.

⁴⁶ E. Kaşlı, *Ceza Adalet Sisteminde İtham Pazarlığı (Plea Bargaining)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.38 vd.

Çalışmamız içerisinde iddianame pazarlığı olarak ifade edeceğimiz bu kurum, ülkeden ülkeye, hatta uygulandığı ülkedeki eyaletler arasında bile farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, soruşturma aşamasında failin suç işlediğini kabul ederek, normal ceza yargılaması prosedürünün işletilmesi halinde alacağı cezadan daha az bir ceza almasını sağlayan ve böylece yargıdaki iş yükünü azaltmayı amaçlayan bir usul olarak tanımlanabilmektedir.

Pazarlık, soruşturma aşamasında gerçekleştiği için savcı bu sistemdeki en aktif süje olarak yer almaktadır. Genellikle savcı, sanık müdafii ile pazarlık müzakerelerini gerçekleştirir. Eğer ki taraflar arasında bir anlaşmaya varılırsa sanık yargılanma hakkından feragat eder ve mahkeme bir denetim mekanizması olarak işleyişi kontrol ederek karar verir.⁴⁷

Taraflar arasında geçen müzakerelerde savcı ile savunma arasında karşılıklı pazarlıklar yapılır. Sanık bu şekilde muhakeme aşamasında söz sahibi olarak muhakemeye yön veren bir süje konumundadır.⁴⁸ Bu sisteme göre savcı ile savunma arasında yapılan anlaşmayla, sanık suçlamayı kabul ederek indirimli ceza almaktadır.⁴⁹ Dava yürütülmesi süreçlerinin maliyetli ve uzun olması sebebiyle sanığın suçunu ikrar ederek sürecin hızlı bir şekilde sonlanmasına verdiği katkıdan dolayı işlediği suçların bazıları düşürülerek bazılarının da cezaları indirilerek verilmektedir.⁵⁰ Suçunu ikrar eden sanık veya şüpheli masumiyet karinesinden, jüri önüne çıkmaktan, muhakeme sürecinin normal işleyişinden feragat etmiş olmaktadır.

Savcı ile savunma arasındaki anlaşma yazılı olabildiği gibi sözlü de yapılabilir. Bu da sistemin eleştirilen yönlerinden bir tanesidir. Şüphelinin anlaşmayı özgür iradesi ile kabul etmesi gerekir. Ancak savcı, şüpheliye karşı anlaşmayı kabul etmemesi halinde daha ağır ceza alabileceği ve infazının ağır şartlarda gerçekleşebileceği ihtimallerini koz olarak kullanması şüphelinin ne denli özgür iradesi ile anlaşmayı kabul ettiği ise tartışma konusudur.

⁴⁷ Yılmaz, a.g.e., s. 248.

⁴⁸Yenisey, a.g.e., s. 463.

⁴⁹M. E. Yapar, “Amerika Birleşik Devletlerindeki Ceza Hukukunda Plea Bargaining (İddia Pazarlığı) Kavramı ve Uygulaması”, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, Konya, 2012, s.131.

⁵⁰Balo, a.g.e., s.1248.

Mağdurun süreç içerisinde yer almadığı, savcının geniş takdir yetkisine sahip olduğu, cezanın belirlenmesinde savunmanın da rolü olduğu iddianame pazarlığında yine asıl amaçlardan biri olarak karşımıza mahkemelerin iş yükünün azaltılmaya çalışılması çıkmaktadır.

Türk ceza yargılaması sistemine 7188 sayılı Kanun⁵¹ ile dahil olan seri muhakeme usulü ile iddianame pazarlığı sistemi bazı yönlerden benzerlikler taşımaktadır. Her iki yöntemin de soruşturma evresine ait olması sebebiyle ilk aşamada süreci yöneten olarak karşımıza iddia makamı yani savcı çıkmaktadır. Bahse konu yöntemlerin uygulanabilmesi için tarafların savcı ile anlaşması gerekmektedir. Savcı, iddianame pazarlığında da seri muhakeme usulünün uygulanmasında da sadece ithamda bulunmamakta, aynı zamanda hakimin yapması gereken bazı işleri de üstlenmektedir.

Şüpheli her iki usulü de kabul ettiği takdirde mahkeme huzurunda genel yargılanma yönteminden, masumiyet karinesinden vazgeçmektedir. Bu vazgeçişe karşılık olarak, şüpheliye indirimli ceza verilmektedir. Şüpheli sıfatını taşıyan kişiler bazen alenen yargılanmanın getireceği maddi manevi risklerden uzak kalmak için veya uzun yargılama süreçlerindeki belirsizliklerden çekindikleri için iddianame pazarlığını kabul etmeleri daha kuvvetle muhtemel olmaktadır. Benzer durumlar hukuk sistemimiz açısından da geçerli olup, seri muhakeme usulünün şüpheli tarafından kabul edilmesini daha cazip kılmaktadır.

İddianame pazarlığı sonucunda yapılan anlaşmanın, mahkeme tarafından onaylanması ile süreç tamamlanırken, seri muhakeme teklifinin kabulü ve talepname çerçevesinde mahkemenin hüküm kurmasıyla aşamalar sona erer. Mahkeme, her iki usulde de sürecin prosedürlere uygun olarak ilerleyip ilerlemediğinin denetimini yapma işlevi görmektedir.⁵²

⁵¹<https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm>, RG, 24 Ekim 2019, Sayı: 30928 (E.T: 10.05.2025)

⁵² Balo, Çetintürk, a.g.e., s. 1247-1248

Delil yasakları olarak ifade edebileceğimiz şekilde, her iki yöntem açısından da sanığın vazgeçmesi halinde, bu ana kadar verilmiş olan beyan ve belgelerin sonradan delil olarak kullanılamayacağı mevzuatta açıkça ifade edilmiştir.⁵³

Soruşturma aşamasında karşımıza çıkan bu yöntemlerde baş süje savcı olmasına karşın, bahse konu savcılık makamı, ülkeler arasında farklılıklar arz etmektedir. Türk hukuk sisteminde savcı siyasi bir figür değildir ve seçimle değil atanma ile görev başına gelirler. Bu nedenle şüphelinin beraat etmesi savcının kariyeri açısından olumsuz bir durum yaratmaz. Gerekğinde savcılar da sanığın beraatini talep edebilmektedirler. İddianame pazarlığının başındaki savcı ile seri muhakeme usulünü yürüten savcının doğal olarak bu yöntemlere bakış açısı da farklı olmaktadır. İddianame pazarlığında savcı şüpheliden ikrar elde etme amacı taşır, aynı zamanda şüphelinin beraat etmesi halinde kariyerleri olumsuz etkilenmektedir. Buradan hareketle, iddianame pazarlığı yaparak şüphelinin ceza almasını sağlayan savcılarının kariyerleri olumlu yönde etkilenirken, seri muhakeme usulünün çok uygulanmış olmasının bizim hukuk sistemimizde savcı açısından bir avantajı yoktur. Önemli olan, doğru suçlar açısından usulün doğru bir şekilde uygulanmasıdır.

İddianame pazarlığında şüpheli etkin bir süjedir ve savcı ile cezası miktarında pazarlık yapma olanağına sahiptir. Ancak seri muhakeme usulünde şüpheli etkin bir konumda değildir. Her iki usulde de müdafinin rolü büyüktür. Ancak iddianame pazarlığında müdafî desteğini almak bir hak iken seri muhakeme usulünde müdafinin bulunması belli aşamalarda kanun koyucu tarafından zorunlu tutulmuştur.⁵⁴

Seri muhakeme usulünün uygulandığı suçlar bakımından mağdur ve suçtan gördüğü zarar şeklinde bir sınıflandırma yapılamamaktadır. İddianame pazarlığında ise mağdur, uğradığı zarar önem teşkil etmektedir. Pazarlık neticesinde bu zararların giderilmesi de öngörülebilmektedir. Seri muhakeme usulünde şu an için mağdur veya suçtan zarar gören kapsamında bir değerlendirme yapmak mümkün olmamaktadır. Bizim hukuk sistemimizde suçlar katalog suçlar şeklinde belirlenmiş olmasına karşın

⁵³ Dereli, a.g.e., s.942

⁵⁴ A. Ö. Atalay, “Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller”. Hakemli Makale, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020/2, s.699

iddianame pazarlığı açısından eyaletler arası bazı farklılıklar olsa bile genel olarak tüm suç tiplerine karşı uygulama alanı bulmaktadır.

1.4. Seri Muhakeme Usulü ile Ulaşılacak İstenen Amaç

Ceza yargılamaları, hukuk devleti sınırları içerisinde, insan haklarına aykırı olmadan ve insan onuruna uygun bir şekilde maddi gerçeğe ulaşmayı hedeflemelidir. Bu doğrultuda hukuk devleti ilkesinin de bir gereği olan temel haklardan, özellikle adil yargılanma hakkı -ve içeriğinde barındırmış olduğu pek çok hak- herhangi bir ihlale uğramadan, muhakeme aşamaları tamamlanmalıdır. Adil yargılanma hakkı öncelikle 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile daha sonra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar sözleşmesi ile uluslararası hukukta, Anayasanın 36. maddesi ile de Türk hukukunda teminat altına alınmıştır.⁵⁵

Yargıdaki iş yükünün nicelik olarak artması nedeniyle süreçler niteliksel olarak olumsuz yönde etkilenmektedir. Böylece adaletin geç ve gerektiği gibi işlememesi hukuk sisteminin itibarını kaybetmesine sebep olmaktadır.⁵⁶ Bu kapsamda ayrıca muhakeme aşamasının makul bir sürede tamamlanamaması ya da şüphe altındaki kişilerin masumiyetinin hızlı bir şekilde açığa çıkamaması adil yargılanma hakkı ve buna bağlı olan diğer temel hakları ihlal edici nitelik taşımaktadır.⁵⁷

Bu gibi sorunlar sadece Türk hukuku içerisinde değil, diğer hukuk sistemlerinin de karşı karşıya kaldıkları ve çözüm arayışı içerisinde oldukları konulardan biridir.⁵⁸ Hızla gelişen ve değişen dünya düzeni içerisinde klasik ceza muhakemesi sistemlerine bazı alternatif yollar öngörülerek mahkemelerin iş yükünün azaltılması, muhakeme faaliyetlerinin hızlı bir şekilde tamamlanması gibi hedefler

⁵⁵ H. Karakehya, A. İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.189.

⁵⁶ M. Özbek, “Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketleriyle Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:51, sayı:2, 2002, s.150.

⁵⁷ F. Yenisey, “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği, Normal Çalışma Süresi ve Gecikme”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.575, N. Toroslu, “Ceza Yargılamalarının Çabuklaştırılması Sorunu”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.613.

⁵⁸ S. Dönmezer, “Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler (Ceza Adaleti Sistemi)”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.556.

gerçekleştirilmek istenmektedir. Ulaşılmak istenen hedefler sistemin işleyişine pozitif anlamda katkı sağlayacak olsa da bu amaç doğrultusunda adil yargılanmaya dair hakların ihlal edilmesinin önüne geçmek gerekmektedir. Alternatif çözüm yollarının uygulanması birçok haktan feragati de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle amaç ile temel haklar arasında iyi bir denge kurulması şarttır.

Ülkemizdeki ceza hukuku sisteminde kural olarak kovuşturmanın mecburiyeti ilkesi benimsenmiştir. Bu doğrultuda kanunda belirtilen istisnalar dışında Cumhuriyet savcısı, soruşturma kapsamında topladığı deliller ile yeterli şüpheyne ulaştığı takdirde kamu davası açma zorunluluğu bulunmaktadır. Söz konusu zorunluluk sebebiyle yargıdaki iş yükü artarak devam etmektedir. Bu artışın önüne geçebilmek ve makul sürede yargılamaların tamamlanabilmesi adına önce uzlaştırma kurumu hukuk sistemimize dahil edilmiş olup, sonrasında başkaca alternatif usuller ile ilgili düzenlemeler yapılarak bazı suçlar bakımından kovuşturma mecburiyeti prensibinin dışına çıkılmaya çalışılmıştır.⁵⁹

Düzenlenen alternatif çözüm yöntemleri ile, hem ceza adalet sistemindeki aksaklıkların giderilmesi amaçlanırken, hem de bireyler açısından makul sürede yargılanma, daha az bir yaptırım ile karşılaşma ve şartları olduğu takdirde ceza infaz kurumlarından olabildiğince uzak tutulma hedefleri gözetilmektedir. Kanun koyucu klasik yargılama usulünü farklılaştırırken, daha hafif suçlarda mahkemelerin dosya yoğunluğunu göz önüne alarak kısa ve etkili bir sürede muhakeme sürecini tamamlamayı ve bozulan kamu düzenini yeniden sağlamayı amaçlamaktadır.⁶⁰

Kanaatimizce, yargıdaki iş yükünün azalması, adil yargılanma hakkı çerçevesinde makul sürede yargılanma hakkı ve kişilerin yargılanma sürecinde yaşayacakları maddi manevi olumsuz neticelerin önüne geçebilmek adına alternatif çözüm yöntemlerinden birisi olan seri muhakeme usulünün uygulanması olumlu bir adım olarak nitelendirilebilir. Ancak, nispeten daha az cezayı gerektiren hafif nitelikli suçlar bakımından alternatif çözüm yollarına gidilerek uyuşmazlıkların çözülmesi, hukuk sistemi açısından gerekli ve olumlu bir gelişme olmasının yanı sıra, bu gibi sistemlerde klasik muhakeme ilkelerinden sapmalar yaşanması

⁵⁹Atalay, a.g.e., s. 654

⁶⁰ O. Değirmenci, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü”. *Terazi Hukuk Dergisi*, cilt:15, sayı: 161, Ocak 2020, s.37

nedeniyle düzenleme yapılırken ciddi hak ihlallerine karşı dikkatli bir tutum sergilenmesi gerekmektedir.

1.5. Seri Muhakeme Usulünün Hukuki Niteliği ve Uygulanma Koşulları

Seri muhakeme usulü yargıdaki iş yükünün azaltılmasına, buna bağlı olarak belirli koşullar altında bazı prosedürlerin atlanılmasına olanak sağlayan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Elbette bu seri yaklaşım sanığın savunma haklarını bazı yönlerden sınırlandırmaktadır.

Yargılamanın hızlandırılması makul sürede yargılanma açısından pozitif bir anlam taşısa da bu hızın her zaman maddi gerçeğin doğru bir şekilde ortaya çıkarılmasına hizmet edebileceği tartışmalıdır. Bu nedenle seri muhakeme usulünün doğru bir şekilde anlaşılması ve uygulanması ayrıca bir önem taşımaktadır.

1.5.1. Seri Muhakeme Usulü Kavramı ve Hukuki Niteliği

Seri muhakeme usulü, merkezinde Cumhuriyet savcısının bulunduğu, soruşturma aşamasına ait olan ve kanunda tahdidi olarak sayılan suçlar kapsamında uygulanması zorunlu bir alternatif çözüm yoludur. Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan soruşturma neticesinde yeterli şüphenin varlığı ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmediği durumlarda seri muhakeme usulü uygulanmaktadır.⁶¹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na, (CMK) 2019 yılında yapılan değişiklik ile dahil olmuş olan bu kurum mahkemelerin iş yükünü azaltmayı, makul sürede yargılanmayı, klasik muhakeme sürecinin olumsuz etkilerini bazı suçlar bakımından azaltmayı amaçlamaktadır. Ülkemizde olduğu gibi demokratik devletlerin de birçoğunda yargıdaki iş yükünün fazlalığı nedeniyle ceza muhakemesinin bazı evrensel temel ilkelerine istisna oluşturan bu tür alternatif çözüm yolları geliştirilmek zorunlu hale gelmiştir.⁶²

⁶¹ M. R. Erdem, C. Şentürk, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi”. *Ceza Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt: 14, Sayı: 41, s. 575 vd.

⁶² Değirmenci, a.g.e., s.16

Seri muhakeme usulünün hukuki niteliği hakkında öğretide tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bunun nedeni nispeten hukuk sistemimize yeni girmiş olan bu kurumun bazı yönlerinin tamamen kendine özgü olması, bir nevi soruşturma aşamasından sonra kovuşturma aşamasının pas geçilerek hüküm aşamasına geçilmesi gibi klasik muhakeme sürecinden belirgin farklılıklarla ayrılmasıdır. Bir görüşe göre seri muhakeme usulü, özel bir muhakeme usulü olarak ceza muhakemesi sürecinin sadeleştirilmiş halidir.⁶³

Diğer bir görüşe göre, seri muhakeme usulünde klasik anlamda bir yargılama faaliyeti gerçekleşmediğinden yargılamasız ceza olmaz ilkesinin bir istisnasını oluşturduğu ve bu doğrultuda bir tür ceza kararnamesi olduğu savunulmaktadır.⁶⁴

Seri muhakeme usulü tam olarak bir pazarlık sürecini ifade etmemektedir. Bu usulde şüpheli, müdafî ve savcı arasında herhangi bir pazarlık yapılmamaktadır. Sadece savcının belirlemiş olduğu indirimli yaptırımın kabul edilmesi halinde uygulanan bir prosedürdür.⁶⁵

Seri muhakeme usulü kanaatimizce; soruşturma evresinde kanunda sayılan katalog suçlar ekseninde, şüphelinin özgür iradesi doğrultusunda usulün kendisine uygulanmasını kabul ettiği ve bu kabulün sonucunda hakkında daha az bir ceza uygulanacağını taahhüdü ile bazı önemli haklarından feragat ettiği kendine özgü bir ceza muhakemesi usulüdür.

Seri muhakeme usulünde klasik yargılama faaliyetinin aksine iddia, savunma ve neticesinde hüküm aşamaları gerçekleşmemekte bu kapsamda usul seri anlamda bir yargılama değil seri bir şekilde hüküm verilmesini amaçlamaktadır.⁶⁶ Böyle bir durumda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması yönünde bir ilerleme sağlanmamaktadır. Bireye uygulanacak yaptırımın sebebi seri muhakeme usulünün kendisine uygulanmasını kabul etmesi kaynaklıdır. Seri muhakeme usulünün kabulü suç ikrarı anlamına gelmediği için suçun faili olmamasına rağmen hakkında yeterli şüphey-

⁶³ G. Soylu Ünver, S. N. Karaman Engür, *Seri Muhakeme Usulü*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s.38

⁶⁴ H. A. Yavuz, *Ceza Muhakemesinde Kovuşturmayla Alternatif Yöntemler*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s.244

⁶⁵ Yavuz, a.g.e., s.244

⁶⁶ A. B. Baytaz, "Seri Muhakeme Usulü". *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, cilt:8, sayı:2, 2020, s.230

ulaşılmış şüpheli bu usulü kabul etmesinden dolayı ceza ile karşı karşıya kalmaktadır.

Seri muhakeme usulüne ilişkin düzenlemeler CMK 250. maddenin yanı sıra ilgili Seri Muhakeme Usulü Yönetmeliği'nde kaleme alınmıştır. Seri muhakeme usulü neticesinde bireylerin bir yaptırımla karşılaşacağı göz önüne alındığında bu usulle ilgili bazı düzenlemelerin idari bir işlem olan yönetmelikle hüküm altına alınması adil yargılanma hakkı bakımından aykırılık teşkil etmekte ve normlar hiyerarşisine uygun düşmemektedir.

1.5.2. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanabilme Koşulları

Seri muhakeme usulü ceza muhakemesinde seri bir anlayış ile etkin bir çözümü amaçlarken; sınırlı, belirli, sıkı şekil şartları içerisinde kendisine uygulama alanı bulabilmektedir. Bunun nedeni temel hakları zedelemekten, usule uygun güvencelerin sağlanması ve bu şekilde sistematik olarak yargıdaki iş yükünün azaltılması hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda bazı koşulların birlikte gerçekleşmiş olması halinde seri muhakeme usulünün uygulanmasına geçilebilecektir.

1.5.2.1. Soruşturma Evresinin Sonuna Gelinmiş Olması

Ceza muhakemesinde süreç soruşturma evresiyle başlar. Soruşturma evresi CMK'nın "Tanımlar" başlıklı 2. Maddesinde ifade edilmiştir. Bu maddeye göre soruşturma evresi, suç şüphesinin öğrenilmesi ile iddianamenin kabul edilmesi arasında geçen aşamalar olarak ifade edilebilir. Doktrinde, madde metninde geçen "*suç şüphesinin öğrenilmesi*" ifadesi şüphenin öğrenilmesi gibi bir durumun olmayacağı için eleştirilmiş olup "*bir suçun öğrenilmesi*" şeklinde ifade edilmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir.⁶⁷

Seri muhakemenin uygulanabilmesi açısından da gereken ilk koşulun suç oluşturan bir fiil ile ilgili olarak mevcut bir soruşturmanın olması ve bu soruşturma

⁶⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız, a.g.e., s.190

evresinin de sonuna gelinmiş olmasının gerekliliği CMK m.250/1'in madde metninde ifade edilmektedir.

Söz konusu madde metninde yer alan soruşturma evresinin sonuna gelinmesi deyiminden ne anlaşılması gerektiği değinilmesi gereken bir husustur. Öncelikle soruşturma evresinin CMK m.2'ye göre iddianamenin kabulüyle sona ermiş olduğunu söylemek mümkündür. Ancak seri muhakeme usulünde bir iddianame yer almadığı için bu usulün uygulanabilmesi adına soruşturma evresinin sonu olarak iddianame düzenlenebilecek şekilde yeterli şüpheye ulaşılmış olma kriterinin gerçekleşmiş olması şeklinde düşünülmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz.⁶⁸

1.5.2.2. Suçun Seri Muhakeme Kapsamında Bir Suç Olması

CMK m.250/1'de kanun koyucu seri muhakeme usulünün uygulanması gereken suçları tahdidi olarak saymıştır. Kanun koyucu bu suç tiplerini tahdidi olarak saydığı için kıyas yolu ile genişletilmesi mümkün değildir. Söz konusu maddenin a bendinde Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suçlar yer alırken, diğer bentlerde sayılan suçlar farklı kanunlarda yer almaktadır. İşlenen suçun bu madde kapsamında bir suç olması halinde Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulünü uygulamak zorundadır, bu konuda savcıya bir takdir hakkı tanınmamıştır.⁶⁹ Aksi halde bu suçlarda seri muhakeme usulü uygulanmazsa CMK m.174/1-c'ye göre iddianamenin iadesi gündeme gelecektir.

Pekala, kanunda katalog suçlar olarak yer alan bu suç tiplerinin belirlenmesinde hangi ölçütler esas alınmıştır?

İlk olarak kanunun gerekçesine baktığımızda bu suçların seçimine ilişkin olarak net bir açıklama yapılmamıştır. Sadece bu suçların ispatı kolay ve ağır nitelikte olmayan suçlar olduğu ifade edilmiştir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere suçların tercih edilmesinde yapılmış olan bu nitelendirmenin soyut ve subjektif bir anlam taşıdığı söylenebilir.

⁶⁸ Aynı yönde bkz. Yılmaz, a.g.e., s. 450.

⁶⁹ Atalay, a.g.e., s. 664.

Bazı yazarlar tarafından seri muhakeme kapsamında olan suçlar için mağdurunun somut olarak yer almadığı, soyut anlamda kamunun mağdur olarak nitelendirilebileceği suçlardan seçilmiş olduğu yönünde bir mantık yürütülmektedir.⁷⁰ Ancak CMK m.250/1-a'da yer alan "Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu'nun 3. Fıkrasına göre" mağdurun belirlenebilme olasılığı mevcuttur. Bu sebeple salt mağdura göre bir sınıflandırma yapılmış olduğunu söylemek kanaatimizce uygun değildir.

Bu bağlamda suçların tespitine yönelik belirsizlik, katalog suçların serbest bir biçimde genişletilebilmesi tehlikesini içermektedir.⁷¹ Aynı zamanda seri muhakeme usulünden beklenen faydayı sağlamak ve de uzlaştırma ile arasındaki farkı ortadan kaldırmamak koşuluyla kapsama giren suçların arttırılabileceği, ancak bu suçların kişilere karşı işlenen suçlardan seçilmeyeceği görüşü üzerinde durulmaktadır.⁷²

Seri muhakeme kapsamına alınan suçların nispeten daha hafif yaptırımlar öngördüğü söylene de suçların tamamı göz önüne alındığında bazı suçlar bakımından diğerlerine göre daha yüksek üst sınırlarda hapis cezaları yaptırım olarak belirlenmiştir. Katalog suçların daha hafif yaptırımlar içeren suçlardan seçildiği fikrine göre hareket ediliyorsa kanaatimizce ya bu suçların yaptırımları indirilmeli ya da bu suçlar önem arz eden suçlar ise seri muhakeme kapsamına sokulmamalıdır. Katalog suçların seçimindeki bu belirsiz yaklaşım nedeniyle; seri muhakemeden beklenen yargıdaki iş yükünü azaltma fikri uğruna, hakkaniyete aykırı, adalet sistemine olan güveni sarsıcı durumların ortaya çıkmasına sebebiyet verme riski gündeme gelmektedir.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından açıklanan 2024 yılı istatistiklerine göre trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu TCK m.179/2-3 hakkında Türkiye genelinde 80.966 tane dosyada seri muhakeme usulü uygulanmıştır. Seri muhakeme usulünün en çok uygulama alanı bulduğu bu suç tipi ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla; 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna Muhalefet m. 13/1-3

⁷⁰ E. Er, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi". *Yaşar Hukuk Dergisi*, cilt:3, sayı:1, 2021, s. 8

⁷¹ G. Aygörmez Uğurlubay, N. Haydar, M. Korkmaz, "Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar". *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:1, sayı:2, 2019, s. 264

⁷² Kızıllarslan, a.g.e., s. 1923

ve 15/1, Mühür Bozma TCK m. 203/1, Korku, Kaygı veya Panik Yaratabilecek Tarzda Silahla Ateş Etme TCK m. 170/1.c.1, Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlama TCK m.228/1 suçları da uygulamada en sık karşılaşılan suç tipleri olmaktadır.⁷³

1.5.2.3. Yeterli Şüphenin Bulunması

Genel hükümlere göre yürütülen bir soruşturmanın sonunda Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyebilmesi için yeterli şüpheyne ulaşmış olması gerekmektedir. Ancak CMK m.171/2'deki şartlar gerçekleşmesi halinde savcı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı da verebilmektedir.

Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken husus yeterli şüphe kavramıdır. Yeterli şüphe kavramının net bir tanımlaması kanunda yapılmamıştır. Ancak öğretide bu kavram; şüphelinin, atfedilen suçtan dolayı ceza alması beraat almasından daha yüksek ihtimalin mevcut olduğu durum olarak ifade edilir.⁷⁴ Farklı şüphe türleri kanunun farklı maddelerinde belirtilmiş olmasına rağmen anlam ve kapsamı hakkında detaylı bir düzenleme mevcut değildir. Bu da zikredilen şüphe türlerinin muğlak bir ifade olarak kalmasına yol açmaktadır. Kanaatimizce yargılama faaliyeti açısından önemli sonuçlar doğuran şüphe kavramı belirlilik ilkesi gereği kanunda daha net bir şekilde tanımlanmalıdır.

Benzer şekilde bu hususları seri muhakeme açısından değerlendirdiğimizde, öncelikle bu usulün uygulanabilmesi için yeterli şüphenin gerekliliğini CMK'da değil CMSMY'de görmekteyiz. Yapılmış olan bu düzenlemenin kanunda değil yönetmelikte yer bulmuş olması eleştiri konusudur. Zaten yeterli şüphe kavramı açısından kanundaki düzenlemelerde net bir tanımlama bulunmazken bir de seri muhakeme usulünün uygulanabilirliği açısından gerekli olan bu kavramın kanunda değil yönetmelikte ifade edilmiş olması hukuki güvenilirliği zedeleyici bir durum meydana getirmektedir.

⁷³ www.alternatifcozumler.adalet.gov.tr, “Seri Muhakeme Usulüne İlişkin İstatistikler”, E.T: 13 Mayıs 2025.

⁷⁴ Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s. 262

Şüphelinin suçu işlediğine dair soyut nitelikte bir iddianın bulunması veya şüphenin basit seviyede olması halinde seri muhakeme usulü teklif edilemez. Eğer Cumhuriyet savcısı şüpheli hakkında yeterli şüphe derecesinde bir şüpheye ulaşmış ise ve de diğer şartlarda olayda mevcut ise seri muhakeme usulünü teklif etmek zorundadır. Şüpheli de seri muhakeme usulünün getiriliş amaçlarından biri olan uzun yargılama faaliyetinden sıyrılmak adına, bu usulü kabul etme zorunluluğu hissetmelidir.⁷⁵

Sonuç olarak seri muhakeme kapsamında bir suçun işlendiğine dair yeterli şüpheye ulaşan Cumhuriyet savcısı, söz konusu suç üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektirmesine rağmen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermiyorsa, seri muhakeme usulünü şüpheliye teklif etmek zorundadır. Bu konuda savcıya takdir yetkisi tanınmamıştır. Seri muhakeme usulünün uygulanması Cumhuriyet savcısının suçla ilgili maddi gerçeği araştırma zorunluluğunu da ortadan kaldırmamaktadır. Bu husus yine ilgili yönetmelikte ifade edilmiştir.

1.5.2.4. Kamu Davası Açılmasının Ertelenmesi Kararı Verilmemiş Olması

Seri muhakeme usulünün uygulanması bakımından; soruşturma evresinin sonuna gelinmesi, ilgili kanun hükmünde yer alan suçlarla ilgili olması ve de kamu davası açılmasının ertelenmesine karar verilmemiş olması gerekmektedir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının koşulları CMK m.171/2’de yer almaktadır. Bu madde aynı zamanda suçun işlendiği hususunda yeterli şüphenin olması halinde kamu davası açılmasının mecburiliği ilkesinin bir istisnasını teşkil etmektedir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi hususunda Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi tanınmıştır. Dolayısıyla CMK m.171/2’deki şartlar gerçekleşmediği takdirde erteleme kararı verilemeyeceği gibi, şartlar gerçekleşmiş olsa dahi savcının takdir yetkisini kullanarak erteleme kararı vermemesi mümkündür. Şartların uygun olmaması halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi yönünde karar verilmemiş

⁷⁵ D. Aydın, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Seri Muhakeme Usulü”. *Kırıkkale Hukuk Mecmuası (KHM)*, cilt:2, sayı:2, 2022, s. 469

ve işlenen suç seri muhakeme kapsamında bir suç ise savcı seri muhakeme usulünü teklif etmek zorundadır.⁷⁶

Kanun koyucu yaptığı düzenleme ile bazı suçlar bakımından kamu davası açılmasının ertelenmesi yolunun önünü kapatmıştır. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar bu kapsamdadır. Söz konusu suçlar kamu düzeni açısından önemli olan, ağır yaptırımlara tabi suçlar olarak nitelendirilebilir. Benzer şekilde seri muhakeme kapsamındaki bazı suçların üst sınırının 3 yıldan fazla olması nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi mümkün olmamaktadır. Eğer seri muhakemenin diğer şartları da gerçekleşmişse şüpheliye seri muhakeme teklifi yapılması gerekmektedir.

Seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç neticesinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde şüpheli tabi olduğu 5 yıllık denetim süresi içinde yeniden kasıtlı bir suç işlerse kamu davası açılacak ve de denetim süresini ihlalden dolayı seri muhakeme usulü uygulanamayacaktır.

Aksi durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediği takdirde savcı seri muhakeme usulünü uygulamak zorundadır, bu hususta kendisine bir takdir yetkisi tanınmamıştır.⁷⁷

Mükerrer suçlular bakımından çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde detaylıca değineceğimiz üzere kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilememesi ve seri muhakeme kapsamında bir suç işlenmesi halinde seri muhakeme usulünün uygulanmasının zorunluluğu uygulamada; hakkaniyete uygun olmayan, kamu düzenini bozucu ve toplumun adalet sistemine olan inancını zedeleyici bir durum ortaya çıkarmaktadır.

⁷⁶ Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s. 264

⁷⁷ Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s. 263

1.5.2.5. Şüpheliye Ulaşılmış Olması

Seri muhakeme usulünün en önemli özelliklerinden birisi şüphelinin aktif olarak rol aldığı bir yöntem olmasıdır. Şüpheli, bu usulde ortaya bir irade beyanı koymakta ve süreç ona göre şekillenmektedir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için de elbette ki şüpheliye ulaşılmış olması gerekmektedir. Aksi halde diğer tüm şartlar gerçekleşmiş olsa dahi seri muhakeme usulü uygulanamaz.

Şüpheliye ulaşılamama hali CMK m. 250/13'te hüküm altına alınmıştır. Bunun dışında paralel bir düzenlemeyi de CMSMY m.5/6' da görmekteyiz. Şüpheliye ulaşılamaması durumunda, şüpheliye ulaşmak adına zorla getirme kararı veya yakalama emri çıkartma gibi yöntemlere başvurulamaz. Böyle bir durumda seri muhakeme usulü teklifi yapılamayacağı için muhakeme genel esaslara göre yürütülecektir.

Seri muhakeme usulü ile amaçlanan, sürecin seri bir şekilde tamamlanmasına hizmet eden bu düzenlemelerde bireylerin mağduriyetine yol açmamaya da azami dikkat gösterilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda salt şüphelinin yurt dışında olması ya da adresinde bulunamamış olması seri muhakeme usulünün uygulanamamasına neden olmamaktadır. Bunlara ek olarak şüpheliye ulaşılamamış olması gerekmektedir.⁷⁸Seri muhakeme usulü uygulanarak işletilmek istenen usul ekonomisinin yanında şüpheliye ulaşmak adına makul bir çabanın da gösterilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

1.5.2.6. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasını Kabul Etmesi

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için soruşturma evresindeki iki önemli süje cumhuriyet savcısı ve şüphelidir. Bu usulün uygulanabilmesi adına teklif savcı tarafından şüpheliye yapılır ve şüpheli de müdafii huzurunda bu teklifi kabul ederse bu usul uygulanır. Usulün uygulanması için gereken bu şartlar CMK m.250/3 ve CMSMY m. 5/3'te düzenlenmiştir.

⁷⁸ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 587

Seri muhakeme usulünün teklifi aşamasından önce şüpheli, kolluk veya Cumhuriyet savcısı tarafından bilgilendirilecektir. Bilgilendirme ve teklif aşamaları seri muhakeme usulünün uygulanması bölümünde daha detaylı olarak ele alınacaktır. Bu aşamada seri muhakeme usulü ile ilgili olarak yapılması gerekli bilgilendirme kolluk veya savcı tarafından yapılabiliyorken seri muhakeme usulünü şüpheliye teklif etme yetkisi sadece savcıya aittir, kolluk şüpheliye seri muhakeme teklifinde bulunamaz.⁷⁹ Soruşturma aşamasında şüphelinin üzerine atılı suça ilişkin savunmasının müdafii huzurunda alınmış olması zorunlu değildir. Ancak seri muhakeme usulüne yönelik teklifin ve bu teklifin kabulünün müdafii huzurunda yapılmış olması gerekmektedir.⁸⁰

Şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmemesi halinde bu durum savcı tarafından tutanak altına alınmak suretiyle dosyaya eklenir ve yargılama genel hükümlere göre devam eder.

Şüpheli seri muhakemeyi kabul etme iradesinden hüküm kuruluncaya kadar vazgeçebilmektedir (CMSMY m.5/4). Bu süreç seri muhakeme usulü ile tatbik edilmek istenen yargıdaki iş yükünü hafifletme ve süreci hızlı bir şekilde tamamlama amacına aykırı olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu durum fazladan bir iş yüküne ve zaman kaybına neden olmaktadır. Benzer şekilde şüphelinin ret beyanında bulunması halinde iddianame düzenleninceye kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını da talep etme imkanı tanınmıştır (CMSMY m.5/11).

1.6. Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasına Engel Durumlar

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi adına gerekli koşulların varlığı durumunda bu koşullar gerçekleşmiş olsa bile kanunda yazılı bazı durumların süreç veya şüpheli ekseninde gerçekleşmiş olması halinde bu usul uygulanamamaktadır.

⁷⁹ Z. Yılmaz, Ö. Apış, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, cilt: 26, 2020, s. 77

⁸⁰ H. Polat, *Teori ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 7. Baskı, cilt: 2, 2022, s. 2190

Seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı haller 5271 sayılı CMK’da ve CMSMY’de yer almasına rağmen bu durumlardan bazıları daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından adil yargılanma hakkının ihlali kapsamında değerlendirilerek iptal edilmiştir.

1.6.1. Yaş Küçüklüğü

Ceza hukukunda hukuka aykırı tipik hareketi gerçekleştiren bir kişinin cezalandırılabilmesi için o kişide isnat yeteneğinin bulunması koşulu aranır. Bu isnat yeteneğini etkileyen istisnai hallerden bir tanesi yaş küçüklüğüdür.

Kanun koyucu yaş küçüklüğünü Türk Ceza Kanunun 31. Maddesinde 3 alt kategori şeklinde değerlendirmiştir. Buna göre ilk kategoride 12 yaşını doldurmamış olan küçükler yer almış olup bunların cezai sorumluluklarına mutlak suretle gidilemeyeceği ifade edilmiştir. Suç ve ceza politikası gereğince bu gruba dahil olan küçüklerin yeniden topluma kazandırılmasının gerekliliği sebebiyle sadece koruyucu ve eğitici tarzda güvenlik tedbirlerine başvurulabilmesi ihtiyati olarak hükme bağlanmıştır.

İkinci olarak on iki yaşını doldurmuş fakat on beş yaşını doldurmamış küçükler hüküm altına alınmıştır. Böyle bir durumda küçüğün işlemiş olduğu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve yönlendirme yeteneğinin olup olmamasına göre kendi içinde ikili bir ayrıma gidilmektedir. Eğer ki küçüğün bu yönde bir bilincinin varlığının tespiti halinde ceza sorumluluğunun var olduğu kabul edilir. Bu tespitin yapılmasında uzman kişilerce hazırlanan raporlar dikkate alınır. Söz konusu raporlarda küçüğün içinde bulunmuş olduğu aile hayatı, eğitim durumu, psikososyal yaşantısı gibi özellikli haller değerlendirilir. Çocuk hakimi tarafından dikkate alınan bu raporlar çerçevesinde bu kişilere indirimli ceza verilir.

Yine aynı gruba dahil olan küçüklerden suç oluşturan fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamama ve davranışlarını yönlendirememeye gibi kusur yeteneğinin olmadığı durumlarda cezaya hükmolunmaz. Ancak küçüğü yeniden topluma kazandırmak amacıyla hakkında güvenlik tedbirine karar verilir. Bu bir emredici hükümdür, hakim in takdirinde değildir.

Son olarak on beş yaşını doldurmuş fakat on sekiz yaşını doldurmamış olanlar hakkında ceza indirilerek verilir. Bu yaş grubu için artık kanun koyucu azalmış kusur yeteneğine sahip olduklarından bahisle irade yeteneklerinin zayıf olduğunu normatif olarak kabul etmiştir.

Seri muhakeme usulünün uygulanmasının mümkün olmadığı durumlardan birisi yaş küçüklüğü halidir. Bu durum CMK 250/12’de sadece “yaş küçüklüğü” şeklinde ifade edilmiş olması sebebiyle daha net bir atıfla aynı zamanda CMSMY m.7/1’de düzenlenmiş olup, seri muhakeme kapsamındaki bir suçun işlenmesi halinde yaş küçüklüğü, akıl hastalığı hallerinde bu usulün uygulanamayacağı belirtilerek TCK’nın 31’inci maddesinde belirtilmiş olan tüm yaş gruplarını bu kapsama aldığı anlaşılmaktadır.

Kanun koyucunun 18 yaşını doldurmamış kişiler bakımından seri muhakemenin uygulanamayacağı esasını benimsemiş olmasının en önemli nedenlerinden biri; şüphelinin, tam aydınlatılmış rızası ile seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmesi halinde kendisine tanınmış olan bir takım hukuki güvencelerden vazgeçmesi nedeniyle daha güvenceli bir yöntem olan genel hükümlere göre yargılanma faaliyeti içerisinde tutulması amaçlanmıştır.⁸¹

Seri muhakeme usulünü yaş küçüklüğü bağlamında değerlendirdiğimizde bir diğer önemli husus, yaş küçüklüğü kriteri uygulanırken şüphelinin suçu işlediği tarihteki yaşı mı yoksa seri muhakemenin tatbik edileceği tarihteki yaşının mı dikkate alınacağıdır. Bu durumda seri muhakeme usulünün kanun koyucu tarafından getiriliş amacına dikkat etmek gerekir. Şüpheli soruşturma tarihinde kendisine seri muhakeme sebebiyle yapılacak olan teklifi tam olarak doğru kavrayabilmeli ve de tam aydınlatılmış bir rızası olmalıdır. Buna göre esas olarak şüphelinin soruşturma tarihindeki yaşı dikkate alınmalıdır.⁸²

Yaş küçüklüğü kategorilerinden, prensip olarak kusuru olduğu kabul edilen ve somut olayda algılama yeteneği olan küçüklerden 15-18 yaş kapsamındaki bireylerin seri muhakeme kapsamı dışında bırakılması irade özgürlüğüne tanınan

⁸¹ Soylu Ünver, Karaman Engür, a.g.e., s.30.

⁸² Aynı yönde bkz. Karakehya, Tunçer, a.g.e., s.43

öncelik bakımından isabetli olmadığı yönünde eleştirilmektedir.⁸³ Çünkü yaş küçüklüğü indirim sebebi TCK m. 61/5'te uygulama alanı bulurken seri muhakemede cezalandırma TCK m.61/1'e göre yapıldığından yaş küçüklüğü indirim sebebi uygulama alanı bulamayacaktır. Bu açıdan bakıldığında normal yargılama seri muhakemeye tercih edilir bir durumda olacaktır. Söz konusu bireyler için seri muhakeme usulünün doğru bir şekilde uygulanabilmesi adına kanun değişikliği yoluna gidilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Son olarak yaşı küçük olan şüphelinin veli ya da vasisinin lehe durumlarda rıza verip vermemesi tartışılması gereken diğer bir husustur. Bunun mümkün olması halinde hangi durumların lehe olup olmayacağı, şüphelinin adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmeyeceği konuları çok dikkatlice irdelenmesi gerekeceği için aksi bir durumda uygulamada ciddi sorunlar ortaya çıkacaktır. Kanun koyucu bu tarz sorunlar yaşamamak adına doğrudan bu tür durumlardaki şüpheliler için seri muhakeme yolunu kapatmış bulunmaktadır.⁸⁴

1.6.2. Akıl Hastalığı

Kişinin, hukuk düzeninin suç saydığı fiillerden birini gerçekleştirmesi halinde cezalandırılması esastır. Bunun gerçekleşebilmesi için de kişinin cezalandırılabilme yeteneğine sahip olması koşulu aranır. Kişide cezalandırılabilme yeteneğinin var olması için belirli bir yaş kriteri ve de işlenen fiili algılama ve yönlendirme yeteneğini önemli ölçüde olumsuz yönde etkileyecek bir akıl hastalığına sahip olunmaması koşulu aranır. Akıl hastalığının sadece varlığı değil suç teşkil eden eylemin gerçekleştirilmesindeki illiyet bağı da ayrıca önem taşır. Faildeki akıl hastalığının fiili işlediği sırada kendisinde mevcut olup olmadığının tespitini yapmak gereklidir. Çünkü failde yargılama evresinde veya cezanın infazı aşamasında ortaya çıkan akıl hastalığı kusurluluğu etkileyen bir kriter olmamaktadır.⁸⁵

Kanun koyucu Türk Ceza Kanunu madde 32'de akıl hastalığının ceza hukuku kapsamında bir değerlendirmesini yapmış olup hastalığın bireyin davranışlarını

⁸³ M. E. Tulay, "Seri Muhakeme Usulü (CMK M.250)". *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2020, s.130

⁸⁴ Kızıllarslan, a.g.e., s.1925

⁸⁵ G. H. Ulutürk, "Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı ve Kusur Yeteneğine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 2009, s. 54

yönlendirme yeteneğini ne ölçüde azalttığına bağlı olarak ikili bir ayırım yapmıştır. Bu ayrıma göre; hastalığı sebebiyle suç teşkil eden fiili işlerken algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği ciddi manada azalmış olan kişiye ceza verilmez ancak güvenlik tedbiri uygulanır. Eğer ki kişide mevcut olan akıl hastalığı kişinin davranışlarını yönlendirmesinde bu denli önemli bir etki taşımıyorsa cezası indirimli ceza verilebilir, kısmen veya tamamen akıl hastalarına yönelik güvenlik tedbirine hükümlenabilir. Bu doğrultuda kişide sadece patolojik anlamda bir akıl hastalığının bulunması ceza sorumluluğunu kaldırmaya ya da azaltmaya tek başına yeterli değildir. Ayrıca failin akıl hastalığının suç teşkil eden eylemi gerçekleştirirken suç somut bir etkisinin de bulunması gerekmektedir.⁸⁶ Şüphesiz ki kişide akıl hastalığının var olup olmadığının tespiti hususu psikiyatrinin uzmanlık alanı içinde yer alır. Buna yönelik usul de CMK'nın 74. maddesinde düzenlenmiştir.

Seri muhakeme usulü büyük ölçüde şüphelinin iradesine dayanan bir sistem olması sebebiyle, akıl hastalarında da bu özgür iradeyi bulamayacağımızdan bahisle seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı bir diğer durumun akıl hastalığı hali olduğu açıktır. CMK m.250/12'de ve CMSMY m.7/1'de bu husus düzenlenmiştir. Buna göre TCK 32'nci madde kapsamındaki akıl hastalığının varlığı halinde şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı ifade edilmiştir.

Aynı zamanda kanun koyucu akıl hastalığı konusunda tam ya da kısmi akıl hastalığı şeklinde her hangi bir ayrıma gitmemiştir. Buna göre soruşturma aşamasında şüphelinin akıl hastalığı olup olmadığı yönünde tereddüt varsa “Gözlem altına alınma” başlığı altında düzenlenen CMK'nın 74'üncü maddesi uygulama alanı bulacaktır. Söz konusu düzenlemeye göre şüphelinin ceza ehliyetinin bulunduğu anlaşılmaması üzerine seri muhakeme usulü teklif edilecek, aksi durumda soruşturmaya genel hükümlere göre devam edilecektir.⁸⁷

Akıl hastalığının tespiti hususu her zaman kolayca yapılabilen bir işlem değildir. Bu nedenle birçok aşamada gündeme gelebilmektedir. Seri muhakeme

⁸⁶Ulutürk, a.g.e., s.52

⁸⁷Aydın, a.g.e., s. 470

usulünün uygulanma aşamasında bir akıl hastalığı tespiti yapıldıysa usul derhal sona erdirilerek ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmelidir.⁸⁸

Seri muhakeme usulü şüphelinin iradesine göre yürütülen bir sistem olması sebebiyle dezavantajlı durumda olan kişilerin korunması amacıyla akıl hastalığının tam ya da kısmi olması ayrımı yapılmadan seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı kabul edilmiştir.

1.6.3. Sağır ve Dilsizlik

Kusurluluğu etkileyen hallerden biri olan sağır ve dilsizlik TCK'nın 33'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Ancak bu kapsamda tüm sağır ve dilsizler hüküm altına alınmamıştır. Yaş küçüklüğü maddesinde yer alan yaş gruplarına uygulanan hükümler üçer yaş artırılarak sağır ve dilsizlik hallerinde uygulanmaktadır.

Kanun koyucu sağır ve dilsizlik durumunda kişinin özgür iradesiyle seri muhakeme usulünün kabulüne ya da reddine ilişkin olarak sağlıklı bir beyanda bulunamayacağını Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından önce bir karine olarak kabul etmiştir.⁸⁹

Seri muhakeme usulünün sağır ve dilsizlik halinde uygulanamayacağına yönelik hükmü (CMK m.250/12) tam bir açıklık içermemektedir. Madde metninden tüm sağır ve dilsizlerin seri muhakemeden yararlanamayacağına yönelik bir anlam çıkarılabilmektedir. Buradaki muğlak ifade CMSMY ile giderilmeye çalışılmış olup yönetmeliğin 7. Maddesinde TCK 33. Maddenin kastedildiği ifade edilmiştir.

Bireylerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale sonucunu doğuran seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı haller konusunda düzenlemenin kanun ile değil yönetmelik yoluyla hüküm altına alınması kanaatimizce doğru bir yöntem değildir. Bu gibi önemli düzenlemelerin kanunla hüküm altına alınması gerekmektedir.

⁸⁸ Ş. C. Taşkın, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 149

⁸⁹ H. Aldemir, *Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 65

Çalışmamızın yaş küçüklüğü başlığı altında 15- 18 yaş aralığındaki küçükler için belirtildiği gibi 18-21 yaş aralığındaki sağır ve dilsizler açısından da seri muhakeme usulünün uygulanmaması şüphelinin irade özgürlüğünü göz ardı edici bir yaklaşım olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir.

Yaş küçüklüğünde olduğu gibi sağır ve dilsizlik halinin de suçun işlendiği tarihte değil seri muhakeme usulünün şüpheliye teklif edildiği tarihte bulunması gerekmektedir.⁹⁰

Sonuç olarak seri muhakeme usulü, şüphelinin iradesin esas alındığı özel bir muhakeme sürecini ifade etmektedir. Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı bulunan veya sağır ve dilsiz olan kişilerin özgür iradesi ile karar vermesi beklenemeyecektir. Bu durum her ne kadar seri muhakeme usulü teklifinin kabulü müdafii huzurunda yapılacak olsa da vekilin değil esasen asilin iradesine üstünlük tanındığı için böyle bir usul öngörülmüştür.⁹¹ Ancak seri muhakeme ve basit yargılama usulleri açısından sağır ve dilsizlere yönelik bu usullerin uygulanamayacağından bahisle yapılmış olan düzenleme Anayasa Mahkemesinin 5/11/2024 Tarihli ve E: 2024/66, K: 2024/188 Sayılı Kararı ile Anayasaya aykırı görülmüş olup, sağır ve dilsizlik ibaresi iptal edilmiştir.⁹²

Bu iptal neticesinde süre verilmediği için ve lehe sonuç doğuran bir gelişme olduğundan mevcut olan soruşturma ve kovuşturmalarda uygulanması gerekmektedir. Buna ek olarak kesinleşmiş ve infaz edilmiş kararlarda da bu lehe düzenlemenin derhal uygulanması gerekmektedir.

1.6.4. Suçun Ön Ödeme veya Uzlaştırma Kapsamında Olması

Kanun koyucu son dönemlerde Türk hukukundaki ağır ilerleyiş ve bu bağlamda oluşabilecek hak ihlallerini önleyebilmek adına bazı alternatif çözüm yöntemleri öngörmüştür. Bunlardan ikisi olan ön ödeme ve uzlaştırma kurumuna

⁹⁰ O. Belci, *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 110

⁹¹ Atalay, a.g.e., s.685

⁹² www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250310-6.pdf, “RG, 10 Mart 2025, Sayı:32837”, E.T: 12 Mart 2025

ilişkin olarak çalışmamızın bahse konu başlıkları altında detaylıca değindiğimiz üzere bu başlıkta yeniden ele alınmayacaktır.

Alternatif yöntemlerin uygulanma sırası açısından kanun koyucu öncelikle ön ödeme, uzlaştırma, kamu davasının ertelenmesi bu hükümler uygulama alanı bulamadığı takdirde şartlar uygunsa seri muhakeme usulünün uygulanmasını öngörmüştür.⁹³

Ön ödeme yalnızca adli para cezasını gerektiren suçlar bakımından, hapis cezasının yukarı sınırı 6 ayı aşmayan suçlar bakımından ve de TCK m.75/6'da sayılan suçlar bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Seri muhakeme kapsamına giren suçların üst sınırı 6 aydan fazla olduğu, yalnızca adli para cezasını gerektiren bir suç tipi bulunmadığı ve de CMK m.250/1'de sayılan suç tipleri arasında ortak bir suç tipi olmaması sebebiyle net bir ayrım mevcuttur. Bu durumda ön ödeme ile seri muhakeme arasında uygulama alanında herhangi bir öncelik ilişkisi ihtimali bulunmamaktadır.⁹⁴

Uzlaştırma kurumuna dahil olan suçlar bakımından sadece TCK m.154/3 hem uzlaştırma hem de seri muhakeme usulü kapsamındadır. Şüpheliye isnat edilen suçun niteliğine göre uzlaştırma ya da seri muhakeme uygulanacaktır. Böyle bir durumda uzlaştırmanın seri muhakemeye kıyasla daha lehe olduğu açıktır ve de uzlaştırma hükümleri önceliklidir.⁹⁵

Ön ödeme ve uzlaştırma kurumu kapsamına giren bir suçta seri muhakeme uygulanamayacağına yönelik düzenleme CMK'da değil CMSMY m.5/1'de düzenlenmiştir. Yargısal anlamda önemli bir hükmün yine kanunla değil yönetmelik ile yapılmış olması eleştiri konusudur.

⁹³ İ. Keskin, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü". *Adalet Dergisi*, 2022/1, sayı:68, s. 226

⁹⁴ Belci, a.g.e., s. 99

⁹⁵ Tulay, a.g.e., s.122

1.6.5. Seri Muhakeme Kapsamına Giren Bir Suçun Seri Muhakeme Kapsamı Dışındaki Bir Suç ile Birlikte İşlenmesi

7331 sayılı kanun ile CMK m.250/11'e eklenen ek cümle ile seri muhakeme kapsamına giren bir suçun şüpheli tarafından kapsam dışında kalan bir suçla birlikte işlenmesi halinde seri muhakeme usulünün uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu değişiklikten önce kanunda bu konu hakkında bir düzenleme mevcut değildi. Değişiklikle birlikte önemli bir husus açıklığa kavuşturulmuş olup düzenlemenin kanunla yapılmış olması da isabetli olmuştur.

Bu durumda seri muhakeme kapsamına giren bir suçun seri muhakeme kapsamında olmayan bir suç ile birlikte işlenmesi halinde iki suç hakkında da yargılama faaliyeti genel hükümlere göre yapılacaktır.

1.6.6. Suçun İştirak Halinde İşlenmesi Durumunda Gündeme Gelebilecek Özel Durumlar

Seri muhakeme kapsamında işlenmiş olan bir suçun failleri iştirak iradesi ile suçun işlenmesine sebebiyet verdikleri durumda, hangi kapsamda suça dahil olduklarının bir önemi olmadan seri muhakeme usulünün kendilerine uygulanmasını kabul edip etmeyecekleri ya da faillerin kendi şahıslarında seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı bir halin varlığı halinde farklı değerlendirmeler yapılması gerekmektedir.

1.6.6.1. Şeriklerden Bazılarının Seri Muhakeme Usulünü Kabul Etmemesi

İştirak halinde işlenen suçlar hakkında kanun koyucu, fail ve şeriklerin tamamının seri muhakeme usulünün kendilerine uygulanmasını kabul etmeleri halinde seri muhakemenin uygulanabileceğini kabul etmiştir. Bu durum CMK m.250/11'de hüküm altına alınmıştır.

İştirak ilişkisinin türü fark etmeksizin; şüphelilerin fail, azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla bulunmasının bir önemi yoktur.⁹⁶ Şeriklerden birisinin bile seri muhakeme usulünü kabul etmemesi halinde iştirak iradesindeki hiç kimseye seri muhakeme usulü uygulanamayacaktır.

Seri muhakeme usulünün kabulü açısından en önemli kriterlerden birisi şüphelinin özgür iradesine dayanan beyanıdır. İştirak halinde işlenen suçlarda şerikler birbirilerine karşı seri muhakeme usulünün uygulanmasının kabulü ya da reddi açısından baskı yapabilme ihtimali mevcuttur.

Kanun koyucu iştirak halinde işlenen suçlarda seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için tüm şeriklerin bu usulü kabul etmesi gerekliliği hakkında yaptığı düzenleme ile oluşabilecek bazı karışıklıkların önüne geçmeyi amaçlamıştır.

Söz konusu düzenleme olmasaydı şeriklerden bazılarının seri muhakeme usulünü kabul etmesi, bazılarının ise kabul etmemesi durumunda aynı suça iki farklı usulün uygulanması hem iş yükü açısından seri muhakeme usulünden beklenen faydayı sağlamayacaktı, hem de aynı suça ilişkin olarak iki farklı yargılama yöntemi ile iki farklı yargı kararı ortaya çıkabilecekti. Bu tür durumların ortaya çıkması halinde toplumun adalet duygusu da olumsuz yönde etkilenecekti.⁹⁷

İştirak halinde işlenen suçlar bakımından ortaya çıkabilecek diğer bir tartışma konusu; şeriklerden tümünün seri muhakeme usulünü kabul etmesi, uygulanması ve hükmün kesinleşmesinden sonra suça iştirak eden başka bir kişinin de tespiti halinde ne yapılacağıdır?

Böyle bir durumda sonradan tespit edilen şüpheli seri muhakeme teklifini kabul etmezse de ilk şüpheliler hakkında önceden verilmiş ve kesinleşmiş olan hüküm bu beyandan etkilenmemelidir.⁹⁸ Aksi halde seri muhakemeden beklenen fayda gerçekleşmemiş olacak, aksine mahkemelerin şerikler hakkında tekrar genel hükümlere göre yargılamaya geçmesi usul ekonomisi açısından da problem teşkil edecektir.

⁹⁶Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 588

⁹⁷ Karakehya, Tunçer, a.g.e., s. 36

⁹⁸ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 588

1.6.6.2. Şeriklerden Bazılarına Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasının Mümkün Olmadığı Durumlar

Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için çalışmamızın daha önceki bölümünde de bahsettiğimiz gibi şüphelinin yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır dilsizlik durumunda olmaması gerekmektedir. Kanun koyucu bu dezavantajlı konumundaki kişilerin aydınlatılmış bir rıza veremeyeceklerini karine olarak kabul etmiştir.⁹⁹ Yine bu konudaki düzenlemeye ilişkin detaylı olarak yapılan açıklamalara bu başlık altında tekrar değinilmeyecektir.

Bu noktada tartışılması gereken husus, iştirak halinde işlenmiş bir suçta şeriklerden bazılarına seri muhakeme usulünün uygulanamaması halinde ne olacaktır?

İştirak halinde işlenen suçlarda şeriklerden birisinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi halinde diğer şüphelilere de bu usulün uygulanamaması kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir (CMK m.250/11). Bu düzenlemeden hareketle şunu söyleyebiliriz ki; şeriklerin bu usulün uygulanmasına ilişkin olarak aydınlatılmış bir rıza vermeleri şarttır, aksi halde seri muhakeme usulü hiçbir şüpheliye uygulanamaz. Karine olarak bu rızayı veremeyecekleri açık olan; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır dilsizler açısından da şerikler arasında bu durumda olan bireyler varsa iştirak halindeki diğer şeriklere de seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı açıktır. Kanun koyucu iştirak iradesi içerisindeki herkesin bu usulü uygun bir rıza ile kabul etmesi koşulunu aramıştır.

⁹⁹ Aldemir, a.g.e., s. 65

2. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN MORFOLOJİSİ VE KANUN YOLLARI

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türk ceza adalet sistemindeki var olan tıkanıklıkların giderilmesi, yargıdaki etkinliğin artırılması ve usul ekonomisine hizmet etmek gibi pek çok amacı içerisinde barındıran seri muhakeme usulünün işleyişi sistematik olarak bir bütün içerisinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda sınırlı sayıda suç tipi, uygulanma koşulları, şüphelinin rızası ve savcının aktif rol oynaması gibi yapısal özelliklere sahiptir.

Klasik yargılamada, verilen hükme karşı gidilecek olan kanun yollarından farklı olarak seri muhakeme usulünde verilen karara karşı itiraz kanun yolu benimsenmiştir. Kanun koyucunun bu yöndeki düzenlemesi de bir çok tartışmayı beraberinde getirmektedir.

2.1. Şüphelinin Seri Muhakeme Usulüne Davet Edilmesi ve Bilgilendirilmesi

Seri muhakeme usulü iç içe geçmiş birden fazla aşamadan meydana gelmektedir. Söz konusu aşamalar çok uzun süreçlermiş gibi bir intiba uyandırır da aslında bu aşamaların birkaç gün içinde tamamlanması amaçlanmaktadır. Çünkü seri muhakeme usulü adından da anlaşılacağı üzere muhakeme sürecinin seri bir şekilde bitirilmesi esasına dayanır. Şöyle ki; seri muhakeme usulünün getiriliş amacında da seri muhakeme yönetmeliğinde de bu doğrultuda hükümler mevcut olup kısa sürede muhakeme aşamasının bitirilmesi esasına dayanır. Şüphelinin müdafisi huzurunda seri muhakeme usulü teklifini kabul etmesi halinde aynı gün içinde mahkemeye yönlendirileceği şeklinde sürecin devam ettirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Seri muhakeme usulünün uygulanması aşamasında ilk adım şüphelinin bu usulle ilgili olarak yönetmelikte belirtilen iletişim araçları ile seri muhakeme usulüne davet edilmesi ve bilgilendirilmesidir. Yapılacak olan davette; soruşturmanın hangi suça yönelik yürütüldüğü, seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için gereken teklifin hangi tarihte yapılacağı, şüphelinin müdafisi var ise onunla birlikte davete katılabileceği, mazeret göstermeden davete katılmadığı takdirde bu usulün uygulanmasından vazgeçmiş sayılacağı gibi hususlar yer almaktadır. Eğer şüpheli

mazeret göstermeden davete katılmaz ise savcı tarafından bu durum tutanak altına alınarak dosyaya eklenir.

Yargıtay 12.Ceza Dairesinin 06/03/2024 tarih, 2023/5158 Esas ve 2024/1014 sayılı ilamı ile " ... Karasu 3.Asliye Ceza Mahkemesinin 25/05/2022 tarihli ve 2022/87 iddianame değerlendirme sayılı kararı ile şüpheliye seri muhakeme usulüne uygun davetiye yapılmadığı gerekçesi ile iddianamenin iadesine karar verilmiş ise de, Karasu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şüphelinin kolluktaki ifadesinde belirttiği GSM numarasına ihtaratlı SMS gönderildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı CMK ve anılan yönetmelik kapsamında seri muhakeme usulünün uygulanması amacıyla şüpheliye usulüne uygun çağrı yapılmasına rağmen sonuç alınamadığı anlaşılmakla, anılan Kanun'un 250.maddesinin on üçüncü fıkrası kapsamında genel hükümlere göre Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturmanın tamamlanıp iddianame düzenlendiği gözetilmeden, Sakarya 1.Ağır Ceza Mahkemesinin, iddianamenin iadesine karşı yapılan itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmemiş olup, kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüştür." ¹⁰⁰Şeklinde hüküm kurmak suretiyle ihtaratlı SMS gönderilmesini usulüne uygun çağrı olarak kabul ettiği görülmektedir.

Davetin yapılmasıyla ilgili olarak yönetmelikte belirtilmiş olan; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçları ile bu davetin yapılabileceği öngörülmüş olsa da bu gibi yöntemlerin kullanılması halinde gerçek şüpheliye ulaşıp ulaşılamadığı veya davetin gerçek şüpheliye yapıp yapılamadığı hususları belirsiz kalabilecektir.¹⁰¹Aksi bir durumda sonradan davetin gerçek şüpheliye yapılmamış olması halinde nasıl bir yol izleneceğine dair net bir bilgi mevcut değildir. Sonucunda yaptırım ile karşı karşıya kalınacak bir süreçle ilgili olarak şüpheliye telefon yoluyla bile yapılan bir davetin yeterli görülmesi sakıncalar içermektedir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, seri muhakeme usulüne ilişkin olarak şüpheliye yapılacak olan davetin 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na göre yapılması daha sağlıklı olacaktır.

¹⁰⁰www.karararama.yargitay.gov.tr/, "Yargıtay 12.Ceza Dairesinin 06/03/2024 tarihli, 2023/5158 E. ve 2024/1014 K. sayılı ilamı" E.T: 16 Mayıs 2025.

¹⁰¹Yavuz, a.g.e., s.261

Seri muhakeme usulü için davet edilmiş olan şüpheliye teklif yapılmadan önce bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Bilgilendirme, kolluk ya da Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilmektedir.

Bilgilendirme safhasında; isnat edilen suçun seri muhakeme kapsamına giren katalog suçlardan olduğu, kamu davası açmak için yeterli şüphenin mevcut olduğu, şüphelinin müdafî huzurunda özgür iradesiyle yapılacak olan teklifi kabul etmesi halinde temel cezanın yarı oranda indirileceği, mahkemenin Cumhuriyet savcısının talebinden daha ağır olmamak şartıyla hüküm kuracağı, kurulan hükme karşı itiraz kanun yolunun mevcut olduğu, hüküm kuruluncaya kadarki her aşamada bu usulün uygulanmasından vazgeçilebileceği, vazgeçme halinde genel hükümlere göre yargılamaya devam edileceği, genel hükümlere göre yargılamaya geçildiği takdirde şüphelinin seri muhakemeye ilişkin beyan ve ilişkili belgelerin delil olarak kullanılamayacağı hususları şüpheliye aktarılır. Bilgilendirme kapsamında deliller, yargılamayı etkileyecek nitelikteki bilgiler yer almamaktadır. Şüpheli kendisi lehine olan delillerin toplanıp toplanmadığını bilmeden yalnızca seri muhakeme usulü ile ilgili olarak bilgilendirilerek geleceği hakkında karar vermesi beklenmektedir.¹⁰²

Kolluk tarafından bilgilendirme yapılması bazı yönleriyle eleştiriye açık bir konudur. Şöyle ki; seri muhakeme usulünün uygulanacağı suç tipleri sadece TCK'da yer almayıp bazı özel kanunlarda da bu konuda özel düzenlemeler mevcuttur. Bu nedenle kolluğun, hukuki alanı bu kadar geniş ve komplike bir alanda şüpheliyi net bir biçimde bilgilendirememesi riski bulunmaktadır. Benzer şekilde uzlaştırma kurumunun kanundaki ilk halinde uzlaşma teklifinin kolluk tarafından yapılması kabul edilmişse de uygulamada bilgilendirme yapılmadan teklif aşamasına geçildiğinden olumlu geri dönüşler alınamamıştır. Sonrasında yapılan yeni bir düzenleme ile kolluğun bu yetkisi kaldırılmıştır. Bu nedenle bilgilendirmenin sadece Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması ve savcının bilgilendirme aşamasında belirtmesi gereken hususların kanunda da açıkça yazması gerekmektedir.¹⁰³ Bu gibi risklerin önüne geçmek amacıyla her ne kadar kanunda açıkça yazmasa da ilgili yönetmelikte Cumhuriyet savcısının tekliften önce şüpheliyi bu usul hakkında bilgilendirmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

¹⁰² Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s.280

¹⁰³ Yenisey, Nuhoğlu, a.g.e., s. 842 vd.

Elbette seri muhakeme usulü avantajların yanında içerisinde pek çok dezavantajı da barındırabilecek nitelikte bir uygulamadır. Seri muhakeme usulünde yer alana aşamaların uygulanması safhasında bazı anayasal ilkeler ile çelişebilme riskleri de mevcuttur. Örneğin; seri muhakeme ile ilgili olarak yapılacak olan bilgilendirme aşamasında şüphelinin yanında müdafisinin bulunması zorunluluğu yoktur. Ancak bu durumda kolluğun, yanında müdafisi bulunmayan şüpheliyi itirafa, suçu kabule zorlaması gibi hukuk dışı durumların oluşabilme ihtimalleri mevcuttur. Böylesi bir durum adil yargılanma hakkının ihlaline sebep olacaktır.¹⁰⁴

Seri muhakeme usulü ile karşı karşıya kalacak olan şüpheli açısından bilgilendirme safhası büyük önem taşımaktadır. Ancak bu bilgilendirmenin nasıl yapılması gerektiği hususunda Kanunda ve ilgili yönetmelikte herhangi bir açık düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde bu konuyla alakalı olarak bizim de katıldığımız bir görüşe göre, yapılan bilgilendirmenin bir tutanak ile tespit edilmesi pek çok açıdan faydalı olacaktır.¹⁰⁵

Seri muhakeme usulünde bilgilendirme yapılmasının zorunluluğu CMK m.250/2'de hüküm altına alınmıştır. Ancak bilgilendirmenin hiç yapılmamış olması ya da gerekli şartlara uygun olarak yapılmamış olması halinde ne yapılacağı hususunda herhangi bir düzenleme Kanunda ya da ilgili yönetmelikte mevcut değildir. Doktrinde de bu konuda tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Aldemir'e göre; bilgilendirmenin yapılmamış olması durumunda seri muhakeme teklifi geçersiz sayılmalıdır.¹⁰⁶ Farklı bir görüşe göre ise bilgilendirmenin gereği gibi yapıp yapılmadığının tespiti mahkeme tarafından denetlenmeli ve bunun sonucunda bilgilendirme safhası ile ilgili bir sakatlık tespit edilirse mahkeme talepteki yaptırımını onaylamamalıdır.¹⁰⁷ Ancak bu görüşe yönelik mahkemenin denetim yetkisinin sadece teklif açısından var olması sebebiyle talepten onaylanmaması şeklinde hareket edilemeyeceği, öncelikle kanuni bir düzenleme yapılarak

¹⁰⁴Kızılarıslan, a.g.e., s.1927 vd.

¹⁰⁵Yavuz, a.g.e., s.263

¹⁰⁶Aldemir, a.g.e., s.68

¹⁰⁷Erdem, Şentürk, a.g.e., s.587

bilgilendirme safhasının da mahkemenin denetimi altına alınması gerektiği görüşü savunulmaktadır.¹⁰⁸

Sonuç olarak seri muhakeme usulünde şüphelinin bir yaptırım ile karşı karşıya kalacağı ve tam bir muhakeme aşamasından geçmeyeceği dikkate alındığında bilgilendirmenin de müdafî huzurunda yapılması daha isabetli olacaktır.

2.2. Yaptırımın Belirlenmesi

Seri muhakeme usulü soruşturma evresine ait bir kurum olması sebebiyle savcının aktif rol üstlendiği bir yöntemdir. Buna bağlı olarak savcının en önemli rolü yaptırımı belirleme yetkisidir. Klasik yargılama usulünde mahkemeye tanınmış olan bu yetki seri muhakeme usulünde savcıya tanınmaktadır.

2.2.1. Genel Olarak

Seri muhakeme usulünün uygulanması sırasında şüpheliye uygulanması talep edilen yaptırımların nelerden ibaret olduğu, şüphelinin bu yönde teklifi kabul edip etmeyeceği durumları önem arz eder. Teklif ve içeriğindeki yaptırım aşamasının zamanlaması ilgili yönetmeliğin 10. Maddesinin 2. Fıkrasında açıklığa kavuşturulmuştur. Söz konusu maddeye göre Cumhuriyet savcısı, seri muhakeme usulünü şüpheliye teklif ederek, şüpheliye uygulanması istenen yaptırımların neler olduğunu açıklayacaktır. Bu hükme göre savcı şüpheliye teklifi yapmadan önce onunla ilgili yaptırımları da belirlemiş olmalıdır. Böylelikle şüpheli, kendisine uygulanması istenecek olan yaptırım hakkında bilgi sahibi olarak bu yaptırım üzerinden savcı ile pazarlık yapma imkanı bulunmasa bile en azından bu yaptırımı kabul ya da reddetme özgürlüğünün olması gerekmektedir. Bu durumda yapılan teklifi değerlendirmek amacıyla şüphelinin talebi üzerine şüpheliye bir ayı geçmemek üzere makul bir süre verilir.¹⁰⁹ Uygulamada seri muhakeme usulü kabul tutanağında seri muhakeme usulü teklif edilen şüpheliye uygulanması istenen yaptırımların yer aldığı görülmektedir.

¹⁰⁸ Yavuz, a.g.e., s.263 vd.

¹⁰⁹ Aldemir, a.g.e., s.71

CMK'nın seri muhakeme ile ilgili madde 250/4 vd. hükümlerinde Cumhuriyet savcısının şüpheliye uygulanacak yaptırımı belirlenmesinden söz edilir. Öncelikle bu noktada yaptırımın savcı tarafından belirlenmesi hususu hükmün savcı tarafından verildiği şeklinde anlaşılmamalıdır. Hüküm kurma yetkisi sadece mahkemelere aittir. Buradaki belirlemeden kasıt savcının şüpheli hakkında talep ettiği yaptırım olarak anlaşılmalıdır. Bu noktada Cumhuriyet savcısı yaptırımı talep eden konumundadır. Hüküm kurma yetkisi yalnızca mahkemelere aittir.

2.2.2. Temel Cezanın Belirlenmesi

Türk Ceza Kanunu 61. Maddesi mahkemelerin failer hakkında hüküm verirken hangi ölçütleri kullanacaklarını düzenlemektedir. Aynı şekilde savcı da seri muhakeme usulü kapsamında şüpheli için talepte bulunacağı yaptırımı belirlerken TCK 61. Maddeye başvurur. Bu noktada önemli bir fark gündeme gelmektedir. Şöyle ki; savcı şüpheli hakkında talepten önce isteyeceği yaptırımı belirlerken sadece TCK m.61/1'i göz önünde bulunduracaktır. Bu madde kapsamında savcı, cezanın alt sınırı ve üst sınırları içerisinde temel cezayı belirleyerek, belirlemiş olduğu cezada yarı oranda indirim uygulayacaktır. Bunun dışında şüpheliye ilişkin herhangi başkaca bir artırım ya da indirim yapılması mümkün olmayacaktır. Cumhuriyet savcısının yetkisi dahilinde ve koşullar uygunsa şüpheli hakkında; erteleme, seçenek yaptırımlara çevirme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi kararlar verilmesi de mümkün olacaktır.

TCK 61. Madde bütünüyle değerlendirildiği zaman suçun cezasının soyut nitelikten çıkıp somut bir hale dönüşmesi ve cezanın bireyselleştirilmesi adına önem arz etmektedir. Ancak SMU kapsamında TCK 61. Maddenin sadece 1. Fıkrasının dikkate alınması diğer fıkralarının bu kapsamda değerlendirilmemesi verilecek cezanın bireyselleştirilmesi yönünden eksik kalmasına ve böylece adil olmayan yargılamaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda TCK 62. Maddesi kapsamında takdiri indirim nedenleri de seri muhakeme usulü uygulanırken temel cezanın belirlenmesinde rol oynamamaktadır.¹¹⁰ Örneğin; işlenmiş olan suçun

¹¹⁰ O. Değirmenci, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü". *Ankara Batı Adalet Dergisi*, sayı:3, 2020, s.20

tamamlanmış olması ile teşebbüs aşamasında kalmış olması arasında yaptırımsal anlamda herhangi bir farklılık olmayacaktır. Yine benzer bir biçimde iştirake ilişkin bir değerlendirme yapılamayacağından, suçun faili ile suça yardım eden arasında cezai yönden farklılık olmayacaktır. Türk Ceza Kanunu'nda detaylıca düzenlenmiş olan ve faile uygulanacak yaptırımlar açısından önemli indirimler içeren hükümlerin seri muhakeme sisteminde uygulanmaması, bu indirimlere sahip olma koşullarını taşıyan fail için seri muhakeme usulünü kabul etmesi noktasında soru işaretleri oluşturmaktadır.¹¹¹ Ceza adalet sistemi açısından karşılaşılabilecek bu gibi olumsuz durumlara karşın, uygulamada temel cezanın belirlenirken alt sınırdan ya da alt sınırdan uzaklaşılarak temel cezayı belirleme yöntemi benimsenmeye çalışılmaktadır. Ancak savcının neye dayanarak alt sınırdan uzaklaşacağı ve alt sınır ile üst sınır arasında ceza belirlemesinde kullanacağı takdir yetkisinin herhangi bir denetim mekanizmasından geçmeyeceği düşünüldüğünde hakkaniyete uygun olmayan sonuçların ortaya çıkma riski oluşabilecektir.¹¹²

Son olarak, Kanunda yapılmış olan isabetli değişiklik ile koşulları bulunması halinde zincirleme suç hükümleri yaptırımın belirlenmesi aşamasında kendisine uygulama alanı bulmuştur.

2.2.3. Somut Cezanın Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi, Ertelenmesi, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanması

Cumhuriyet savcısının talepnamele şüpheli hakkında hüküm kurulmasını isteyeceği somut cezayı belirlerken önce TCK m.61/1 çerçevesinde değerlendirme yaparak belirlenen cezada yarı oranda indirim uygulayacaktır. Bu aşamadan sonra ortaya çıkan somut ceza koşullar uygunsa TCK m.50'deki seçenek yaptırımlara çevrilir ya da TCK m. 51'e göre yine koşullar uygunsa erteleme kurumu devreye girmektedir.

¹¹¹ E. Yaşar, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü". *Adalet Dergisi*, sayı:65, 2020, s.274

¹¹²Er, a.g.e., s.73

Bu bağlamda somut cezayı seçenek yaptırımlara çevirme ya da cezanın ertelenmesi hususlarında ilgili yönetmelikten anlaşılıyor ki savcıya takdir yetkisi tanınmıştır. Ancak bu takdir yetkisi sınırsız da değildir. Savcının, koşullar gerçekleştiği halde bu kurumları uygulamamasının makul bir gerekçesi olmalıdır.¹¹³ Aksi halde talepten iadesi gündeme gelecektir.

Şüphelinin işlemiş olduğu birden fazla suç var ise ve bu suçlar SMU kapsamına giren suçlardan ise her bir suç için ayrı ayrı SMU uygulanacaktır. Her bir suçun cezaları ayrı ayrı belirlenecek ve uygulanması gerekli olan yarı oranda indirim her biri için tek tek uygulanacaktır. Bu durumda ortaya çıkan sonuç ceza kısa süreli ise TCK m.50 uygulama alanı bularak sonuç ceza seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir. Doktrinde yapılan bir değerlendirmeye göre; seri muhakeme usulü kapsamındaki suçların cezalarının genelde kısa süreli hapis cezası şeklinde olması ve savcının bu suçlarda yarı oranda indirim uygulama zorunluluğuyla beraber neredeyse seri muhakeme usulüne tabi tüm suçların cezaları seçenek yaptırımlara çevrilebilir hale gelmektedir. Bu durum söz konusu suçların kovuşturma aşaması dışında bırakılması anlamına gelmektedir.¹¹⁴

Cumhuriyet savcısının seri muhakeme kapsamında temel cezayı belirleyerek yarı oranda indirim yapması dışında, seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususunda karar vermesi doktrinde eleştirilmiştir. Bu kurumların şüpheliye uygulanması açısından mahkemenin yetkili olması yönünde görüşler bulunmaktadır.¹¹⁵ Seçenek yaptırımlara çevirme ve hapis cezasının ertelenmesi hususlarında failin pişmanlığı ve tekrar suç işlemeyeceği yönünde kanaate varılmış olması gerekmektedir. Ancak seri muhakeme usulü gibi kısa sürede sonuca ulaşmayı amaçlayan kurumda savcının böyle bir kanaate varabilmesi pek mümkün değildir. Buna istinaden seçenek yaptırımlara çevirme ve erteleme kurumlarının uygulanabilmesi adına şüpheli hakkında subjektif koşulların varlığı değil objektif koşullara göre bir değerlendirme yapılması savunulmaktadır.¹¹⁶

¹¹³ Yavuz, a.g.e., s. 274

¹¹⁴ Kızılarıslan, a.g.e., s. 1933

¹¹⁵ E. Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 716

¹¹⁶ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 591

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması esasen kovuşturma aşamasına ilişkin bir kurum olarak yaratılmış olmasına karşın seri muhakeme usulünde savcı tarafından uygulanabilir olması doktrinde eleştirilmiştir.¹¹⁷ Hali hazırda savcıya soruşturma aşamasında tanınmış olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi yetkisi bir nevi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumundan beklenen amacı yerine getirebilecektir. Kanunda seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması şeklinde bir sıralama yapılmış olsa da böyle bir sıralamanın takip edilmesi mümkün değildir. Çünkü hükmün açıklanmasının geri bırakılması daha lehe bir uygulamadır. Kanaatimizce kanunun sistematüğinde hatalı bir düzenleme yapılmıştır. Buna yönelik ilgili yönetmelikte bu sıralamada öncelikle hükmün açıklanmasının geri bırakılması yer almıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması failin kabulüne bağlı olarak gerçekleştirildiğinden seri muhakeme kapsamında şüphelinin HAGB'yi kabul etmemesi halinde seçenek yaptırımlara çevirme ya da erteleme kurumları koşulları sağlanıyorsa uygulanmalıdır. Böyle bir durumda seri muhakeme usulünün uygulanmasından vazgeçilmemelidir. Şüpheli hakkında daha önceden HAGB kararı verilmişse yeniden hakkında HAGB kararı verilememektedir.

Seri muhakeme usulünü düzenleyen 250. Maddenin 9.fıkrasında mahkemenin, savcının taleptnamesindeki talep ettiğı yaptırımdan daha ağır olmamak üzere hüküm kurması gerektiğı belirtilmiştir. Türk ceza sisteminde suçlara karşılık olarak uygulanacak yaptırımlar; cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak belirlenmiştir. Doktrinde bu durum “iki izli” yaptırım teorisi olarak adlandırılmaktadır.¹¹⁸ Kanaatimizce yaptırımlar; cezaları ve güvenlik tedbirlerini de içine alan bir üst başlık gibidir. Bu hususta özellikle güvenlik tedbirlerinden biri olan müsadere ile ilgili olarak farklı görüşler mevcuttur. Şöyle ki; klasik yargılamalarda müsadereye ilişkin kararlar yalnızca hakimler veya mahkemeler tarafından verilmektedir. Açılan kamu davasında savcının düzenlemiş olduğı iddianamede müsadereye ilişkin bir talep olmasa bile mahkeme resen bu konuda karar verebilmektedir. Ancak seri muhakemede mahkeme savcının taleptnamesindeki talebi ile bağılı olduğundan eğer ki savcı müsadereye ilişkin bir talepte bulunmadıysa mahkemenin bu konuda resen

¹¹⁷ Kızıllarslan, a.g.e., s. 1936

¹¹⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız, a.g.e., s.79

harekete geçip geçemeyeceği hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre seri muhakeme kapsamında savcı müsadere talep edecekse bunun için ayrıca bir müsadere davası açmalıdır. Çünkü seri muhakeme usulünde itiraz kanun yolu benimsenmiş iken, müsadereye karşı klasik yargılamada istinaf kanun yoluna gidilmektedir.¹¹⁹ Böyle bir durumda farklı kanun yolları işletilmesi uygulamada karışıklığa yol açabilmektedir.

Tekerrür hükümlerinin uygulanması aşamasında öncelikle Cumhuriyet savcısı şüpheli hakkında tekerrüre ilişkin bir değerlendirme yapmalı suçun tekerrür süresinde işlenip işlenmediğini araştırması gerekmektedir. Eğer şüpheli mükerrer ise savcı, belirleyeceği cezada seçimlik ceza öngörülmüş olsa bile onun yerine hapis cezasını tercih etmek zorundadır.¹²⁰ Kanunda açıkça belirtildiği üzere mahkeme taleptenamedekinden daha ağır bir yaptırıma karar veremeyeceğinden, söz konusu taleptenamede tekerrüre ilişkin eksik bir değerlendirme yapılmış ise taleptenamenin iadesi gündeme gelecektir. Çünkü mahkeme talep edilenden daha ağır bir yaptırıma karar verememektedir. Mahkeme bu konuda resen hüküm kuramayacaktır.

Klasik yargılamada bilindiği üzere mükerrer suçlular bakımından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilememektedir. Mükerrer suçlu eğer seri muhakeme kapsamında bir suç işlediği takdirde hakkında erteleme kararı da verilemeyeceğinden, seri muhakeme usulünün uygulanması zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Özellikle; trafik güvenliğini tehlikeye sokmak, mühür bozmak gibi seri muhakeme kapsamındaki bazı suçlarla ilgili olarak mükerrer suçlunun adeta ödüllendirilmişçesine cezasında yarı oranda indirimle gidilmesi toplumun adalete olan inancını sarsıcı ve hakkaniyete aykırı niteliktedir. Kanaatimizce seri muhakeme usulü mükerrer suçlular bakımından uygulama dışı bırakılmalıdır. Ayrıca seri muhakeme sonrasında kurulmuş olan hükmün tekerrüre esas alınıp alınmayacağı hususunda tam bir netlik yoktur. Kurulmuş olan mahkumiyet hükmünün tekerrüre esas alınmaması halinde cezaların caydırıcılık etkisinin önemli ölçüde azalmasına yol açacaktır.¹²¹ Bizim de katıldığımız görüşe göre seri muhakeme sonucunda kurulmuş olan mahkumiyet hükmü adli sicile işleneceğinden tekerrüre de esas alınmalıdır.

¹¹⁹Taşkın, a.g.e., s. 58-59

¹²⁰ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 593

¹²¹İldırar, a.g.e., s.199

2.3. Seri Muhakeme Usulünün Cumhuriyet Savcısı Tarafından Teklifi

Seri muhakeme usulünün uygulanması aşamalarında; şüpheliyi davet, bilgilendirme ve yaptırımın belirlenmesi aşamalarından sonra şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanması yönünde teklifte bulunulması aşamasına geçilir. Bu aşamaların süresi ile ilgili olarak herhangi bir net düzenleme kanunda ya da yönetmelikte mevcut değildir.

Öncelikle teklif yetkisi, bilgilendirmeden farklı olarak sadece Cumhuriyet savcısına tanınmıştır. Bu hususta kolluğun böyle bir yetkisi bulunmamaktadır.¹²² Seri muhakeme yönetmeliğinde belirlendiği üzere şüpheli savcı tarafından davet edilir ve kolluk tarafından daha önce bilgilendirme yapılmış olsa dahi tekliften önce savcı, şüpheliyi bilgilendirmek zorundadır.

Seri muhakeme usulünde savcının şüpheliye teklifinin sadece seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul edip etmeme şeklinde olduğu gibi bir anlam çıkabiliyor olsa da kendisi için talep edilen yaptırımı bilmeyen şüphelinin dar anlamda böyle bir teklifi kabul etme olasılığı çok düşüktür. O nedenle savcının teklifinde şüpheli hakkında talep edeceği yaptırım yer almak durumundadır. Bu konu kanunda yer almasa da ilgili yönetmelikte hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla şüpheli kendisi hakkında uygulanmak istenen yaptırımları bilerek teklifi değerlendirecektir.

Cumhuriyet savcısının yapacağı bilgilendirme ve teklifi, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ya da istinabe yoluyla da yapması mümkündür. Eğer savcı SEGBİS yöntemini kullanacak ise CMK m.38/a'ya göre işlemleri sürdürecektir. İstinabe yoluyla teklif yapılması gerektiği takdirde soruşturma savcısı istinabe evraklarına seri muhakeme usulü kabul tutanağını da ekleyerek istinabenin yapılacağı yer cumhuriyet başsavcılığına gönderir. O yer cumhuriyet başsavcılığı da derhal şüpheliyi davet ederek usul hakkında bilgilendirir. Şüphelinin yapılan teklifi müdafî huzurunda kabul etmesi halinde, önceden soruşturma savcısı tarafından gönderilmiş olan kabul tutanağı taraflarca imzalanarak yeniden soruşturmayı yürüten savcıya gönderilerek süreç tamamlanmış olur.

¹²² Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 588

Teklif aşamasında müdafinin rolü ve hangi zamanlarda bulunması gerektiği hususu tartışmalı olup çalışmamızın bir sonraki bölümünde ayrıca ele alınacaktır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan teklifin içeriği ile ilgili en önemli noktalardan biri ise; teklifte, şüpheli hakkında uygulanması istenen yaptırımla ilgili olarak savunma ile savcı arasında herhangi bir pazarlığın yapılmasının mümkün olmamasıdır. Bu durum, kanunun gerekçesinde yaptırımın belirlenirken kanundaki ölçütlere göre hareket edildiği ve bu nedenle şüphelinin cezai anlamda herhangi bir pazarlık yapma imkanının olmadığı ifade edilmiş olsa da bu durumun kanun metni içerisinde objektif olarak hüküm altına alınmasının kanunilik ilkesi gereğince daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

2.3.1. Teklif Aşamasında Müdafinin Rolü

Seri muhakeme usulünün şüpheliye yönelik olarak uygulanabilmesi için savcının yapmış olduğu teklifi şüphelinin müdafî huzurunda kabul etmesi gerekmektedir. Bu durum kanunda da ilgili yönetmelikte de hüküm altına alınmıştır. Şüphelinin bir avukatı yok ise zorunlu müdafilik halleri kapsamında baro aracılığıyla kendisine bir müdafî görevlendirilmektedir.

Ancak seri muhakemenin kabul aşamasına gelene kadarki sürecinde müdafinin konumu tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre; teklif safhasında müdafinin bulunmasına gerek olmadığı gibi, müdafî olmadan şüpheliye yapılmış teklifin geçerliliğinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Kanun'un madde metninde bu konu şüpheyi yer bırakmayacak şekilde açıktır.¹²³ Bu görüşün aksine bazı yazarlar teklifin müdafî olmadan yapılmaması gerektiğini savunmaktadırlar.¹²⁴ Bizim de katıldığımız görüşe göre, zorunlu müdafiliğin öncelikli amacı şüphelinin haklarını korumak ve adil bir şekilde muhakeme aşamalarının tamamlanmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda teklif safhasında müdafinin bulunmaması yapılmış olan teklifin şüpheli tarafından hukuksal açıdan doğru değerlendirilememesi riskini taşımaktadır. Teklif aşamasında müdafinin şüphelinin yanında hazır bulunması şüphelinin teklifi kavrayıp doğru bir şekilde değerlendirebilmesi adına önem

¹²³Taneri, a.g.e., s. 46.

¹²⁴Baytaz, a.g.e., s.254.

taşımaktadır. Çünkü her ne kadar yapılan teklifi değerlendirebilmek adına sadece talep halinde şüpheliye bir ayı geçmemek üzere bir süre verilebileceği düzenlenmiş olsa da teklif ve kabul aşamaları uygulamada birbiri ardına kesintisiz olarak gerçekleşmektedir. Aksi halde teklifin sadece müdafî huzurunda kabulü avukatı fonksiyonel anlamda kısıtlamakta, şüphelinin hukuki destekten yeterince faydalanmaması anlamına gelmektedir ve avukatın oradaki rolünün formaliteden ibaret olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Halbuki; müdafî, müvekkilinin doğru bir şekilde bilgilendirildiğinden, teklifi özgür iradesiyle kabul etmesine kadar gerekli şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etmelidir. Elbette bilgilendirme ve teklif aşamalarında ihtiyari olarak müdafinin bulunması konusunda bir engelleme yoksa da bu süreçlerinde zorunlu müdafilik kapsamına alınması kanaatimizce daha doğru olacaktır.

Silahların eşitliği ilkesine göre de seri muhakeme usulünde müdafinin etkin olarak savunmaya yönelik gereken yetkilere sahip olması gerekmektedir. Teklifin reddedileceği beyan edildiğinde ise bu beyanın müdafî huzurunda yapılması gerekliliği bulunmamaktadır. Yargıtay'ın da bu yöndeki görüşüne göre; şüpheliye yapılan bilgilendirme ve teklifin usulüne uygun olarak gerçekleştirilmesinden sonra şüphelinin teklifi reddetmesi halinde ret tutanağının müdafî görevlendirilmeksizin tanzim edilmesini hukuka uygun olarak değerlendirmiştir.¹²⁵

Seri muhakeme usulünde şüpheli ve müdafisi ile bağlantılı bir diğer husus, tarafların iradelerinde bir çelişki yaşanması durumunda hangisinin iradesinin esas alınacağıdır? Burada belirtmek gerekir ki seri muhakeme usulünün kabulü kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Şüpheli bu hakkını temsilcisi vasıtasıyla kullanamaz. Bu nedenle şüpheli ile müdafisinin irade açıklamalarında herhangi bir çelişki mevcut olursa şüphelinin iradesi esas alınmaktadır.¹²⁶

Ayrıca müdafî talebinde bulunmuş olan şüpheliye baro tarafından atanan müdafî soruşturma aşamasında görev aldığı anda kendisine kovuşturma aşamasında öncelik tanınmaktadır.

¹²⁵ www.karararama.yargitay.gov.tr/index, “Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 2020/2626 E., 2021/1218 K. Sayılı Kararı”, E.T: 21 Ocak 2025

¹²⁶ Aldemir, a.g.e., s.71

Son olarak belirtmek gerekir ki, seri muhakeme usulüne yönelik yapılmış olan teklifin kabulü müdafî huzurunda gerçekleşmemişse mahkeme tarafından taleptenimnin savcılığa iadesi gerekmektedir.

2.3.2. Şüphelinin Teklifi Değerlendirmesi

Şüpheli, savcı tarafından kendisine yapılmış olan seri muhakeme usulüne ilişkin teklifi değerlendirmek isteyebilir. Bu doğrultuda şüphelinin talebi halinde kendisine bir ayı geçmemek üzere makul bir süre verilir. Talep halinde şüpheliye verilecek olan ve bir ayı geçmeyecek olan makul süreyi Cumhuriyet savcısının belirleme konusunda takdir yetkisi var iken¹²⁷, savcı, süre verip vermeme konusunda takdir yetkisine sahip değildir. Teklifi değerlendirmek üzere verilebilecek olan bu makul süreden anlaşılıyor ki; bilgilendirme, teklif ve teklife cevap aşamalarının aynı anda yapılması gerekmemektedir.¹²⁸

Şüpheli, talep etmiş ve kendisine tanınmış olan makul süre içerisinde mazereti olmadan kabul ya da ret anlamında herhangi bir beyanda bulunmaz ise veyahut teklifi reddettiğini bildirirse, soruşturma genel hükümlere göre yürütülür. Şüpheliye verilmiş olan makul sürenin kusursuz bir şekilde kaçırılmış olması durumunda CMK m.40 vd. hükümlerinde düzenlenmiş olan “eski hale getirme” kurumunun işlerlik kazanıp kazanamayacağı hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre; eski hale getirme kurumu, mahkemelerce dikkate alınması gereken süreler hakkında kullanılabilecektir. Bu kapsamda süreyi kusuru olmaksızın kaçıran kişinin eski hale getirme dilekçesi, esas hakkında hüküm kuracak olan mahkemece değerlendirilecek ve bu hususta karar verilecektir.¹²⁹ Bizim de katıldığımız görüşe göre, seri muhakeme usulü teklifinde şüpheliye tanınacak olan makul süre mahkemece dikkate alınması gereken süreler niteliğinde olmadığı için ve sürenin kaçırılması halinde eski hale getirme talebini değerlendirebilecek mahkeme bu

¹²⁷ Tulay, a.g.e., s. 128

¹²⁸ Atalay, a.g.e., s. 670

¹²⁹ F. Turhan, *Ceza Muhakemesinde Sürelerin Kusur Olmaksızın Geçirilmesinde Eski Hale Getirme, Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan*, F. Yenisey, İ. Özgenç, A. Nuhoglu, A. Sözüer, F. Turhan (ed), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 1231

aşamada söz konusu olmadığı için eski hale getirme kurumunu devreye girmesi mümkün değildir.

Şüphelinin kendisine yapılan teklifi ret ya da kabul etmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından bu beyanlar tutanak altına alınarak dosyaya eklenir. Teklifin reddi halinde soruşturma genel hükümler çerçevesinde devam ederken, savcının iddianameyi düzenlemesine kadar şüpheli yeniden seri muhakeme usulüne ilişkin teklifin kendisine uygulanmasını talep edebilmektedir. Teklifin müdafii huzurunda kabulü halinde ise aynı gün içerisinde savcı tarafından talepname hazırlanarak mahkemeye yönlendirme yapılmaktadır.

Şüphelinin bu teklifi doğru bir şekilde değerlendirebilmesi açısından müdafinin hukuki yardımından etkin bir şekilde yararlanması gerekmektedir. Müdafinin dosyayı incelemesi, delilleri değerlendirmesi hususlarında etkin rol oynaması ve bu kapsamda şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanmasının avantaj ve dezavantajları hakkında görüş bildirmesi son derece önem taşımaktadır. Bunun gerçekleşmesi de tüm bu süreçlerde müdafinin gerekli yetkilerle donatılmasının, bilgilendirme aşamalarından itibaren zorunlu müdafilik kapsamına alınmasının daha doğru bir yaklaşım olacağı kanaatindeyiz. Aksi takdirde müdafinin buradaki etkisinin azaltılması demek; şüphelinin, savcının etkisinde kalarak kendisi için daha aleyhe sonuçlanabilecek seri muhakeme usulünü de kabul etme riski oluşabilecektir.

2.3.3. Seri Muhakeme Usulü Teklifinin Kabulü ile Suç İkrarı Arasındaki İlişki

Günümüz dünyasında suçların artması ve zamanla yeni yöntemler geliştirilerek suçların işleyiş şekillerinin değişmesi adalet sistemi içerisindeki dosya yükünü de oldukça artırmaktadır. Ülkemizde de buna karşı çeşitli alternatif yöntemler ihdas edilerek yargılamaların makul sürelerde tamamlanması amaçlanmaktadır. Seri muhakeme usulü de bu alternatif yöntemlerden biri olarak savcının, kanundaki şartları sağladığı takdirde zorunlu olarak şüpheliye yapmış olduğu teklif ve akabinde şüphelinin kabulü halinde mahkemenin onayından geçerek mahkumiyet hükmü kurulmasını ifade etmektedir. Şüpheli, daha az ceza alma

umuduyla savcının teklifini kabul ederek, mahkeme önünde delillerin tartışılmasından imtina etmekte, klasik yargılanmadan vazgeçmektedir. Bu durumda şüphelinin seri muhakeme usulüne ilişkin teklifi kabul etmesi halinde, yapmış olduğu bu kabul beyanı suç ikrarı anlamına gelebilecek midir?

Bu soruya cevap verebilmek için öncelikle Kanuna baktığımızda bu hususta herhangi açık bir düzenlemenin mevcut olmadığını görmekteyiz. Aynı şekilde ilgili yönetmelikte de buna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanunun gerekçesinde yer alan, şüphelinin soruşturma aşamasında susma hakkını kullanabileceği gibi sorumluluğu kabul etme hakkına da sahip olduğunun bildirilmesi ifadesi, söz konusu sorumluluğun cezai anlamda sorumluluk mu yoksa hukuki anlamda da sorumluluğu kapsayıp kapsamadığı konusunda tartışmalıdır.¹³⁰ Seri muhakeme usulüne kaynaklık eden mukayeseli hukuktaki benzer yöntemlerde de, suç ikrarının gerekliliği mevcut olsa da bizim kanunumuzdaki düzenlemede suç ikrarı kavramı üzerinde durulmamış, sadece usulün uygulanmasını içeren teklifin kabulü şeklinde düzenleme yapılmıştır. Doktrinde de bu görüşü savunan bazı yazarlara göre, şüpheliye yapılmış olan teklifin sadece seri muhakeme usulünü kabul edip etmediği yönünde olup, şüphelinin seri muhakeme usulü teklifini kabul etmiş olmasının, suçu ikrarı anlamı taşımayacağı yönündedir.¹³¹

Aksi görüşe göre, şüphelinin seri muhakeme usulü teklifini kabul etmiş olması zımni olarak suçu ikrar anlamı taşıdığı savunulmaktadır.¹³² Biz bu görüşe katılmamakla birlikte, kanunda bu yönde açık bir düzenleme yapılabilecekken, özellikle suçu ikrar kavramından imtina edilmesi ve bu yönde bir ifadeye yer verilmemiş olması, bunlara ek olarak şüphelinin klasik yargılama usulüne karşı çekinceleri olabileceği gibi, haklılığını ispat edememe korkusu ile de seri muhakeme usulü teklifini kabul etme yönünde bir eğilim göstermesi mümkündür.

¹³⁰ E. Kaşlı, “Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, yıl; 13, sayı:50, Nisan 2022, s. 85

¹³¹ Yenisey, Nuhoğlu, a.g.e., s. 848; Erdem, Şentürk, a.g.e., s.584

¹³² Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s.291

2.4. Talepnamenin Hazırlanması ve Görevli Mahkemeye Gönderilmesi

Seri muhakeme usulünde yaptırımı belirleyen Cumhuriyet savcısı bir talepname düzenleyerek kovuşturma aşamasına geçilmesinin ilk adımını atmaktadır. Böylece düzenlenen talepname yetkili ve görevli mahkemeye gönderilerek süreç etkin bir şekilde devam ettirilmektedir.

2.4.1. Talepnamenin İçeriği

Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yaptığı teklifi şüphelinin müdafî huzurunda kabul etmesinin ardından, savcı bir talepname hazırlayarak görevli ve yetkili mahkemeden hüküm kurmasını talep eder.

5271 Sayılı CMK ve CMSMY talepnamenin içeriğinde olması gerekli unsurlar tek tek hüküm altına alınmıştır. Buna göre talepname; şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimlik bilgileri ve varsa vekilleri, kanuni temsilcileri, şüphelinin müdafîi, şüpheliye isnat edilen suç, ilgili kanun maddeleri ve bu suçun işlendiği zamana dair bilgiler, suç konusu olayın özeti, şüphelinin müdafî huzurunda teklifi kabulü ve şüpheliye uygulanması talep edilen yaptırımla ilgili hususlar bulunmaktadır. Talepnamenin içeriği bakımından şartlar var ise tekerrür ve müsadereye ilişkin bilgiler de yer almalıdır. Tekerrüre esas oluşturan mahkeme hükmü eğer uzlaştırmaya tabi ise önce uzlaştırmaya ilişkin işlemler yapılmalıdır.¹³³

İştirak halinde işlenen suçlarda kanun koyucu her bir şerik açısından seri muhakeme usulünün kabulü şartını ararken, düzenlenecek olan talepnamenin her bir şerik için ayrı ayrı düzenlenmesi şartı bulunmamaktadır. Tek bir talepname tüm şerikler için düzenlenmektedir.¹³⁴

Talepname hukuki nitelik bakımından zaman aşımını kesen bir neden olmasa da hukuki kesinti oluşturmaktadır. Örneğin; seri muhakeme kapsamına giren hakkı olmayan yere tecavüz suçundan düzenlenmiş olan talepname zaman aşımını kesen

¹³³Soylu Ünver, Karaman Engür, a.g.e., s.87

¹³⁴ Erdem, Şentürk, a.g.e., s.594

bir neden olarak kabul edilmese de sebep olacağı hukuki kesintiden ötürü talepname tarihi suç tarihi olarak kabul edilecektir.¹³⁵

İddianame hazırlanırken soyut iddialarda bulunmak yerine suç konusu olayı delillerle ilişkilendirerek gerekçelendirme şartı aranırken, talepname de böyle bir koşula yer verilmemiş olup sadece suç konusu olayın özeti ifadesi ile yetinilmiştir. Bu doğrultuda savcının iddiaları gerekçelendirilmeden soyut kalma riski taşımaktadır. Sonuç olarak savcının şüpheli hakkında suçu işlediğine dair ulaşılmış olması gereken yeterli şüpheliyi gerekçelendiremeden düzenlemiş olduğu talepnameye dayanarak mahkemenin hüküm kurması bu usule ilişkin kuşku uyandırmaktadır.¹³⁶

2.4.2. Talepname ile İddianamenin Farkı

Bireyin bir suçu işlediğine dair yeterli şüphenin mevcut olması halinde düzenlenecek olan iddianamede yer alan iddiaların dosya kapsamındaki deliller ile ilişkilendirilerek gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar gerekçe kavramı daha çok mahkeme kararlarıyla öne çıkmış olsa da aslında hukuksal anlamda her iddianın, her kararın bir gerekçesi olmalıdır. Bu anlamda gerekçe; adil yargılanma hakkının ve hukuksal güvencenin sağlanması, yargıdaki keyfiyetin önlenmesi gibi amaçlar taşımaktadır.¹³⁷

Talepnamenin içeriğine dair bulunması gereken hususlarda da daha önce bahsettiğimiz gibi talepname de savcı, suça konu olayın özetine yer vermektedir. Talepname ile iddianame arasındaki en önemli fark burada ortaya çıkmaktadır. CMK'nın 170. maddesinin 4. Fıkrasında, 7331 sayılı Kanun ile yapılmış olan değişiklikten sonra, suça konu olayların ve suçun deliller ile ilişkilendirilmesi, deliller ile bağlantısı olmayan bilgilerin iddianamede yer almaması gerektiği düzenlenmiştir. İddianameler açısından yerinde bir değişiklik yapılmış olan bu düzenleme ile savcının soyut iddialarda bulunmak yerine, isnat edilen suçun deliller ile bağlantısını ortaya koyarak iddiasını gerekçelendirmesi anlamına gelmektedir.

¹³⁵ Aldemir, a.g.e., s.111

¹³⁶ Belci, a.g.e., s.136

¹³⁷ Ç. Aşçıoğlu, "Yargıda Gerekçe Sorunu". *TBB Dergisi*, cilt:15, sayı:48, 2003, s.111

Talepnamede ise bu yönde bir düzenleme yapılmamış olmakla beraber sadece suç konusu olayların özeti şeklinde bir ifadenin yer almış olması düzenlenen talepnamenin gerekçe açısından yoksun kalmasına sebep olmaktadır. Bireyin, seri muhakeme usulünü kabul etmesi ile klasik yargılama usulünden bir anlamda feragat ettiği düşünüldüğünde, hukuki olarak gerekçelendirilmemiş bir talepnameye göre hakkında hüküm verilecek olması hukukun evrensel ilkeleriyle kesinlikle bağdaşmamaktadır. Seri muhakeme usulünde iddia makamı olan savcıya birçok hakim yetkinin tanınmış olduğu göz önüne alındığında en azından savcının bu usulü uygularken iddialarını soyut olmaktan çıkartarak somut hale getirme yükümlülüğü altına girmesi kanaatimizce gereklidir.

Talepnamede bulunması gerekli unsurlar içerisinde delillerin varlığından söz edilmemiştir. Suça konu olayın deliller ile gerekçelendirilmemesi, hangi delillere dayanılarak şüpheli hakkında talepname hazırlandığı belirsizlik taşıırken, buna karşılık doğru ve güvenilir bir savunma yapmanın zorlaştığı ve bu durumun silahların eşitliği ilkesine aykırılık teşkil ettiği de açık ortadır. Savcının talepnameyi sunar iken bir delil gösterme zorunluluğunun bile bulunmaması yargılamanın en kritik aşamalarından birisi olan delillerin ikamesinin, delillerin tartışılmasının bu usulde mümkün olmadığını göstermektedir.¹³⁸

Talepname ile iddianame arasındaki farklardan bir diğeri ise; iddianamede şüpheli suç ile ilgili ikrarda bulunmuşsa, bu ikrarın iddianamede delil olarak yer alması zorunlu iken talepnamede bu yönde bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Bu durum da şüphelinin seri muhakeme usulü teklifini kabul etmesi ile suçu ikrar arasında bağlantı bulunmadığını göstermektedir.¹³⁹

2.4.3. Talepnamenin İlgili Mahkemeye Gönderilmesi

Seri muhakeme usulü kapsamında Cumhuriyet savcısının şüpheliye yönelik hazırlamış olduğu talepnameyi görevli ve yetkili mahkemeye göndererek hüküm kurulması aşamasına geçilecektir.

¹³⁸ Ugurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s.283

¹³⁹ Kaşlı, a.g.e., s. 88

Görevli mahkeme açısından mevzuatta herhangi bir düzenleme mevcut değilken, seri muhakeme yönetmeliğinde bu husus yetkili mahkemenin Asliye Ceza Mahkemesi olduğu şeklinde hüküm altına alınmıştır. Buna yönelik olarak Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun 1. Dairesi tarafından 02/01/2020 tarihinde verilmiş olan karara göre; *“o yerdeki Asliye Ceza mahkemelerinin sayılarına göre seri muhakeme usulü kapsamındaki işlere bakmak üzere bazı mahkemeleri ihtisas mahkemesi olarak belirlemiştir.”*¹⁴⁰

Kanaatimizce, klasik yargılamaya göre pek çok farklılıklar içeren ve kendine has sistematiği mevcut olan seri muhakeme usulünün evrensel hukuk ilkeleriyle de çelişebilme riskini taşıdığını düşündüğümüzde görevli mahkemelerin bu usulde ihtisaslaşması doğru bir yaklaşım olmuştur.

Savcı tarafından taleptenamenin mahkemeye gönderilmesinden sonra aynı gün içerisinde mahkemece inceleme yapılır ve şüpheli müdafî huzurunda dinlenerek usul sonuçlandırılır. Mahkeme şüpheliyi SEGBİS ya da istinabe yoluyla da dinleyebilir. Taleptenamenin mahkemece aynı gün içerisinde incelenmesi seri muhakeme kurumunun amacına hizmet etmiş olsa da inceleme için belirli bir süre öngörülmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Çünkü gönderilen talebin derhal incelenip aynı gün mahkemeye çıkılması incelemenin düzgün bir şekilde yapılamaması riskini taşımaktadır.

Seri muhakeme usulü, soruşturma evresinde başlayan ve ilk aşamada Cumhuriyet savcısının yetkisinde yürütülen bir muhakeme kurumudur. Taleptenamenin mahkemeye gönderilmesinin ardından kovuşturma aşamasına geçilip geçirilmediği yönünde doktrinde tartışmalar mevcuttur. Klasik yargılama faaliyetinden birçok yönden farklı olan seri muhakeme usulünde mahkeme daha çok bir denetim mekanizması işlevi görmektedir. Bu aşamada mahkemenin delil toplama, bilirkişi, tanık dinleme gibi faaliyetlerde bulunması mümkün değildir. Bundan sebep bazı yazarlar seri muhakeme usulündeki mahkeme aşamasını yargılama faaliyeti olarak

¹⁴⁰www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/02_01_2020%20Tarihli%20ve%201%20say%C4%B1%C4%B1%20Okarar.pdf, “Hakimler ve Savcılar Kurulu 1. Dairesinin 02/01/2020 Tarihli 1 Sayılı Kararı”, E.T: 02 Şubat 2025

nitelendirmemekle beraber mahkemece yapılan işlemin idari nitelikte bir karar olduğu görüşünü savunmaktadırlar.¹⁴¹

Öğretideki bazı yazarlar ise; Cumhuriyet savcısının hazırlamış olduğu talepnameyi yetkili ve görevli mahkemeye göndermesinin ardından mahkemece yapılacak olan inceleme safhasına ilişkin süreci yargılama olarak ifade etmişlerdir¹⁴².

2.5. Mahkemenin Talepnameyi Değerlendirmesi ve Hüküm Aşaması

Mahkemenin talepnameyi değerlendirmesi artık teknik olarak kovuşturma aşamasına geçilmiş olan sürecin yargısal denetimini ifade etmektedir. Söz konusu bu yargısal denetim mahkemenin pasif olarak sadece bir onay mercii konumundan çıkartılarak daha etkin bir rol üstlenmesini sağlamaktadır.

2.5.1. Mahkemenin Talepnameyi İncelemesi

Kanun koyucu tarafından, mahkemenin talepnameyi hangi kriterlere göre değerlendireceği hüküm altına alınarak, yapılan değerlendirme sonrasında mahkemenin; taleptamenin iadesi, taleptamenin reddi, şüphelinin dinlenilmesi ve hüküm kurma yönünde süreci üç farklı şekilde tamamlayabileceği öngörülmüştür.

Uygulamada şüpheliye seri muhakeme usulü teklifi yapılması, şüphelinin kabulü halinde aynı gün mahkemeye yönlendirilmesi, mahkemenin gelen talepnameyi derhal inceleyerek hüküm vermesi aşamaları birkaç gün içerisinde tamamlanmaktadır. Elbette seri muhakeme usulünde amaç seri bir şekilde süreci sonlandırmak olduğu için bu durum amaca hizmet eder bir niteliktedir. Ancak taleptamenin aynı gün içerisinde incelenip karara bağlanması incelemenin gerektiği gibi yapıp yapılmadığı hususunun adil yargılanma hakkı bakımından sorun yaratabileceği dikkate alınmalıdır.

¹⁴¹Kunter, Yenisey, a.g.e., s.859.

¹⁴² Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 595.

2.5.1.1. Talepnamenin İadesi ve İddianamenin İadesi ile Farkı

CMK'nın 250'nci maddesinin sekizinci fıkrasında, 2021 yılında yapılan düzenleme ile aynı hükümde yer alan şekli unsurlara aykırılık, yaptırımda maddi hata yapılması, TCK m. 50 ve TCK m.51 kapsamında seçenek yaptırımlara çevirme, cezanın ertelenmesi ve HAGB'ye ilişkin olarak gözetilmesi gereken objektif koşulların gerçekleşmemiş olması, son olarak talep edilen cezaya uygun güvenlik tedbirine hükmedilmemiş olması halinde talepnamenin iadesi gündeme gelecektir. Kanundaki bu düzenlemeden önce talepnamenin iadesine ilişkin CMSMY'nin 13'üncü maddesinin ikinci fıkrası dikkate alınmaktaydı. 2021 yılında 7331 sayılı Kanun ile yapılan yeni düzenlemeye göre talepnamenin iadesi kurumunun Kanun ile düzenlenmesi daha isabetli olmuştur.

Kanunda yer alan unsurların eksik veya hatalı olduğunun tespitinden sonra mahkeme, talepnameyi Cumhuriyet savcılığına iade etmektedir. İade neticesinde savcılık, aynı şüpheli hakkında belirtilen eksiklikleri giderdikten sonra, yeniden talepname hazırlayarak süreci devam ettirmektedir. Bu aşamadaki eksiklikler savcı tarafından düzeltilebilir ve hafif nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ancak yaptırıma ilişkin yapılmış olan bir hatanın düzeltilmesi halinde, şüpheli için talep edilen yaptırımın özellikle şüpheli aleyhine değişmesi durumunda şüphelinin talepnamenin son haline göre yeniden kabul beyanının alınıp alınmaması gerektiği hususu tartışmalıdır. Bazı yazarlara göre, değişen talepnamenin son halinin şüpheli tarafından kabulü zorunludur.¹⁴³ Kanaatimizce şüpheli lehine değişen bir durum söz konusu ise bu noktada usulü işlemlerin tekrar edilmesi muhakemenin amacına ters düşer nitelikte olacaktır.

Klasik yargılamada kamu davası açma hususunda yeterli şüpheyeye ulaşan savcı tarafından düzenlenmiş iddianamenin, mahkeme tarafından gerekli delillerin toplanmadığı, iddianamenin gerekçelendirilmediği gibi eksik veya hatalı noktaların tespiti halinde iddianamenin savcılığa iadesi gerçekleşmektedir. Seri muhakeme açısından CMK'nın 174'üncü maddesinin birinci fıkrasının b bendine göre söz konusu suç seri muhakeme kapsamında olduğu halde bu usul uygulanmamışsa bu durum iddianamenin iadesi sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Mahkemece

¹⁴³ Yavuz, a.g.e., s.294

iddianamenin iadesine karar verilmesinden itibaren savcı iki şekilde hareket edebilmektedir. İlk olarak iade sebebi olan eksik hususları gidererek ya da hatalı noktaları düzelterek yeniden iddianame düzenleyecektir. İkinci seçenek olarak ise, iddianamenin iadesine itiraz edebilecektir. İtiraz merciinin bu yöndeki kararı kesindir. İddianamenin iadesine itiraz hakkı, yalnızca savcıya tanınmış bir haktır. Bu düzenlemeye paralel olarak, seri muhakeme usulünde mahkeme tarafından taleptenamenin savcılığa iadesi noktasında, savcının bu karara karşı itiraz edip edemeyeceği düşünülebilir. Ancak doktrinde iddianamenin iadesine itiraz hükümlerinin kıyasen taleptenamenin iadesinde de uygulanabilmesinin mümkün olmadığı, aynı zamanda kanunda ve yönetmelikte bu yönde bir düzenlemenin mevcut olmamasının böyle bir itirazın da yapılamayacağı anlamına geldiği savunulmaktadır.¹⁴⁴

2.5.1.2. Taleptenamenin Reddi

Mahkemenin yaptığı inceleme sonucunda, savcılık tarafından şüpheliye isnat edilen suçun seri muhakeme usulü kapsamındaki suçlardan olmadığı veya yapılan seri muhakeme usulü teklifi ve bu teklifin kabulüne ilişkin gerekli şartlar gerçekleşmemiş ise taleptenamenin reddi gerekmektedir. Taleptenamenin reddedilmesinin ardından soruşturma genel hükümlere göre yürütülecektir. Reddedilen taleptename sonrasında savcı yeniden taleptename düzenlemeyecek, soruşturma genel hükümlere göre devam edecek ve bu doğrultuda şüpheli hakkında iddianame düzenlenecektir. Mahkemenin vermiş olduğu taleptenamenin reddi kararlarına karşı herhangi bir kanun yolu bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcısı bu ret kararı ile bağlıdır.

Örneğin, Gebze 4. Asliye Ceza Mahkemesi¹⁴⁵, suçun şüphelinin çarşı ve mahalle bekçisi olması sebebiyle kendisine verilmiş beylik silahıyla işlenmesi sebebiyle, TCK 266/1 maddesi uyarınca işlendiği subüt edilen suçta sanığın cezasından 1/3 oranında artırım yapılması gerekeceği fakat SMU düzenleyen CMK 250 ve dv. maddelerinde belirtilen artırım maddesi hususunda C. Savcısının ceza belirleme ve

¹⁴⁴ Soylu Ünver, Karaman Engür, a.g.e., s. 85

¹⁴⁵ Gebze 4. ACM, 2025/4 E, 02/01/2025 t.

talepname düzenleme yetkisi olmadığı, mahkemece de iş bu teklifi ve talepnameyi denetleme yetkisinin bulunmadığı, ilgili artırım maddesi nedeniyle atılı suçun SMU tabi bir suç olmadığına karar vererek, 7188 sayılı yasanın 23.maddesi ile CMK'ya eklenen 250.maddesinin 9.fikrası uyarınca talebi reddetmiştir.

Verilen bu karar üzerine Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı¹⁴⁶ tarafından ilgili dosya kapsamında şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine ilişkin kamu davası açmaya yeter delil ve şüphelinin mevcut olduğu anlaşılmakla, şüphelinin genel hükümlere göre cezalandırılması istemli iddianame düzenlenmiştir.

Savcı şüpheliye isnat etmiş olduğu suçun hukuki nitelendirmesinde hata yaparak seri muhakeme usulüne tabi olmayan bir suçu seri muhakeme usulüne tabi bir suç olarak değerlendirmiş ve bu yönde bir talepname hazırlamış ise mahkeme bu hukuki nitelendirmeye bağlı olmayacağından suçun seri muhakeme kapsamında olmadığından bahisle talepten reddine karar verecektir.¹⁴⁷ Kovuşturma aşamasında bir suçun seri muhakeme kapsamında olduğu anlaşıldığında ise nasıl hareket edileceğine dair herhangi açık bir düzenleme mevcut değildir. Uzlaştırmada uygulanan özel istisnai düzenlemeye benzer bir kanuni düzenleme getirilerek bu açıklık giderilebilir.

Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin yapılan teklifin müdafî huzurunda kabul edilmemiş olmasının talepten reddini gerektirmesi kanaatimizce şüpheli aleyhine bir sonuç doğurduğundan isabetli bir karar değildir. Böyle bir durumda şüpheli seri muhakemenin avantajından yararlanamayarak genel hükümlere göre yargılanacaktır. Halbuki söz konusu eksiklik, giderilebilir bir eksikliktir. Bu tarz giderilebilir eksiklikler için hukuk sistemimizde öngörölmüş olan talepten iadesi kurumu işleterek bu eksikliğin tamamlanması sağlanabilir.

Talepten mahkeme tarafından reddi hüküm niteliği taşımamaktadır. Şöyle ki; verilen bu ret kararı uyuşmazlığı bitirir nitelikte bir karar değildir. Bu aşamada klasik anlamda bir yargılama söz konusu olmadığı için verilen

¹⁴⁶ Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı, 2025/721 Sor. No., 2025/212 İddianame No.

¹⁴⁷ N. Sütçü, “Seri ve Basit Yargılama Usullerine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”. *Bursa Barosu Dergisi*, yıl: 44, sayı: 110, 2019, s. 56

talepnamenin reddi kararı, davanın reddedilmesiyle kurulan hükmün sonuçlarını doğurmaz.¹⁴⁸

2.5.2. Mahkeme Tarafından Şüphelinin Dinlenilmesi ve Hüküm Kurma

Seri muhakeme usulü kapsamında değerlendirilen bir suçla ilgili soruşturma başlatılmasının ardından gerekli şartlar oluştuğu takdirde Cumhuriyet savcısı hazırlamış olduğu talepnameyi görevli ve yetkili ihtisas mahkemesine iletir. Mahkeme, talep yazısının kendisine iletilmesinden itibaren derhal inceleme yaparak, şüpheliyi müdafî huzurunda dinler ve seri muhakeme sürecini sonlandırır. Bu aşamada kovuşturma evresine geçilip geçilmediği, soruşturma evresinin hüküm kuruluncaya kadar devam ettiği yönünde tartışmalar mevcuttur. Her ne kadar mahkemenin şüpheliyi müdafî huzurunda dinlemesinden kovuşturma evresine geçildiği gibi bir anlam çıkarılsa da hüküm aşamasına kadar soruşturma evresi devam etmektedir. Kanuni düzenlemelerde de bu aşamalarda şüpheli ifadesi kullanılması halen soruşturma evresinin içerisinde bulunulduğunu göstermektedir. Mahkemenin hüküm vermesiyle birlikte verilen hükme karşı başlatılabilecek kanun yollarının olduğu aşama ise kovuşturma aşaması olarak nitelendirilebilmektedir.¹⁴⁹

Mahkeme tarafından şüphelinin müdafî huzurunda dinlenmesi aşamasında şüpheli herhangi bir mazeret bildirmeksizin mahkemeye gelmez ise seri muhakeme usulünün uygulanmasından vazgeçmiş sayılır. Şüpheli aynı zamanda hüküm verilinceye kadar ki her aşamada bu usulün uygulanmasından vazgeçme hakkına sahiptir.

Bu kapsamda Gebze 4. Asliye Ceza Mahkemesi¹⁵⁰, şüpheli hakkında Ruhsatsız Ateşli Silahlarla Mermileri Satın Alma veya Taşıma veya Bulundurma suçundan talepname doğrultusunda hüküm kurulması talep edilmiş ise de, şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanması konusunda beyanlarının istinabe yoluyla SEGBİS vasıtasıyla alınması için talimat yazıldığı, talimat mahkemesince şüphelinin soruşturma dosyasında yer alan adresine Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 13/5

¹⁴⁸ Yavuz, a.g.e., s.298

¹⁴⁹ Karakehya, Tunçer, a.g.e., s. 82

¹⁵⁰ Gebze 4.ACM, 2024/1309 E., 20/01/2025 t.

maddesi gereğince Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmediğiniz takdirde seri muhakeme usulünden vazgeçmiş sayılacağınız ihtar olunur şeklindeki ihtaratlı çağrı kağıdının tebliğe çıkarılmasına rağmen şüphelinin mazeretsiz olarak duruşmaya katılmadığı, bu durumda seri yargılama usulünün uygulanmasından vazgeçmiş sayıldığıının kabulü gerektiği anlaşılmakla, 7188 sayılı yasanın 23.maddesi ile CMK'ya eklenen 250/9 hükmü uyarınca talebin reddine, karar verilerek soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermiştir.

Şüphelinin müdafî huzurunda mahkemece dinlenmesi genel hükümlere göre yapılan klasik yargılamadaki gibi bir duruşma değildir. Çünkü klasik anlamda duruşmada, yargılamadaki diğer süjeler de aktif bir katılım sağlayarak uyuşmazlığın çözümüne ilişkin bir faaliyette bulunmaktadır. Ancak seri muhakeme kapsamında yapılan bu işlemde savcı, mağdur ya da suçtan zarar gören bulunmaz.¹⁵¹ Bu durum doktrinde, muhakemede uygulanan bu özel usulün suçtan zarar görenin menfaatlerine ilişkin herhangi bir koruma sağlamadığı yönünde eleştirilmiştir.¹⁵²

Mahkemenin şüpheliyi müdafî huzurunda dinlemesindeki amaç, seri muhakeme usulünün kanunda belirtildiği şartlara uygun olarak şüpheliye uygulanıp uygulanmadığını denetlemektir. Mahkemenin uyuşmazlığa ilişkin araştırma yapma, delil toplama gibi faaliyetlerde bulunması bu usulde mümkün olmadığından buna yönelik şüpheliye soru sorma yetkisi de bulunmamaktadır.¹⁵³ Tıpkı seri muhakeme usulü teklifinin şüpheli tarafından kabulünün müdafî huzurunda gerçekleşmesi zorunlu iken yine mahkeme tarafından şüphelinin dinlenilmesi aşamasında da müdafî bulundurulması zorunluluğu mevcuttur.

Cumhuriyet savcısı tarafından gönderilen talepname, mahkeme tarafından mevzuatta öngörülen çerçeve içerisinde incelenerek hüküm kurulmaktadır. Öncelikle mahkeme şüpheliyi müdafî huzurunda dinlemektedir. Ancak bu dinleme, klasik yargılama usulünde olduğu gibi bir sorgu mahiyetinde değildir. Çünkü buradaki dinlemeden kasıt şüphelinin seri muhakeme usulüne ilişkin yapılan teklif, kabul

¹⁵¹ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 589

¹⁵² Yenisey, Nuhoglu, a.g.e., s. 844

¹⁵³ Yavuz, a.g.e., s. 292

aşamalarının usule uygun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği yönünde bilgi sahibi olmak için yapılmaktadır.

Gebze 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nin¹⁵⁴ önüne gelen dosyada suçun seri muhakeme kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi neticesinde, suçun yasal unsurlarının oluştuğu, dosyada mevcut delillere göre mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varılmakla, sanığa isnat edilen ve eylemine uyan Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma suçunun 5271 Sayılı Kanunun 250. Maddesi uyarınca seri muhakeme usulü kapsamında kaldığı anlaşılmakla sanığın cezalandırılmasına karar vermek gerekmiş, inceleme tutanağı ile sanık ve müdafinin talepten belirlenen hükme itiraz etmedikleri, mahkeme huzurunda kabul ettikleri yolundaki beyanlarının alınması sonunda CMK 250 maddesi uyarınca talepten gerekçesi ve kurulan hüküm usul ve yasaya uygun bulunmakla taleptenin onaylanmasına karar verilerek, talepten doğrultusunda hüküm kurulmuştur.

Sanığın üzerine atılı eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu, bu usulün sanığa kanunda ön görülen koşullar çerçevesinde teklif edildiği ve sanığın da teklifi müdafii huzurunda özgür iradesiyle kabul ettiği anlaşılmakla talebin kabulüne, verilen kararın gerekçesiyle birlikte tebliğinden itibaren 5271 sayılı CMK'nın 267 ve devamı maddeleri gereğince 2 hafta içinde mahkemeye veya bulundukları yer mahkeme kalemine verilecek bir dilekçe ya da zabıt katibine yapılacak sözlü başvurunun tutanağa geçirilmesi ve hakim tarafından onaylanması suretiyle Gebze Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesi'ne itiraz yasa yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinleyerek seri muhakeme sürecinin doğru bir şekilde yürütüldüğünün, suçun seri muhakeme usulü kapsamında olup olmadığının, eğer suç bu kapsamda ise diğer şartların gerçekleştirilirken usul kurallarına uygun yapılıp yapılmadığının tespitini yaptıktan sonra herhangi bir hukuka aykırılık durumu oluşmadığından bahisle hüküm kurmaktadır.

Mahkeme, taleptenye konu olan eylemin seri muhakeme kapsamında olmadığı kanaatindeyse taleptenyei savcılığa iade ederek soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması gerekecektir. 7331 sayılı Kanun ile yapılan

¹⁵⁴ Gebze 4.ACM,2025/561 E., 2025/567 K, 26/05/2024 t.

değişiklikten önce mahkeme, mevzuat çerçevesinde seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için gereken şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğunun tespitinden sonra savcının belirlemiş olduğu yaptırım doğrultusunda hüküm kurar şeklinde bir düzenleme 5271 Sayılı CMK’da mevcuttu. Bu hüküm incelendiğinde; mahkemenin esasa ilişkin değerlendirme yapamaması, yaptırımı değiştirme yetkisinin bulunmaması¹⁵⁵, savcının temel cezayı belirlerken takdir yetkisini ne şekilde kullandığını denetleyememesi mahkemeyi salt bir onay mercii konumuna getirmekteydi. Ayrıca Anayasa ile güvence altına alınmış olan yargı yetkisinin tarafsız ve bağımsız mahkemeler tarafından kullanılabilmesi hükmü seri muhakeme usulündeki bu uygulama ile tamamen çelişmekteydi.

Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi 31/03/2021 tarihinde 2020/35 Esas, 2021/26 Karar sayılı dosyasında yapmış olduğu incelemeyle CMK’nın 250. Maddesinin 9. Fıkrası kapsamında yer alan “... talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda...” ifadesini Anayasa’ya aykırı bularak iptal etmiştir.¹⁵⁶ Anılan bu değişiklikle birlikte söz konusu düzenleme; gerekli şartların gerçekleşmesi, fiilin seri muhakeme usulü kapsamında olması, dosyadaki mevcut deliller ışığında gerekiyorsa mahkumiyet kararı verilmesi ve talepten talep edilmiş olan yaptırımdan daha ağır olmamak üzere hüküm kurulabileceği yönünde değiştirilmiştir. Böylece mahkemeye vicdani kanaati doğrultusunda delilleri değerlendirme imkanı sağlanmış olup, savcının talebiyle bağlı kalma zorunluluğu giderilmiş ve yaptırımı belirleme hususunda da önemli bir yetki tanınmıştır. Kanaatimizce yapılmış olan bu olumlu değişiklik ile mahkeme onay mercii statüsünden çıkartılarak klasik yargılamadaki statüsüne yaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Hakimin vicdani kanaatine göre hüküm verebilmesi için mahkemeye getirilmiş olan tüm delillere doğrudan temas etmesi, tanık dinlemesi, sanığı sorguya çekmesi gibi aşamaların gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde tesis edilecek olan bir hüküm, vasıtasızlık ya da doğrudan doğruyalık olarak adlandırılan ilkenin yansıması olabilir. Bu durumun aksine delillerin tartışılmadığı, çelişmeli yargı ilkesinin gereklerinin yerine getirilemediği bir yargılama neticesinde hakimde

¹⁵⁵ Erdem, Şentürk, a.g.e., s. 596

¹⁵⁶ www.normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/26?EsasNo=2020%2F35, “Anayasa Mahkemesi’nin 31/03/2021 t. 2020/35 E., 2021/26 K. sayılı dosyası”, E.T: 15 Mayıs 2025

vicdani bir kanaat oluşması beklenemez. Her ne kadar yukarıda belirtmiş olduğumuz Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra yapılan değişiklik ile hakimin bu yöndeki edilgen duruşunun biraz daha etkin bir hale getirilmesi amaçlanmış olsa da hakimin sadece savcı tarafından getirilmiş olan deliller kapsamında hüküm kurmaya çalışması ve bu delillerin de çelişmeli yargı ilkesi bağlamında tartışılmasının mümkün olmaması savunma hakkının ihlal edilmesine yol açmaktadır.

Kanun koyucu her ne kadar, seri muhakeme usulüne ilişkin yapmış olduğu düzenlemelerde mahkeme için hüküm kurma ifadesini kullanmış olsa da, mahkemenin bu noktada vermiş olduğu kararın hüküm olarak nitelendirilmesi öğretide tartışma konusudur. Şöyle ki; seri muhakeme usulünde tez, antitez, sentez üçlemesinin gerçekleşmediği düşünüldüğünde çelişmeli yargıya uygun olmayan bu usul neticesinde ortaya konulan sonucun tam anlamıyla ceza muhakemesi kapsamında bir hüküm olarak değerlendirilemeyeceği kabul edilmekle birlikte mahkemenin bizzat delillere temas edemediği, tanık dinleyemediği, sadece dosyada savcı tarafından toplanmış delilleri değerlendirebildiği bu muhakeme faaliyetinde ortaya çıkan kararın hüküm değil de daha çok hüküm etkisine sahip bir karar olarak nitelendirilmesinin daha doğru olacağı ifade edilmektedir.¹⁵⁷ Benzer şekilde ortaya konulan görüşlerin ve delillerin tartışılmadığı bir sürecin sonucunda verilen kararın hüküm olarak nitelendirilmesi eleştirilmektedir.¹⁵⁸

2.6. Seri Muhakeme Usulüne Karşı Kanun Yolları

Seri muhakeme usulü klasik ceza yargılamasından pek çok yönüyle farklılıklar içerdiğinden bu usulde verilen kararlara karşı da istinaf veya temyiz yoluna başvurmak mümkün olmamaktadır. Kanun koyucu bu özel usulde itiraz kanun yolunu öngörmektedir. Yargısal denetim mekanizmasının bu şekilde daraltılmış olması tartışmalara yol açarken, istinaf veya temyiz yoluna gidilebilmesi halinde sürecin seri bir şekilde tamamlanması amacından sapılabileceği noktasının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

¹⁵⁷ Yavuz, a.g.e., s. 296

¹⁵⁸ F. G. Taner, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.90.

2.6.1. Olağan Kanun Yolu

Cumhuriyet savcısının düzenlemiş olduğu taleptenimede belirttiği yaptırımdan daha ağır olmamak üzere mahkemece kurulmuş olan hükme itiraz edilebilmektedir. Kurulmuş olan bu hüküm dışında kalan ve seri muhakeme usulü sürecinde yer alan talepteniminin iadesi, talepteniminin reddi gibi usuli işlemlere karşı itiraz kanun yolu açık değildir.¹⁵⁹

Türk hukuk sisteminde kural olarak ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu hükümlere karşı başvurulabilecek kanun yolu istinaftır. İtiraz kanun yolu daha çok mahkemelerin kurmuş olduğu ara kararlara, kanunun açıkça öngördüğü hakimlik kararlarına karşı gidilebilen bir yoldur. Kanun koyucu bu noktada genel kuraldan farklı olarak istisnai bir düzenleme ile seri muhakeme usulü sonucunda mahkemenin kurmuş olduğu hükme karşı itiraz kanun yolunu benimsemiştir. Buradaki amaç sürecin başından sonuna kadar seri bir şekilde muhakemenin nihayete erdirilmesidir.

Asliye ceza mahkemesinin seri muhakeme usulü özelinde kurmuş olduğu hükme karşı iki hafta içinde¹⁶⁰ itiraz edilebilmektedir. Yapılan bu itiraz neticesinde verilen karar kesin olup istinaf veya temyiz yolu açık değildir.¹⁶¹ İtiraz, yazılı olarak yapılabileceği gibi tutanak altına alınmak suretiyle sözlü olarak da yapılabilmektedir. İtiraz yolunun işletilmesi bakımından ayrıca bir özel düzenleme mevcut olmadığından genel kurallara göre itiraz süreci yürütülecektir. Yine aynı şekilde itirazı yapabilecek kişiler hakkında da özel bir düzenleme olmadığından genel kurala göre; şüpheli, müdafisi, şüphelinin eşi, Cumhuriyet savcısı itiraz yoluna gidebilecektir. Bu noktada seri muhakeme usulü kapsamındaki suçların doğrudan özel bir kişi üzerinde mağduriyet yaratmadığı düşüncesinden hareketle suçtan zarar görenin itirazı uygulamada pek mümkün olamamaktadır.

Seri muhakeme usulünde kurulan hükme karşı yapılan itiraz incelemesinin hangi kapsamda olacağı, incelemeyi yapan merciin şekli bir inceleme mi yapacağı yoksa esasa yönelik bir değerlendirmede bulunup bulunamayacağı yönünde açık bir düzenleme olmadığından tartışmalar mevcuttu. CMK'nın 250. maddesinin 9.

¹⁵⁹Yılmaz, Apiş, a.g.e., s. 83 vd., Erdem, Şentürk, a.g.e., s.597,

¹⁶⁰ 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanunun 37 nci maddesi ile daha önce “yedi gün” olarak belirlenmiş olan itiraz süresi “iki hafta” şeklinde değiştirilmiştir.

¹⁶¹ Yavuz, a.g.e., s.302

fıkrasında yapılan değişiklikten önce mahkemenin sadece şekli bir inceleme yapabilmesi hüküm altına alınmış olduğundan bu doğrultuda itiraz merciinin de sadece bu şekli inceleme kapsamında itirazı değerlendirebileceği, dosyanın esasına giremeyeceği yönünde görüşler bulunmaktaydı. Ancak bahse konu hükme 2021 yılında eklenen “*Mahkemenin...dosyadaki mevcut delillere göre mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa...*” şeklindeki değişiklik ile bu hususta biraz daha açıklık sağlanmıştır. Şöyle ki; mahkeme, seri muhakeme usulünün şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini, suçun seri muhakeme kapsamında olup olmadığını ve dosyadaki deliller kapsamında mahkumiyet hükmünün verilip verilemeyeceği yönünde değerlendirmeler yapmaktadır. Bu hususlar göz önüne alındığında itiraz merciinin de yapacağı değerlendirmelerin bu kapsamda olması gerekmektedir. Yapılan itirazın bir üst merci olarak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılması öngörülmüştür. Bu doğrultuda Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 28/09/2021 tarihinde 2021/3676 Esas, 2021/6295 Karar sayılı dosyasında yapmış olduğu tespit uyarınca; seri muhakeme usulüne yapılan itirazın incelenmesi için Bölge Adliye Mahkemelerinin yetkili olduğundan bahisle verilen kararı bozarak Ağır Ceza Mahkemeleri’nin bu konuda yetkili olduğunun tespiti yapılmıştır.¹⁶²

Ayrıca öğretide bir görüşe göre itiraza konu karar hüküm olarak nitelendiriliyor ise hükme yapılan itirazın hem maddi hem de hukuki açıdan incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle itiraz mercii yapılan itirazı yerinde görürse itiraza konu olan mahkumiyet hükmünü kaldırarak beraat kararı vermesinin dahi mümkün olacağı ifade edilmektedir.¹⁶³

Seri muhakeme usulü neticesinde kurulan hükme karşı yapılan itiraz üzerine seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı kararı verilir ise yargılama genel hükümlere göre sürdürülecektir.¹⁶⁴

Seri muhakeme usulünün uygulanması neticesinde mahkeme tarafından verilen hükme karşı itiraz kanun yolunun benimsenmiş olması doktrinde eleştirilmiştir. Mahkemenin vermiş olduğu kararın hüküm olarak nitelendirilmesi

¹⁶² www.karararama.yargitay.gov.tr/, “Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 28/09/2021 t. 2021/3676 E., 2021/6295 K.”, E.T:15 Mayıs 2025

¹⁶³ Ersoy, a.g.e., s. 863.

¹⁶⁴ Yenisey, Nuhoglu, a.g.e., s. 845

halinde bu hükme karşı istinaf yoluna gidilmesi gerektiği savunulmuştur.¹⁶⁵ Bu noktada diğer bir sorun ise bir karara itiraz edilmesi kural olarak o kararın icrasını durdurmayacağından, şüpheli hakkında kurulmuş olan hükme karşı itiraz edilmesi de hükmün infazına engel olmayacaktır. İtirazın yapıldığı merci bu konuda henüz bir karar vermeden şüpheli hakkındaki hüküm infaz edilebilecektir.¹⁶⁶

Son olarak seri muhakeme usulünde verilmiş olan hükme karşı yapılan itiraz incelemesi duruşmasız olarak yapılacaktır. Gerekli görülen hallerde Cumhuriyet savcısı daha sonra müdafî dinlenecektir.

2.6.2. Olağanüstü Kanun Yolları Olarak Kanun Yararına Bozma ve Yargılamanın Yenilenmesi

Kanun yararına bozma, olağanüstü bir kanun yolu olarak istinaf ya da temyiz makamlarının incelemesinden geçmeden kesinleşen kararların denetimi amacıyla öngörülmüştür.

Seri muhakeme usulü sonucunda verilen hükme karşı herhangi bir itirazda bulunulmadan karar kesinleşmiş ise bu kesinleşen karara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebileceği kabul edilmektedir.¹⁶⁷ Söz konusu bu olağanüstü kanun yolunun seri muhakeme usulü açısından işletilmesini engelleyecek herhangi bir emredici hüküm bulunmaması sebebiyle verilen hükme karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulabilecektir.¹⁶⁸ Kanun yararına bozma olarak nitelendirilen olağanüstü kanun yoluna başvuru hakkı Adalet Bakanlığı'na aittir. Adalet Bakanlığı'nın istemi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca hukuka aykırılıklar içeren karar ve hükümlerin bozulması yönünde talepte bulunmaktadır.

Uygulamada da görüldüğü üzere seri muhakeme usulü kapsamında kanun yararına bozma yolu işletilmektedir. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 23/02/2021 tarihli kararında görüleceği üzere kabul edilen talepname bakımından sanık hakkında

¹⁶⁵ Yavuz, a.g.e., s.304

¹⁶⁶ Yavuz, a.g.e., s.304

¹⁶⁷ Yavuz, a.g.e., s. 307

¹⁶⁸ Baytaz, a.g.e., s. 268

hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına yönelik verilen kararın isabetsiz olduğu görülerek kanun yararına bozma kararı verilmiştir.¹⁶⁹

Bir diğer olağanüstü kanun yollarından biri olan yargılamanın yenilenmesi, kesin olan hükümlere karşı başvurulabilen bir kanun yoludur. Seri muhakeme açısından hüküm verildikten sonra bu yola başvurulmasını gerektiren bir neden veya yeni bir delil ortaya çıkar ise hükmü vermiş olan mahkemeden yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunulması gerekmektedir. Öğretide bazı yazarlar bu olağanüstü kanun yoluna başvurulmasını engelleyici herhangi bir kanun hükmü bulunmadığından, şüpheli lehine yorum yapıldığı takdirde yargılamanın yenilenmesi olanağı bulunduğunu ifade etmektedir.¹⁷⁰

Ortaya çıkan yeni delil, şüphelinin beraat etmesine sağlayacak nitelikte ise yargılamanın yenilenmesi yoluna değil, mahkumiyet hükmünün kaldırılarak savcılığın soruşturma konusu olay hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermesi gerektiği görüşü de savunulmaktadır.¹⁷¹

Sonuç olarak seri muhakeme usulünün faaliyete geçirilmesindeki yargıdaki iş yükünü azaltmak ve yargıdaki etkinliği hızlı bir şekilde artırma amaçları bu hedeflere hizmet etmekle birlikte, sürecin hukuki güvencelerden uzak bir şekilde sürdürülmesi temel hak ve özgürlüklerin zedelenmesine sebep olabilecektir. Bu gibi dezavantajlı durumların önüne geçebilmek adına denetim mekanizmalarının güçlü ve doğru bir biçimde aktif edilmesi gerekmektedir.

¹⁶⁹ www.karararama.yargitay.gov.tr, “Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2020/5181.E., 2021/1857K.”, E.T: 12 Mayıs 2025

¹⁷⁰ Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, a.g.e., s. 276

¹⁷¹ Baytaz, a.g.e., s. 268

SONUÇ

Geçmişten günümüze, suç tiplerinin ve suç oranlarının artmasıyla beraber bozulan kamu düzeninin yeniden inşa edilmesinin zorluğu ve bu değişkenlere bağlı olarak yargıdaki iş yükünün artması yapısal çözümlere ihtiyaç duyan yargı sorununu beraberinde gündeme getirmektedir. Öncelikle, klasik ceza adalet sisteminde failin devlet eliyle cezalandırılması ve fail odaklı yaklaşımların benimsenmesi giderek etkinliğini yitirmektedir. Mağdurun pasif bir rol aldığı, mağduriyetinin giderilmesi adına herhangi bir girişimde bulunulmadığı gibi, failin ıslahı ve buna bağlı olarak failin topluma yeniden kazandırılması gitgide imkansız hale gelmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı adalet sistemine duyulan güven sarsılmakta ve kamu düzeni ciddi bir biçimde bozulmaktadır. Yaşanan bu gibi olumsuz durumların önüne geçebilmek adına, kökeni Anglosakson hukukuna dayanan onarıcı adalet anlayışı kapsamında, bazı alternatif yöntemler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Onarıcı adalet anlayışı, mağdur odaklı bir yaklaşım olmakla beraber, failin yapmış olduğu fiilden pişmanlık duyması, ders çıkarması, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve failin topluma yeniden kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda başta uzlaştırma, ön ödeme gibi kurumlar Türk ceza hukuku sistemine dahil edilerek, mağdurun aktif bir süje konumuna getirilmesi sağlanmıştır. Böylelikle, yargıdaki iş yükünün de hafifletilmesi, uyuşmazlıkların daha kısa sürelerde çözümlenmesi hedeflenmiştir. Bu alternatif yolların yanı sıra “yargı reformu paketi” olarak bilinen 7188 sayılı Kanun uyarınca, 01/01/2020 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanan seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü de onarıcı adalet anlayışının farklı bir yansıması olarak kanunumuza dahil edilmiştir. Elbette daha seri bir şekilde yargılama prosedürlerinin geçilmesini ve dosya sayısının azaltılmasını amaçlayan bu yöntemler yargıya pozitif anlamda katkı sağlarken, diğer bir yandan maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve bu bağlamda evrensel hukuk ilkeleriyle bağdaşmayan sonuçlara sebebiyet vermesinin de önüne geçilmesi gerekmektedir.

Seri muhakeme usulü kendi içerisinde klasik muhakeme aşamalarından pek çok yönden farklılıklar içeren bir usuldür. Soruşturma evresine ait olan bu usule göre; yeterli suç şüphesine ulaşan Cumhuriyet savcısının kovuşturma aşamasına

geçmeden, iddianame düzenlemeden şüpheliye usulün uygulanması yönünde teklifi, şüphelinin müdafî huzurunda teklifi kabulü ve son olarak denetim mekanizması görevindeki mahkemenin onayı ile yarı oranda indirim uygulanmış yaptırım doğrultusunda hüküm kurularak usul sona erdirilmektedir.

Seri muhakeme usulüne başvurulabilmesi için CMK m. 250’de sayılan katalog suçlardan birisinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Söz konusu suçların belirlenmesinde kanun koyucunun net bir yaklaşımı bulunmamakta, seçilmiş olan suçların hangi kriterlere göre tercih edildiği hususu açıklığa kavuşturulmamaktadır. İlerleyen süreçlerde suç tiplerinin değiştirilip genişletilebilme ihtimali hukuki güvenliği zedeleme riski taşımaktadır. Ayrıca katalog suçların keyfi bir biçimde genişletilmesi suça konu fiil neticesinde uygulanacak olan yaptırımların caydırıcılığının azalmasına yol açacaktır. Her ne kadar kanun koyucunun görece hafif nitelikteki ve mağdurunun kamu olduğundan bahisle bu suç tiplerinin seçildiği yönünde değerlendirmeler yapılmış olsa da söz konusu suçlar açısından bu kesin bir ayırım olmamaktadır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediği takdirde, uygulanması zorunlu bir yol olan seri muhakeme usulü, tekerrür açısından ayrı bir tartışma konusudur. Tekerrür halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceğinden, seri muhakeme usulünün uygulanmasının zorunluluğu suçlu meslek haline getiren mükerrer suçlular bakımından, adeta bir ödül haline dönüşmektedir. Seri muhakeme usulü ile, yaptırımda öngörülen yarı orandaki indirimin mükerrer suçlulara da uygulanması, hakkaniyete aykırı bir durum teşkil etmektedir. Bu sebeplerden ötürü, mükerrerlerin uygulama dışında bırakılması gibi bir düzenleme yapılması, kanaatimizce isabetli olacaktır.

Bu doğrultuda, seri muhakeme usulünün uygulanması neticesinde verilen hükmün, tekerrüre esas alınıp alınmayacağı yönünde de herhangi açık bir düzenleme mevcut değildir. Kanaatimizce, seri muhakeme usulü kapsamında verilmiş olan hükmün tekerrüre esas alınması ve kanuni düzenlemelerin bu yönde revize edilmesi gerekmektedir.

Seri muhakeme usulüne ilişkin yapılması gerekli olan bildirimin ve akabinde yapılacak olan teklifin içeriklerinde de belirsizlikler bulunmaktadır. Soruşturmanın

gizliliği prensibi düşünüldüğünde, yapılan bildirimin neleri kapsadığı, şüphelinin lehine olan delillerin dosyada olup olmadığını bilmeden teklifi değerlendirmesi adil yargılanma ilkesi ile çelişmektedir. Seri muhakeme usulünün uygulanması teklifinin kabul edilmesi halinde şüpheli, birçok hakkından feragat etmekte ve netice itibariyle bir yaptırımla karşılaşmaktadır. Her ne kadar şüphelinin teklifi ret ya da kabul etmesi, müdafî huzurunda ve özgür iradesiyle gerçekleşmek zorunda olsa da, bu aşamadaki zorunlu müdafilik tam anlamıyla silahların eşitliği ilkesine hizmet edememektedir. Çünkü müdafinin buradaki rolü oldukça kısıtlı ve daha çok prosedürel bir anlam ifade etmektedir. Uygulamada müdafî bu hususta etkin bir pozisyon almaya çalışsa dahi, maalesef günümüzde avukata, dolaylı olarak adalet sistemine duyulan güvenin yetersiz olmasından dolayı, şüphelilerin savcının teklifini kabul etme eğilimi bulunmaktadır. Bu durum bize gösteriyor ki, adil yargılanma hakkının bir uzantısı olan silahların eşitliği dengesi, bu usulde tam olarak sağlanamamaktadır.

Soruşturma evresine ait bir usul olan seri muhakemenin başlıca aktif süjesi Cumhuriyet savcısıdır. Yaptırım belirleme yetkisinin dahi bulunduğu bu sistemde savcı, pek çok açıdan hakimin görevini üstlenmektedir. Kanun koyucunun mevcut düzenlemede 2021 yılında yapmış olduğu değişiklikten önce mahkemenin, savcının talepnamesindeki talep ettiği yaptırım doğrultusunda hüküm kurması gerektiği öngörülmüştü. Böylece mahkeme savcının talebi doğrultusunda sadece bir onay mercii konumuna gelmekteydi. Ancak 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanunun 22. maddesiyle yapılan değişiklik kapsamında mahkemenin dosyadaki mevcut delillere göre bir değerlendirme yapmasını ve mahkumiyet yönünde karar verilmesi kanaatine varılırsa talepte belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere hüküm kurulması şeklinde mahkemenin yetkisinin artırıldığı bir düzenleme yapılmıştır.

Seri muhakeme usulünün uygulanamayacağı hallerden sayılan yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri şüphelinin özgür iradesini kullanamayacağından bahisle kapsam dışında bırakılmıştır. Bizim de eleştirdiğimiz şekilde bir kişinin salt sağır ve dilsiz olması özgür iradesi olmayacağı anlamına gelmediğinden güncel bir gelişme olarak Anayasa Mahkemesi 05/11/2024 tarihli ve E: 2024/66, K: 2024/188 sayılı kararı ile mevzuattaki sağır ve dilsizlik ibaresini iptal etmiştir. Elbette dezavantajlı konumda olan bireylerin özgür iradeleri ile karar

veremeyeceklerinden dolayı korunmaya çalışılması pozitif bir yaklaşım olmuştur. Ancak bu kriterlerdeki bireylerin seri muhakeme usulünün uygulanmasının anlam ve sonuçlarını kavrayamayacakları yönündeki düşünce tek başına yeterli olmamaktadır. Bu noktada daha detaylı bir düzenleme ile gerekli ayrımların yapılması seri muhakeme usulünün uygulama alanını pozitif anlamda geliştirecektir.

Klasik ceza muhakemesi sürecinde var olan doğrudan doğruyalık, sözlülük gibi ilkeler ve bu ilkelerin yansımaları seri muhakeme usulünde yer almamaktadır. Öncelikle delillerin mahkeme huzurunda tartışılmadığı, bunun neticesinde sanığın meramını anlatabilme imkanının bulunmadığı seri muhakeme usulünde doğrudan doğruyalık ilkesinin işlerlik kazanamadığı açıktır. Mahkemenin sanığı, müdafii huzurunda dinleyecek olması klasik anlamda bir sorgu olmadığından, bu durum vasıtasızlık ilkesinin bir karşılığı olamayacaktır. Tanık, sanık anlatımlarının bizzat değerlendirilemediği bir usulde sanığın aleyhine olan iddiaları çürütebilmek adına herhangi bir girişimde bulunabilmesi mümkün olmamakta bu da silahların eşitliği ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Usul ekonomisine hizmet edebilmek adına bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin bu denli risk altında olması doğru değildir.

Usulün son aşamasında mahkeme tarafından verilen hükme karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Ancak Türk ceza muhakemesinde, ilk derece mahkemesinin kurmuş olduğu hükme karşı istinaf ve temyiz mercilerine başvurulurken, seri muhakeme usulü için sadece itiraz olağan kanun yolunun öngörülmesi bir farklılık yaratmaktadır. Bu noktada mahkemenin kurmuş olduğu hükmün bile gerçek manada bir hüküm olup olmadığı tartışmalıdır. Hakimin doğrudan temas etmediği deliller ve delillerin mahkeme önünde tartışılmadığı bir durumda verilen kararın hüküm niteliği taşımadığı yönünde eleştiriler de mevcuttur.

Tüm dünyada olduğu gibi Türk ceza adalet sisteminin de büyük bir sorunu haline gelen yargıdaki dosya yükü, makul sürede yargılanma hakkını ciddi bir şekilde ihlal etmektedir. Gelişen bu olumsuz durum, adalete duyulan güveni zedelemekte, uzun süren muhakeme prosedürleri, tarafları maddi manevi yıpratmaktadır. Buna karşılık olarak, süreci seri bir şekilde tamamlamayı amaçlayan seri muhakeme usulü kanunumuza dahil edilerek yargıda olumlu gelişmeler yaşatılmaya çalışılmış olmasına rağmen kanunda sınırlarının net bir şekilde

belirlenmemiş olması, gerekli olan düzenlemelerin bir kısmının kanun ile değil yönetmelik ile düzenlenmiş olması ve uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle beklenen faydanın tam olarak sağlanamadığı kanaatindeyiz. Doktrindeki eleştiriler doğrultusunda kanunda gerekli değişiklikler yapıldığı takdirde bu usulden beklenen verimin fazlasıyla alınabilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, G. “Onarıcı Adalet Yaklaşımı ve Kavramsal Temelleri”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVI/1, 2019, s. 2-6.
- Aldemir, H. *Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Alkan, Ö. “Onarıcı Adalet Teorisine Genel Bir Bakış”. *Genç Akademisyenler Birliği Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt:4, sayı:2, Aralık 2024, s.180.
- Aşçıoğlu, Ç. “Yargıda Gerekçe Sorunu”. *TBB Dergisi*, cilt:15, sayı:48, Eylül- Ekim 2003, s.111.
- Atalay, Ö. A. “Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:19, sayı:2, Aralık 2020, s. 654-699.
- Aydın, D. “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Seri Muhakeme Usulü”. *Kırıkkale Hukuk Mecmuası (KHM)*, cilt:2, sayı:2, Ekim 2022, s. 469-470.
- Bacaksız, P. “İddianame Pazarlığı (Plea Bargaining)”. *Ceza Hukuku Dergisi*, sayı:7, Ağustos 2008, s. 151.
- Balo, S. Y., Çetintürk, E. “Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, 2013, s.1247-1248.
- Baytaz, A. B. “Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış”. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, C. LXXI, S. 1, s.118.
- Baytaz, A. B. “Seri Muhakeme Usulü”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, cilt:8, sayı:2, 2020, s.230-268, Doi: 10.26650/JPLC2020-0002.
- Belci, O. *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

- Bıçak, V. “Onarıcı Adalet Yaklaşımıyla Ceza Adalet Sisteminin Yeniden İnşası.” *Cumhurbaşkanlığı Külliyesi & Sheraton Hotel III. Oturum Türk Ceza Hukukunda Adalet Anlayışı*, Ankara, 10-11 Ocak 2018.
- Centel, N., Zafer, H. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- Çetintürk, E. *Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Çiftçioglu, C. T. “Onarıcı Adalet Sistemine Dair Genel Bir Bakış”. *Fasikül Hukuk Dergisi*, sayı: 66, Mayıs 2015, s.38.
- Değirmenci, O. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”. *Ankara Batı Adliyesi Dergisi*, Ocak-Haziran, 2020, s.16-20.
- Değirmenci, O. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü”. *Terazi Hukuk Dergisi*, cilt:15, sayı: 161, Ocak 2020, s.37.
- Dereli, A. “Seri Muhakeme Usulünün Savunma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, sayı:2, Aralık 2022, s.935-942.
- Dönmezer, S. “Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler (Ceza Adaleti Sistemi)”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.556.
- Er, E. “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *Yaşar Hukuk Dergisi*, cilt: 3, sayı:1, 2021, s. 8-73.
- Erdem, M. R., Şentürk, C. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi (CMK m. 250)”. *Ceza Hukuku Dergisi*, cilt: 14, sayı: 41, 2019, s. 575-596.
- Ersoy, U. “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 28 sayı: 2, 2020, s. 863.

- Güngör, M. “Mağduriyetin Giderilmesi Açısından Uzlaştırma Kurumu ile Mağdur Hakları Tasarısının İncelenmesi”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, sayı:2, 2019, s.194.
- Ildırar, E. “Seri Muhakeme Usulü” Yüksek Lisans Tezi, *Kto Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Konya, Ağustos 2020.
- Kaplan, M. “Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:5, sayı:1, Haziran 2015, s.60.
- Karakehya, H., Tunçer, İ. A. *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Kaşlı, E. “Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, sayı:50, Nisan 2022, s. 85-88, <https://doi.org/10.54049/taad.1093107>
- Kaşlı, E. *Ceza Adalet Sisteminde İtham Pazarlığı (Plea Bargaining)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Keskin, İ. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”. *Adalet Dergisi*, sayı: 68, 2022/1 s. 226.
- Kızıllarslan, H. “7188 Sayılı Kanun’la Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:14, sayı:183, 2019, s. 1923-1945.
- Kunter, N., Yenisey, F. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- Maviş, V. “Yapıcı Adalet Yaklaşımı Olarak Hakikat Komisyonları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:65, sayı:2, 2016, s.368.
- Özbek, M. “Dünya Çapındaki Adalet Ulaşma Hareketleriyle Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:51, sayı:2, 2002, s.150.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

- Özen, O. “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Ceza Muhakemesi İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2024/1, s. 105.
- Polat, H. *Teori ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- Seçkin, B. M. *Mağdur Hakları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Soylu Ünver, G., Karaman Engür, N. S. *Seri Muhakeme Usulü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Sütçü, N. “Seri ve Basit Yargılama Usullerine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”. *Bursa Barosu Dergisi*, yıl: 44, sayı: 110, 2019, s. 56.
- Taner, F. G. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Taneri, G. *Seri Muhakeme (Usul – Şartlar - Suçlar ve Hüküm) ve Basit Yargılama Usulü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ekim 2020.
- Taşkın, C. Ş. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Tezcan, D. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması ile Uyum Açısından Bazı Yönleriyle Yeni Türk Ceza Mevzuatı”. *Fasikül Hukuk Dergisi*, cilt:2, sayı:10, Eylül 2010, s.17.
- Tezan, D. A. “İnsan Hakları İhlallerinin İncelenmesinde Hakikat Komisyonlarının İşlevi ve Gerekliliği”, *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, cilt:3, sayı:1, 2023, s.157.
- Toroslu, N. “Ceza Yargılamalarının Çabuklaştırılması Sorunu”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.613.
- Töngür, A.R. ve Çetintürk, E. “Onarıcı Adalet Anlayışının Teorik Temelleri”. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: 17, sayı: 2, Temmuz 2018, Sayfa: 7.
- Tulay, E.M. “Seri Muhakeme Usulü (CMK M.250)”. *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2020, s. 122-130.

- Turhan, F. *Ceza Muhakemesinde Sürelerin Kusur Olmaksızın Geçirilmesinde Eski Hale Getirme*, Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, F. Yenisey, İ. Özgenç, A. Nuhoğlu, A. Sözüer, F. Turhan (ed), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Uğurlubay, A. G., Haydar, N., Korkmaz, M. “Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar”. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:1, sayı:2, 2019, s. 262-291.
- Ulutürk, H. G. “Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı ve Kusur Yeteneğine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 2009.
- Ünver, Y., Hakeri, H. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Yapar, E. M. “Amerika Birleşik Devletlerindeki Ceza Hukukunda Plea Bargaining (İddia Pazarlığı) Kavramı ve Uygulaması”, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya, 2012.
- Yaşar, E. “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”. *Adalet Dergisi*, sayı:65, 2020, s.274.
- Yavuz, A. H. *Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Yavuz, A. H. “Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, cilt:6, sayı:23, 2015, s.92.
- Yenigül, K. A. “Onarıcı Adalet ve Cezalandırıcı Adalet”. *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt:5, sayı:9, Haziran 2019, s.13.
- Yenisey, F., Nuhoğlu, A. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Yenisey, F. “Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi*, cilt:19, sayı:2, 2013, s. 463.
- Yenisey, F. “Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği, Normal Çalışma Süresi ve Gecikme”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Yargı Reformu Özel Sayısı, Ağustos 1996, s.575.

Yılmaz, Y. “Ceza Muhakemesinde Pazarlık Yöntemleri ve Kovuşturmaya Alternatif Bir Yöntem Olarak Seri Muhakeme Usulü”, Doktora Tezi, *Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 2022.

Yılmaz, Z., Apiş, Ö. “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, cilt: 26, sayı: 2020, s. 77.

Yurtcan, E. *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.

İnternet Kaynakları

www.alternatifcozumler.adalet.gov.tr, “*Basit Yargılama Usulü İstatistikleri*”, E.T: 10 Şubat 2025.

www.alternatifcozumler.adalet.gov.tr, “*Uzlaştırma İstatistikleri*”, E.T: 10 Şubat 2025.

www.alternatifcozumler.adalet.gov.tr, “*Seri Muhakeme Usulü İstatistikleri*”, E.T: 13 Mayıs 2025.

www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/02_01_2020%20tarihli%20ve%201%20say%C4%B1%C4%B1%20karar.pdf, “Hakimler ve Savcılar Kurulu 1. Dairesi’nin 02/01/2020 Tarihli 1 Sayılı Kararı”, E.T: 02 Şubat 2025

www.karararama.yargitay.gov.tr/index, “Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 2020/2626 E., 2021/1218 K. Sayılı Kararı”, E.T: 21 Ocak 2025.

www.karararamayargitay.gov.tr, “Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 2020/5181 E., 2021/1857 K. Sayılı Kararı”, E.T:12 Mayıs 2025.

www.karararama.yargitay.gov.tr/, “ Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 2021/3676 E., 2021/6295 K. Sayılı Kararı”, E.T:15 Mayıs 2025.

www.karararama.yargitay.gov.tr/, “Yargıtay 12.Ceza Dairesinin 06/03/2024 tarihli, 2023/5158 E. ve 2024/1014 K. Sayılı Kararı”, E.T: 16 Mayıs 2025.

www.normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/26?EsasNo=2020%2F35, “Anayasa Mahkemesi’nin 2020/35 E., 2021/56 K. Sayılı Kararı”, E.T: 15 Mayıs 2025.

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm, “RG, 24 Ekim 2019, Sayı: 30928”, E.T: 10 Mayıs 2025.

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250310-6.pdf, “Anayasa Mahkemesinin 5/11/2024 Tarihli ve E: 2024/66, K: 2024/188 Sayılı Kararı”, E.T: 12 Mart 2025

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200819-6.pdf, “Anayasa Mahkemesinin 25.06.2020 Tarihli ve E:2020/16, K:2020/33 Sayılı Kararı; R.G. 19.08.2020, sayı: 31218”, E.T: 14 Aralık 2024

TOPLUMSAL KATKI

Çalışmamızda, Türk ceza muhakemesi hukukuna yakın zamanda dahil edilen ve yargıdaki iş yükünün azaltılmasını öncelikli olarak hedef alan seri muhakeme usulü ele alınmıştır. Bu usul klasik yargılama faaliyetine nazaran pek çok yönden farklılıklar içermesi sebebiyle eleştirilere konu olmaktadır. Yargıdaki iş yükü, usul ekonomisi ve makul sürede yargılanma hakkı bakımından ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle hızlandırılmış prosedürler ile yargılama faaliyetini seri bir şekilde neticelendirmek elbette olumlu bir gelişme olarak gözlemlenmektedir. Ancak yargılamada hızlı hareket ederken hukuka hakim evrensel ilkelerle çelişmemek gerekmektedir. Bu nedenle seri muhakeme usulü titizlikle incelenmesi gereken bir kurumdur. Yargı faaliyetlerinde serilik sağlanırken olası hak ihlallerinin de önüne geçilmesi gerekmektedir. Araştırmamızda, usulün teorideki ve pratikteki yansımaları dikkate alınarak bu hususlarda yaşanan ve yaşanması muhtemel sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır.